-δην 'Ιω
-υτέτση 23

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ μας

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ • ΕΤΟΣ Δ' ΦΥΛΛΟ 42 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1981 • ΙΩΑΝΝΙΝΑ • ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ 21

ΠΡΩΤΟΙ ΘΑ ΧΕΙΡΟΚΡΟΤΗΣΟΥΜΕ

Ἡ λεηλασία καὶ ἀπογύμνωση τῆς ἐκκλησίας τῶν Νεγάδων ἀπὸ εἰκόνες καὶ ξυλόγλυπτα ἀξιόλογης τέχνης ἦρθε νὰ ἐπιβεβαιώσει, δυστυχῶς, ὅσα σὲ κύρια ἄρθρα μας, τόσο τὸ 1980, ὅσο καὶ τὸ 1981, γράψαμε γιὰ τὸ θέμα τῆς περιφρούρησης καὶ διάσωσης τῶν καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν τοῦ Ζαγοριοῦ. Οἱ προβλέψεις μας βγῆκαν ἀληθινές. Οἱ συλητὲς τῶν ναῶν χτύπησαν πάλι, βεβήλωσαν τὸ ἐπιβλητικότερο μνημεῖο τῆς περιοχῆς μας καὶ τὸ ἀπογύμνωσαν ἀπὸ τοὺς θησαυρούς του. Δὲν ἦταν τὸ πρῶτο, οὔτε θἆναι καὶ τὸ τελευταῖο. Γιατὶ κι' ἄλλα τέτοια κρούσματα ἀναμφίβολα θὰ σημειωθοῦν, ἂν οἱ ἁρμόδιοι φορεῖς, σὲ συνεργασία μὲ τοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν, δὲν λάβουν τὰ κατάλληλα μέτρα.

Ἀπ' ὅ,τι μποροῦμε νὰ ξέρουμε ἡ προστασία τῶν καλλιτεχνικῶν μας θησαυρῶν —ποὺ δὲν εἶναι τοπικὸ μόνο θέμα, ἀλλὰ πανελλήνιο—, πέραν ἀπὸ ὁρισμένους νόμους ποὺ ὑπάρχουν, δὲν ἔχει διασφαλισθεῖ κατὰ τρόπο πρακτικό. Καλὲς προθέσεις ἐκδηλώνονται ἀπὸ πολλὲς πλευρές, περισσότερες ὕστερα ἀπὸ κάθε κλοπὴ ποὺ ἀνακαλύπτεται, ὅλα αὐτὰ ὅμως δὲν λύνουν τὸ πρόβλημα, ποὺ εἶναι πολύπλοκο κι' ἀποτελεῖ συνάρτηση πολλῶν αἰτίων. Ἡ ἐπισήμανση τῶν αἰτίων αὐτῶν μπορεῖ νὰ δώσει τὴν εὐκταία λύση στὸ θέμα ποὺ πρέπει νὰ ἐμβάλει σὲ σοβαρὲς ἀνησυχίες τὴν πολιτεία καὶ τὸ κοινό.

Ἀνάγκη πρῶτα νὰ σημειωθεῖ ὅτι οἱ συμμορίες ποὺ λυμαίνονται τὴν ὕπαιθρο καὶ ἀπογυμνώνουν τὶς ἐκκλησίες μας ἀπὸ τοὺς ἀνεκτίμητους θησαυροὺς τους, εἶναι ὀργανωμένες κατὰ τρόπο ποὺ μόνο μιὰ ἀντίστοιχη ὀργάνωση τοῦ κράτους καὶ τῶν πολιτῶν, μπορεῖ νὰ τὶς ἐξουδετερώσει. Μέχρι στιγμῆς ἡ ἀντίστασή μας, εἶναι ὑποτυπώδης, ἂν δὲν φθάνει στὴν πλήρη ἀδιαφορία. Πολλὲς φορὲς λείπει καὶ τὸ τηλέφωνο ἀκόμα γιὰ ἔγκαιρη εἰδοποίηση τῶν ἀρχῶν ἢ κι' ἂν ὑπάρχει ἡ σύνδεση γίνεται δύσκολα. Ὅταν ὅμως μένει ἀνεκμετάλλευτο τὸ ἀμέσως μετὰ τὶς κλοπὲς χρονικὸ διάστημα, εἶναι πολὺ δύσκολο κατόπι νὰ ἐπισημανθοῦν καὶ συλληφθοῦν οἱ δράστες.

Τὶς ἀδυναμίες ποὺ παρουσιάζονται ἀπὸ τὴν ἔλλειψη ἐπαρκῶν μέσων ἐπικοινωνίας, τὶς πολλαπλασιάζουν δυὸ ἀκόμα παράγοντες: ἡ ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν ἀντιμετώπιση τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν μὲ τὰ συνηθισμένα γραφειοκρατικὰ μέτρα καὶ ἡ παθητική, τὶς περισσότερες φορές, στάση τοῦ κοινοῦ.

Οἱ ἀρχές, ἡ Ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία κατὰ κύριο λόγο, πρέπει νὰ κάνει βασικὸ της μέλημα τὴν προστασία τῶν καλλιτεχνικῶν μας θησαυρῶν. Στὸ τέλος τῆς γραφῆς αὐτὴ εἶναι ἡ δουλειά της. Καὶ ἄν, ἔτσι ὅπως πᾶνε τὰ πράγματα, μὲ τὶς πολλαπλασιαζόμενες κλοπές, ἐξαφανιστοῦν οἱ καλλιτεχνικοὶ μας θησαυροί, τὶ ἀντικείμενο θάχει ἡ Ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία μας; Χρειάζεται λήψη σοβαρῶν μέτρων, αὐτὸ λέει ἡ διαίσθηση τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου. Ποιὰ θὰ εἶναι τὰ μέτρα αὐτὰ εἶναι ὑποχρέωση τῶν ἴδιων τῶν ὑπηρεσιῶν νὰ τὰ ἀποφασίσουν καὶ νὰ ἐφαρμόσουν. Βασικὰ πρέπει νὰ ἐντείνουν τὴ συνεργασία της μὲ ὅλες τὶς ἀρχὲς ποὺ μποροῦν νὰ βοηθήσουν καὶ κυρίως μὲ τὴ Χωροφυλακή, στὴν ὁποία χρειάζεται νὰ δώσει σαφεῖς ὁδηγίες τὶ πρέπει νὰ προσέχουν τὰ ὄργανά της.

Ἀναγκαία εἶναι ἡ συνεργασία τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας καὶ μὲ τὶς ἐκκλησιαστικὲς ἀρχές, σ' ὅλη τὴν κλίμακα τῆς ἱεραρχίας τους, γιὰ τὴν εὐρύτερη ὀργάνωση τῆς προστασίας τῶν θησαυρῶν.

Μεγάλο μέρος εὐθύνης, τέλος, πέφτει καὶ στοὺς ὤμους τῶν ἴδιων τῶν κατοίκων τῶν χωριῶν. Πρέπει πρῶτα νὰ κατανοηθεῖ ἀπ' ὅλους ὅτι ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἀσφαλὴ φύλαξη τῶν θησαυρῶν, εἶναι ἀναγκαία ἡ συναίνεση γιὰ τὴ μεταφορὰ τους σὲ ἀσφαλεῖς χώρους. Κανένας βέβαια δὲν θέλει νὰ βλέπει τὸ σπίτι του γυμνὸ ἀπὸ τοὺς θησαυρούς του. Ὅταν ὅμως δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ τὸ προστατεύσει ἀπὸ τοὺς διαρρῆκτες, νοικιάζει μιὰ θυρίδα σὲ τράπεζα καὶ φυλάει ἐκεῖ τὰ πλούτη του. Ὁ συναισθηματισμὸς στὴν

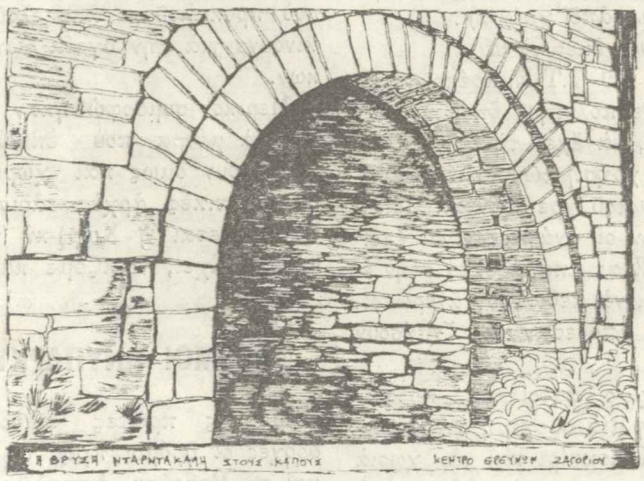

περίπτωση αὐτὴ δὲν ἔχει περιεχόμενο, ἀφοῦ γίνεται αἰτία νὰ καταληστεύονται ὅλα ὅσα καλύπτει. Ὅταν στὸ μέλλον ἐξασφαλισθοῦν οἱ προϋποθέσεις οἱ θησαυροὶ μποροῦν νὰ ξαναμποῦν στὴ θέση τους.

Ἔπειτα οἱ κάτοικοι τῶν χωριῶν μας πρέπει νὰ γίνουν «πονηροί». Ἂς κρατοῦν κάποιες ἐπιφυλάξεις ἀπέναντι στοὺς ἄγνωστους ποὺ ἐπισκέπτονται τὰ χωριά τους κι' ἂς μὴν ἀνοίγουν τὴν καρδιὰ τους ἂν δὲν βεβαιωθοῦν ὅτι ἔχουν ἀπέναντί τους ἀνθρώπους ποὺ εἶναι ἄξιοι νὰ τοὺς ἐμπιστευθοῦν. Γιατὶ ἴσως ἀνάμεσα στοὺς ξένους αὐτοὺς νὰ ὑπάρχει ὁ ἐγκληματίας, ποὺ καραδοκεῖ. Μὲ τὶς δῆθεν ἀθῶες ἐρωτήσεις ποὺ κάνει δὲν εἶναι ἀπίθανο νὰ συγκεντρώνει πληροφορίες. Γι' αὐτὸ κάθε ὕποπτη στάση πρέπει νὰ καταγγέλλεται μὲ ὁποιοδήποτε μέσο στὶς ἀρχές. Ἔτσι μόνο θὰ γίνει ἀποτελεσματικὴ ἡ προστασία τῶν θησαυρῶν μας.

Τὸ Ζαγόρι εἶναι μιὰ περιοχὴ μὲ σπάνιο καλλιτεχνικὸ πλοῦτο, ποὺ μὲ τὴ συνεχιζόμενη διαρπαγὴ συνεχῶς λιγοστεύει. Εἶναι γι' αὐτὸ δικαιολογημένη καὶ ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ εὐαισθησία μας. Περιμένουμε σύντομα ἐνέργειες ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν ποὺ θὰ ὁδηγήσουν σ' ἕνα θετικὸ ἀποτέλεσμα. Καὶ πρῶτοι ἐμεῖς θὰ τὸ χειροκροτήσουμε.

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ἀπόψεις

ΓΙΑ ΤΗΝ Ε.Ο.Κ.

Μήπως πρέπει νὰ ἀπευθυνθοῦμε στὴν Ε.Ο.Κ. ὥστε στὰ πλαίσια τοῦ ἐνδιαφέροντος ποὺ δείχνει γιὰ τοὺς ὀρεινοῦς πληθυσμοὺς νὰ ζητήσει ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση τὴ διάθεση τοῦ ποσοῦ ποὺ ἀπαιτεῖται γιὰ τὴν τηλεπικοινωνιακὴ κάλυψη τῶν ἀπομακρυσμένων οἰκισμῶν;

Κανένα μέτρο δὲν θὰ κρατήσει τοὺς κατοίκους των ὅταν τοὺς λείπει τὸ τηλέφωνο ὅλο τὸ 24ωρο· χειμώνα - καλοκαίρι.

●

Ο.Τ.Ε.

Μὲ ἀνακοίνωσή της ἡ Διοίκηση τοῦ Ο.Τ.Ε. γνωρίζει ὅτι ὅλες οἱ αἰτήσεις ποὺ ὑποβλήθηκαν γιὰ χορήγηση τηλεφώνου θὰ ἱκανοποιηθοῦν στὰ προσεχῆ τρία χρόνια (τὸ διαβάζουμε ἀπὸ χρόνια).

Δὲν εἶναι ἐκεῖ τὸ θέμα.

Στόχος τοῦ Ο.Τ.Ε. πρέπει νὰ εἶναι: Κάθε πολίτης, ὅπου κι' ἂν βρίσκεται, νὰ ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ κάνει χρήση τῶν τηλεπικοινωνιῶν ὅταν τοῦ χρειάζονται. Ἰδιαίτερα, ὅταν οἱ ἀνάγκες εἶναι ἐπείγουσες. Εἶναι: ἀπαράδεκτο στὴν ἐποχή μας, νὰ πεθαίνουν ἄνθρωποι, γιατὶ δὲν μπόρεσαν νὰ ζητήσουν βοήθεια.

Καὶ ὄχι οἱ ἀστοὶ νὰ προσθέσουν ἄλλη μιὰ συσκευὴ στὶς ὑπάρχουσες. Καλοκαίρι καὶ τὰ χωριὰ μας βρίσκονται χωρὶς τηλεφωνικὴ ἐπικοινωνία.

Τὸ Δεκαπενταύγουστο χιλιάδες Ζαγορίσιοι καὶ ξένοι βρέθηκαν στὸ Ζαγόρι ἀποκομμένοι ἀπ' τὴν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα, γιατὶ τὰ τηλέφωνα δὲν εἶχαν ἀνταπόκριση.

●

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ἐπαναλάβουμε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τὴν ἀνορθόδοξη συντήρηση τοῦ ὁδικοῦ δικτύου στὸ Ζαγόρι.

Φθινόπωρο καὶ τὰ ρεῖθρα εἶναι: γεμάτα ἀπὸ τὶς κατολισθήσεις τοῦ χειμώνα. Οἱ μπάρες δὲν θ' ἀργήσουν καὶ οἱ δρόμοι θὰ ἀρχίσουν νὰ καταστρέφονται.

Γιατὶ αὐτὴ ἡ σπατάλη τοῦ δημοσίου χρήματος, ὅταν ἕνας προνοητὴρας μπορεῖ νὰ προλάβει τώρα τὴν τόσο δυσκολοδιόρθωτη καὶ πολυέξοδη ζημιὰ ἀργότερα.

Το ΖΑΓΟΡΙ μας

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΛΥΚΟΣΤΟΜΟ - ΔΙΚΟΡΦΟ

Ἀπὸ τὰ «Καγκέλια» ἤταν δρόμος ποὺ ὁδηγοῦσε τοὺς Ζαγορίσιους στὰ περισσότερα χωριὰ τοῦ Κεντρικοῦ Ζαγορίου.

Ἡ διάνοιξη τοῦ δρόμου ποὺ ἄρχισε μὲ δωρεὰ Ζαγορίσιου ξενητεμένου ὁλοκληρώθηκε ἐπὶ Νομαρχίας Ν. Χανοῦ.

Χρειάζονται ὅμως μερικὰ ἔργα νὰ ὑπάρχει σίγουρη βαπόπτηα. Ἂς τὰ ἐπιχορηγήσει ἡ Νομαρχία. Δὲν χρειάζονται δὰ καὶ ἑκατομμύρια.

●

ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ

Στὸ φύλλο τοῦ Μαΐου ἐ.ἔ. ἐπισημάναμε ὅτι σὲ μερικὰ χωριὰ ὑπάρχουν ἐγκαταλημένα ἀπορρίμματα στὴν εἴσοδο τῆς κοινότητας, ποὺ, ἐκτὸς τὴν ἄσχημη ἐντύπωση ποὺ προκαλοῦν, ἀποτελοῦν καὶ κίνδυνο γιὰ τὴν ὑγεία τῶν κατοίκων.

Μερικοὶ συμορφώθηκαν καὶ πήραν τὰ μέτρα ποὺ ἐπιβάλονταν. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ χωριὰ ποὺ οἱ κοινοτικὲς ἀρχὲς ἀδιαφοροῦν. Ἐπιβάλλεται ἡ Χωρ)κὴ νὰ βοηθήσει. Ἔχει, νομίζομε καθῆκον.

●

ΔΡΟΜΟΙ ΑΝΥΠΑΡΚΤΟΙ

Μὲ τὶς πρῶτες φθινοπωρινὲς βροχὲς οἱ δρόμοι πρὸς τὴ Λάϊστα καὶ τὴ Βοβούσα, ἀσφαλῶς, θὰ γίνουν ἀδιάβατοι. Καὶ οἱ ἄνθρωποι τῶν χωριῶν αὐτῶν, χωρὶς ἄλλο, θὰ βρεθοῦν —γιὰ ἀκόμη μιὰ χρονιά— σὲ πολὺ δύσκολη θέση, καθὼς θὰ εἶναι ἀπομονωμένοι κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνες. Κ' ἡ Θεὸς ἂς τοὺς βοηθήσει μιὰ ποὺ οἱ ὑπεύθυνοι δὲν ἔκαναν τὸ καθῆκον τους οὔτε θὰ τὸ κάνουν ὥς τὸ χειμώνα, ὅπως ὑπολογίζομε. Καὶ μακάρι νὰ διαψευσθοῦμε.

★

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΜΑΣ

Μὲ ἐμπόδιο τὶς διακοπὲς τῶν μελῶν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς δὲν πραγματοποιήθηκε ὁ τυπικὸς ἔλεγχος τοῦ ἀπολογισμοῦ, ποὺ ἀνακοινώθηκε στὴ συνάντηση τῶν συνεργατῶν τῆς 12 Αὐγούστου.

Μετὰ τὴν ἔγκριση θὰ δημοσιευθοῦν τὰ ἀποτελέσματα, ἀναλυτικά, στὸ φύλλο τοῦ Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ.

ΚΑΛΝΤΕΡΙΜΙΑ

Εὐχάριστη εἶναι ἡ ἐνίσχυση ἐκ μέρους τῆς Νομαρχίας, ἀπὸ εἰδικὰ κονδύλια, ὁρισμένων κοινοτικῶν Συμβουλίων γιὰ τὴν ἀνακατασκευὴ κατεστραμμένων καλντεριμιῶν στὰ χωριά τους.

Ἐπειδὴ ξέρουμε πολὺ καλὰ τὶς ἀνάγκες ὅλων τῶν Ζαγορίσιων χωριῶν, θὰ παρακαλούσαμε ἡ ἐνίσχυση αὐτὴ νὰ ὁλοκληρωθεῖ καὶ νὰ δωθεῖ ὥστε νὰ καλυφθοῦν ὅλες οἱ ἀνάγκες τοῦ Ζαγορισοῦ, σ' αὐτὸν τὸν τομέα.

Γιατὶ μόνο ἔτσι θὰ πετύχουμε δύο πράγματα ἀπαραίτητα γιὰ τὰ χωριά μας: πρῶτον νὰ κυκλοφοροῦν οἱ κάτοικοι, ἄνετα, τοὺς χειμωνιάτικους μῆνες, καὶ δεύτερο νὰ διατηρεῖται ἡ παραδοσιακὴ δομορφιὰ τῶν χωριῶν μας.

Κι' ἂς μὴν περιμένουμε νὰ γίνουν αὐτὰ ἀπὸ ἀνύπαρκτους τοπικοὺς πόρους, οὔτε νὰ θέλουμε οἱ κάτοικοι νὰ φτιάνουν τὰ σπίκια τους μὲ τὴν παραδοσιακὴ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἡ συνολικὴ ἐξαφάνιση τῶν χωριῶν —δρόμοι πλατεῖες— νὰ εἶναι ἰσὲ ἄθλια κατάσταση.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

●

ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ
ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΞΟΣ
ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

●

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΑΘ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ
Ἰωάννινα: Λόρδου Βύρωνος 21
Τηλ. (0651) 26.266 καὶ 28.088

●

Ὑπεύθυνη Διεκπαιραίωσης:
ΤΟΥΛΑ ΠΟΛΛΑ
Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου:
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΔΟΥΒΑΛΗΣ
Τυπογραφεῖο: Γ. Δούβαλη
Ε. Ἀποστόλου - Κ. Πασχάλη
28 Ὀκτωβρίου 41 - τηλ. 20.544

●

Τὸ ποσὸν τῆς ἐτήσιας συνδρομῆς προαιρετικό

ΔΩΡΕΑΙ

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ.— Ἡ δ. Λούλα Ζούμπου προσέφερε στὸν Πολ. Σύλλογο Ἀσπραγγέλων 3.000 δρχ. στὴ μνήμη τοῦ ἀξέχαστου πατέρα της Κυρ - Σωτήρη.

Ἀπόψε

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ Δ.Ε.Η.

Ἡ Δ.Ε.Η. καλύπτει ἱκανοποιητικὰ τὴν ἠλεκτροδότηση τῆς περιοχῆ τοῦ Ζαγορισοῦ.

Εἴμαστε εὐχαριστημένοι γιὰ τὸ μπορεῖ νὰ πεῖ γιὰ τὸν Ο.Τ.Ε. Καὶ λυπούμαστε πολὺ γι' αὐτό.

Γιὰ τὴν προσφορὰ αὐτὴ, ... ριστοῦμε τοὺς τεχνικοὺς τῆς ... καὶ ἰδιαίτερα τὸν συμπατριώτη Δ) τὴ κ. Γιῶργο Μπανά.

●

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΑΡΙΣΤΗΣ

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀρίστης αἰτήσή τους πρὸς τὸν κ. Νομάρχη Ἰωαννίνων ζητοῦν τὴν δι... τοῦ χωριοῦ τῶν σὰν παράδοσιακὸ διότι:

1) Τὸ χωριὸ ἀποτελεῖ ἕνα σαϊτκὸ κατασκευῶν

2) Τὰ ἔξοδα συντήρησης παραδοσιακῶν σπιτιῶν εἶναι πολὺ πιὸ ... τερα ἀπὸ τὶς δυνάμεις τῶν κατοίκων.

3) Ἡ δαπάνη κατασκευῆς ... μεγάλη καὶ ἀποτελεῖ ἐμπόδιο τὸν ἐπαναπατρισμό καί.

4) Ἡ μεγάλη δαπάνη συντήρησεως ἀναγκάζει τοὺς κατοίκους νὰ ἐγκαταλείπουν τὰ σπίτια τους.

●

ΣΚΑΜΝΕΛΙΩΤΕΣ ΖΗΤΟΥΝ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΤΟΥ

Μέ ὑπόμνημά τους πρὸς τὸν Ἀντιπρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως Ε. Ἀβέρωφ, τὸν Ὑπουργὸ Δημοσίων Ἔργων καὶ τοὺς βουλευτὲς τοῦ Νομοῦ, οἱ κάτοικοι τοῦ Σκαμνελίου ζητοῦν νὰ ὁλοκληρωθεῖ ἡ ἀσφαλτόστρωση ποὺ στοιβάζει 300 μέτρα ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό τους. Γιατί, τὰ φορτηγὰ ποὺ περνοῦν μέσα ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ μεταφέρουν τριάντα χιλιάδες κυβικὰ ἀλεύρια ἀπὸ τὸ Γυφτόκαμπο, καὶ ἐπιστρέφουν μὲ τὸ βάρος τους τὸ ἀποτάστρωμα τοῦ δρόμου μὲ ἀποτέλεσμα τὸ καλοκαίρι τὸ χωριὸ νὰ πνίγεται στὴ σκόνη —ἕνα ἀδόμορφο χωριό— καὶ τὸ χειμώνα νὰ κόβεται στὰ δυό, ἐπειδὴ ὁ κεντρικὸς δρόμος, ἀπ' τὶς λάσπες καὶ τὰ νερά, γίνεται ἀδιάβατος τοὺς πεζοὺς (ὅλους τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ) ἀπ' τὸ ἕνα ρεῖθρο στὸ ἄλλο.

ΜΑΝΘΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Ὁ Πρωθυπουργὸς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ

Ἀνάμεσα στοὺς πολλοὺς ἀγωνιστὰς ποὺ ἔζησαν κατὰ τὴ μακρόχρονη Τουρκικὴ σκλαβιὰ ἔζησε καὶ ὁ Μάνθος Οἰκονόμου ἀπὸ τὸ Κουκούλι - Ζαγορίου. Ὅσο κι ἂν θεωρήθηκε ὅτι τήρησε προδοτικὴ στάση, ἔπαιξε πρωτεύοντα ρόλο στὴ διαμάχη μεταξὺ Ἀλῆ - Σουλτάνου εἰδικὰ κατὰ τὶς παραμονὲς τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Γεννήθηκε στὸ Κουκούλι - Ζαγορίου τὸ ἔτος 1756. Τὰ πρῶτα γράμματα διδάχτηκε στὸ χωριό του. Συνεχίζοντας τὶς σπουδές του ἀρέθηκε στὰ Ἰωάννινα ὅπου φοίτησε σὲ ἀνώτερη Γιαννιώτικη Σχολή. Διακρίθηκε γιὰ τὴν ἐπιμέλεια, τὴν κοινωνικὴ μόρφωση, τὴν τιμιότητα, τὴ φιλοπατρία, τὸ σεβασμό, τὴ μετριοφροσύνη. Μιλοῦσε πολλὲς γλῶσσες· ἰδιαίτερα Γαλλικὴ καὶ Ἀλβανική.

Ὅταν διορίστηκε τὸ 1788 πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων ὁ Ἀλῆς, θέλοντας νὰ ἔχει: διπλωματικὲς σχέσεις μὲ τὶς τότε Μεγάλες Δυνάμεις (Ἀγγλία - Γαλλία - Ρωσία). χρησιμοποίησε γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ Ἕλληνες. Ἀνάμεσα στοὺς πολλοὺς καὶ τὸ Μάνθο Οἰκονόμου, μιὰ πολὺ σί Τουρκαλβανοί ἤταν ἀγράμματοι.

Στὴν ἀρχὴ ἐκτελοῦσε χρέη ἁπλοῦ Γραμματέα. Μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ὁ Ἀλῆς ἐκτιμώντας τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὶς ἄλλες ἀρετὲς τοῦ Οἰκονόμου τὸν διόρισε Ἀρχιγραμματέα (Πρωθυπουργὸ ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα). Σὰν πρωθυπουργὸς φρόντισε νὰ ὠφελήσει τὸ σκλαβωμένο γένος. Ν' ἀπαλλάξει τοὺς κατατρεγμένους ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ τυράννου Ἀλῆ χωρὶς ἐκεῖνος νὰ ὑποπτεύεται. Σ' αὐτὸ συνέβαλαν ὅλοι οἱ αὐλικοί, ἰδιαίτερα ἡ Κυρὰ - Βασιλική, ποὺ τόσο πολὺ ἐπῆρε ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασᾶ. Ὅλη ἡ περιοχὴ τοῦ Ζαγορίου χρωστάει πολλὰ στὸ Μάνθο Οἰκονόμου, ποὺ μαζὶ μὲ τὸν Ἀρσιπροεστώτα Ἀλέξη Νοῦτσο, Καπεσσοβίτη, κατάφεραν ν' ἀπαλλάξουν πολλὲς φορὲς τὸ Ζαγόρι καὶ ἄλλες περιοχὲς ἀπὸ κάθε εἶδος καταπιέσεις (οἰκονομικὲς στρατολογικὲς κ.λ.π.).

Κατὰ τὸ 1817 - 1818 μωεῖται: στὴ Φιλική Ἑταιρεία μεταξὺ μὲ πολλοὺς Ἕλληνες αὐλικοὺς ποὺ Ἀλῆ Πασᾶ. Κατηχητὴς Φιλικὸς εἶναι ὁ ἀδελφὸς τοῦ Χριστόδουλος Οἰκονόμου, ἔμπορος στὴν Κῶν) πολύ, μαζὶ μὲ τὸν Ἀσημάκη Κροκίδα ἐπίτροπο τοῦ Ἀλῆ στὴν Κωνσταντινούπολη. Πρῶτος ποὺ μωεῖται Φιλικὸς εἶναι: ὁ Μάνθος Οἰκονόμου, ὁ ὁποῖος στὴ συνέχεια κατηχεῖ πολλοὺς Ἕλληνες αὐλικοὺς, ἀκόμα καὶ τὴν Κυρὰ - Βασιλική.

Ὁ Μάνθος καὶ οἱ ἄλλοι Φιλικοὶ τῆς αὐλῆς τοῦ Ἀλῆ - Πασᾶ ἐκμεταλλευόμενοι τὴ μεγάλη ἐπιρροὴ τῆς Βασιλικῆς στὸν Ἀλῆ τὴ μεταχειρίστηκαν γιὰ μέσο στὴν ἐπιτυχία πολιτικῶν καὶ διπλωματικῶν σκοπῶν μεγάλης σημασίας. Γρήγορα ὁ Μάνθος γίνεται ἀρχηγὸς τῶν Φιλικῶν στὴν Ἤπειρο. Συνενοεῖται μὲ ἄλλους Φιλικοὺς στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα - Πελοπόννησο. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ διόρισε ταχυδρόμο τὸν Ἰωάννη Κάλλη ἀπὸ Καπέσοβο, ἄνθρωπο τίμιο καὶ πιστό. Ὁ Κάλλης τοποθετοῦσε τὰ

Τοῦ ΑΧΙΛΛΕΑ Κ. ΛΕΝΗ

γράμματα μέσα στὰ μονόσολα σανδάλια καὶ μετὰ τὰ ἔραβε προσεκτικὰ χωρὶς ποτὲ νὰ συλληφθεῖ, παρὰ τὶς ἔρευνες τῶν Τουρκαλβανῶν.

Πολλὲς φορὲς προσπάθησε μὲ τοὺς ἄλλους Φιλικοὺς νὰ προσεταιρισθεῖ τὸν Ἀλῆ, ἀποκαλύπτοντας σ' αὐτὸν τὴν ὕπαρξη τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. **Δὲν τὸ πράττουν γιατὶ** δὲν εἶναι ἀκόμα καιρός. Ὅταν ὁ Ἀλῆς ζητάει τὴ βοήθεια τῶν Ἄγγλων κατὰ τῆς Τουρκίας, ὁ Μάνθος στέλλεται στὴν Κέρκυρα γιὰ στρατιωτικὴ βοήθεια. Ὁ Ἄγγλος ἁρμοστὴς τοῦ ἀπαντάει ὅτι: γιὰ νὰ σωθεῖ ὁ Ἀλῆς καὶ οἱ Θησαυροί του πρέπει νὰ φθάσουν στὴν Κέρκυρα.

Στὴ συνέχεια ὁ Ἀλῆς καταγγέλλει στὸ Σουλτάνο ὅτι οἱ Ἕλληνες ἑτοιμάζουν ἐπανάσταση. Ὁ Σουλτάνος ἀρνεῖται νὰ δεχτεῖ τὶς καταγγελίες τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Σ' αὐτὸ συνετέλεσε πολὺ ὁ Μάθος κάνοντας γνωστὰ τὰ σχέδια τοῦ Ἀλῆ στὴν Κων) πολη. Μάτια ὁ Ἀλῆς ἀνέμενε ἀπάντηση. Ὁ Μάνθος καὶ οἱ λοιποὶ Φιλικοὶ εἶχαν ὁρκιστεῖ νὰ ἀφανίσουν τὸν Ἀλῆ, ὅταν τοὺς δοθεῖ ἡ κατάλληλη εὐκαιρία. Ὁ καιρὸς περνοῦσε ὥσπου στὶς 20 Μαΐου 1820 ἔφθασε τὸ ἔγγραφο τῆς ἀμνηστείας. Μ' αὐτὸ ὁ Ἀλῆς θεωρήθηκε προδότης καὶ ἔνοχος. Γιὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἀπολογηθεῖ σὲ 40 μέρες στὸν ἴδιο τὸ Σουλτάνο.

Ὁ Ἀλῆς δὲν μένει ἀδρανής. Καλεῖ σὲ συμβούλιο τὸ Μάνθο καὶ τοὺς ἄλλους αὐλικούς, καὶ ζητάει τὴ βοήθειά τους καὶ τὴ γνώμη τους. Ἀνακοινώνει σ' αὐτοὺς τὴν ὕδρυση μιᾶς μυστικῆς Ἑταιρείας καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ γίνει κι ἐκεῖνος μέλος της. Οἱ Φιλικοὶ βλέπουν ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ μυηθεῖ στὴ Φιλική Ἑταιρεία καὶ ὁ Ἀλῆς. Τὸν πείθουν ὅτι ἀργηγὸς τῆς εἶναι ὁ Τσάρος τῆς Ρωσίας. Καλεῖ τὸ Μάνθο καὶ τοῦ ἀναθέτει τὴν καταγραφὴ τῆς περιουσίας του. Τὸν ἀφήνει νὰ χειρισθεῖ τὴν πορεία τῆς καταστάσεως ὅπως αὐτὸς κρίνει καλύτερα. Ὁ Μάνθος ποὺ τὸν θεωρεῖ τὸν πιὸ μισητὸ ἐχθρὸ συνενοεῖται μὲ τὸν ἄσπονδο ἐχθρό τοῦ Ἀλῆ, τὸν Πασόμπεη καὶ παρακινεῖ πολλοὺς Τουρκαλβανοὺς ὁπλαρχηγοὺς σὲ λιποταξία. Ὁ Ἀλῆς χάνει τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ στρατοῦ του. Κρυφὰ αὐτομιλοῦν οἱ: Ὀμὲρ Βρυώνης - Σελιχτὰρ Μπρατας - Ἀλέξης Νοῦτσος καὶ Πέτρος Οἰκονόμου (ἀδελφὸς τοῦ Μάνθου) γραμματέας τοῦ Ἀλῆ. Ὁ Πέτρος τὸν ἐγκαταλείπει: μόλις γίνεται γνωστὴ ἡ ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ. Προσέρχεται στὸν Πασόμπεη ποὺ τὸν συναντάει στὰ Γραμμενοχώρια.

Μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση ὑποπτεύεται τὸ Μάνθο Οἰκονόμου σὰν συνεργὸ στὴ λιποταξία τῶν ὁπλαρχηγῶν. Ἐκεῖνος ποὺ ἦταν τρομερὰ ἔξυπνος καὶ ἑτοιμόλογος κατορθώνε καὶ διώχνει: τὴν ὑποψία τοῦ Ἀλῆ. Καταστρώνει: σχέδιο δραπετεύσεως. Φεύγει ἀπ' τὴν αὐλὴ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ μὲ κατεύθυνση τὸ Μέτσοβο. Ὑπολογίζε ὅτι: ἐκεῖ θὰ συναντοῦσε τὸν Πασόμπεη. Θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του ἀπαραίτητο καὶ χρήσιμο γιὰ τὴν ἀναμενόμενη Ἐθνικὴ ἐξέγερση. Φθάνει στὸ Μέτσοβο. Καταλύει: σὲ φιλικὸ σπίτι περιμένοντας. Οἱ μέρες περνοῦν χωρὶς ἀποτέλεσμα. Δυστυχῶς συνέβηκε τὸ ἀντίθετο. Τὸ Μέτσοβο εἶχε καταληφθεῖ ἀπ' τὴ στρατιὰ τοῦ Δράμαλη. Ὁ Ἀξιωματικός του Ὀσμὰν Ἀγᾶς τὸν καλεῖ γιὰ συζήτηση. Ὁ Μάνθος ποὺ δὲν γνώριζε τὸ διαφωνία μεταξὺ τῶν πασάδων Δράμαλη Πασόμπεη, παρουσιάζεται στὸν Ὀσμὰν Ἀγᾶ καὶ μετὰ ἀπὸ διαλογικὴ συζήτηση (ποὺ δὲν ἔγινε γνωστὴ) βλέποντας ὅτι ὁ Μάνθος ἦταν ἄνθρωπος τοῦ Πασόμπεη, διατάζει τὴν ἀποκεφάλισή τοῦ Οἰκονόμου.

Ἔτσι στὶς 22 Αὐγούστου 1820 ἡμέρα Κυριακὴ ὅπως γράφει χειρόγραφο σὲ μνημεῖο στὴ Ἐκκλησία Βίτσας - Ζαγορίου, διαβάζομε: «1820 Αὐγούστου 22 ἡμέρα Κυριακὴ ἐσκότωσαν τὸν Κὺρ-Μάθον Κουκουλιωτὴν εἰς χωρίον Μέτσοβον τὸ ὁποῖον ἐόρεσεν τὸ στράτευμα τὸ Βασιλικὸν ἔνας Τζιμπασῆς τοῦ Δράμαλη Θεόδωρος Νοῦτζο Μπαζάκας. Γράφω δι' ἐνθύμισιν τῶν μεταγενεστέρων».

Ἡ δολοφονία τοῦ Μάνθου Οἰκονόμου ἀπὸ ἀνθρώπους τοῦ Δράμαλη ἔγινε ἐκ παραδρομῆς. Ἡ διαταγὴ ἦταν νὰ ὁδηγηθοῦν αἰχμάλωτοι στὴν Κων) πολη οἱ 3 γραμματικοί: Μάνθος Οἰκονόμου, Σπύρος Κολοβὸς καὶ Στέφανος Δούκας γιὰ ν' ἀνακοινώσουν σχετικὰ τὶ γνωρίζουν γιὰ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Ἀλῆ. Δὲν γνωρίζομε τὴν τύχη τῶν ἄλλων. Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Οἰκονόμου ἡ γυναίκα του μὲ τὸ γυιό του ἐκτοπίζονται στὴν Ἄρτα. Ἀπὸ τότε ἀγνοεῖται ἡ τύχη τους. Δὲν ξανάγινε λόγος γι' αὐτούς.

Αὐτὴ ὑπῆρξε ἡ ζωὴ καὶ ἡ δράση τοῦ Μάνθου Οἰκονόμου. Ὅλη του τὴ ζωὴ ἔζησε φτωχὸς ἂν καὶ ἡ θέση ποὺ κατεῖχε θὰ μποροῦσε νὰ τὸν ἀναδείξει πλούσιο. Εἶχε τὸν τρόπο νὰ πλουτίσει ἀλλὰ ὑπῆρξε ἀφιλοκερδὴς καὶ ἔντιμος. Λέγεται ὅτι κατὰ τὴν ἀγορὰ τῆς Πάργας ἀπ' τὸν Ἀλῆ, ὅταν ὅλοι συνέβαλαν, ἐπειδὴ ὁ Μάνθος δὲν εἶχε τὰ χρήματα, γιὰ νὰ μὴ γίνει αὐτὸ γνωστὸ στὸν Ἀλῆ κατέβαλαν τὸ ποσὸ Χριστιανοὶ καὶ Μωαμεθανοὶ φίλοι του, ποὺ γνώριζαν τὴ μεγάλη φτώχεια του.

◆ Γνώρισε τὴ δύναμή σου,
ἀλλὰ ἀκολούθησε τὴν τα-
πεινότητα.
Νὰ εἶσαι σὰν τὸν πολικὸ
ἀστέρα, ἕνα σταθερὸ
σημάδι γι' αὐτοὺς
ποὺ περιπλανῶνται.

Μὲ τὸ θάνατό του ἡ Ἤπειρος καὶ γενικὰ ἡ Ἑλλάδα ἔχασε τὸ μεγαλύτερο πολιτικὸ ἄνδρα καὶ ἀγωνιστή. Μὲ τὸ ρόλο του σὰν πρωθυπουργὸς τοῦ Ἀλῆ συνετέλεσε στὴ διατήρηση καὶ ἀνάπτυξη τῆς Ἐθνικῆς συνειδήσεως. Ἂν ζοῦσε θὰ ἤταν πολὺ χρήσιμος στὰ πρῶτα χρόνια τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως 1821 - 1830, ὅπου ὑφίαζαν τὰ μίση καὶ τὰ πάθη.

Στὸ χωριὸ του Κουκούλι πιστώζονται: τὰ ἐρείπια ἀπὸ τὰ 2 ἀρχοντικὰ τοῦ Μάνθου καὶ Χριστοδούλου Οἰκονόμου. Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου περιῆλθαν σὲ ἄλλους. Στὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Μάνθου Οἰκονόμου ποὺ σήμερα ἔχει καταρρεύσει φέρονται σὰν κληρονόμοι οἱ ἀπόγονοι ἀπ' τὶς οἰκογένειες τῶν: Ζωΐδη - Καραντζᾶ. Τὸ ἄλλο ἀρχοντικὸ τοῦ Χριστοδούλου Οἰκονόμου ἀνήκε στὴν οἰκογένεια Δημόπουλου. Σήμερα ἀνήκει στὰ ἀδέλφια Μιχάλη καὶ Γεώργιο Ζάγκα (παιδιὰ τοῦ Δημ. Ζάγκα), οἱ ὁποῖοι τὸ κατεδάφισαν κατὰ τὸ 1955 σὰν ἀκατάλληλο γιὰ κατοικία. Στὴ θέση τοῦ παλαιοῦ ἔκτισε ὁ καθένας ἀπὸ ἕνα σπιτάκι.

'Από τὶς πολιτιστικὲς

"ΖΑΓΟΡΙΑΚΑ '81„

Στὰ τέλη Ἰουλίου ἔλαβα μιὰ θαυμάσια σὲ ἐμφάνιση πρόσκληση γραμμένη καὶ εἰκονογραφημένη ἀπὸ τὸ «ταπεινὸ» χέρι τοῦ κ. Κώστα Π. Βλάχου. Ὁ Πολιτιστικὸς Σύλλογος Ἀσπραγγέλων μὲ καλοῦσε νὰ παρακολουθήσω τὶς πολιτιστικὲς ἐκδηλώσεις ποὺ θὰ παρουσίαζε στὸ χωριό του.

Ἦταν πολὺ ὡραῖο ἐκεῖνο τὸ πρωϊνὸ τῆς Κυριακῆς —9 Αὐγούστου— στοὺς Ἀσπραγγέλους. Καθόσαμε ἄνετα —κάπου τοιακόσιοι ἀκροατὲς— κάτω ἀπὸ τὸ βαθύσκιο πλάτανο στὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ, πλάι στὸ συντριβάνι ποὺ ράντιζε δροσιὰ τὰ πάμπολλα τριαντάφυλλα τῶν παρτεριῶν. Ἐκεῖ, μπροστὰ σὲ ἐκλεκτὸ ἀκροατήριο, ἀκούστηκε ὁ λόγος τῆς κυρίας Χριστίνας Πιτούλη - Κύτσου ποὺ τὴν πλαισίωναν ὡραῖες κοπέλλες τοῦ χωριοῦ ντυμένες ζαγορίσια καὶ σαρακατσιάνικα ροῦχα. Τὴν ὁμιλήτρια παρουσίασε, ὅπως καὶ τὸ ἔργο τοῦ Συλλόγου, μὲ καλλιέπεια ὁ Γραμματέας τοῦ Συλλόγου κ. Ντῆνος Καραγιάννης. Μὲ τὴν ὁμιλία της ἡ κ. Κύτσου, ποὺ εἶχα τὴν τιμὴ πρώτη φορὰ νὰ τὴν ἀκούσω, μὲ ἔπεισε πὼς διαθέτει τὸ χάρισμα τῆς λεπτολογίας καὶ τῆς σύνθεσης, βλέπει τοὺς οὐσιαστικοὺς στόχους τοῦ θέματος καὶ εἶναι ἀκριβολόγος καὶ ἀκόμα γνωρίζει σὲ στιγμὲς ἔξαρσης, ὅπως στὸ τέλος τῆς ὁμιλίας, νὰ κάμει τὸ λόγο της ποίημα. Τὴν εὐχαριστοῦμε γιὰ τὶς ὡραῖες στιγμὲς ποὺ μᾶς χάρισε κι ἐλπίζουμε σύντομα νὰ χαροῦμε τὴν ὁμιλία της τυπωμένη.

Ὕστερα ὁ Μητροπολίτης τῶν Ἰωαννίνων κ. Θεόκλητος ποὺ βρέθηκε ἀπὸ τὰ χαράματα στὸ χωριὸ καὶ λειτούργησε στὴν ἐκκλησία του, ἔκοψε τὴν ταινία καὶ μπήκαμε στὶς ὡραῖες αἴθουσες ποὺ φιλοξενοῦσαν τὴν ἔκθεση φωτογραφημένων ἀγιογραφιῶν ποὺ ὑπάρχουν σὲ Μοναστήρια κ Ἐκκλησιὲς τοῦ Ζαγοριοῦ. Ἔμεινα κατάπληκτος μπροστὰ στοὺς χρωματικοὺς τόνους καὶ στὰ σχέδια ποὺ ἀντίκρυσα. Περίμενα κάτι τὸ ἐντελῶς σχηματικὸ καὶ τυποποιημένο, σύμφωνο μὲ προδιαγραφὲς —πὲς ἐντολὲς— ποὺ ἔπαιρναν ἀπὸ τὰ ὁάθη τῶν αἰώνων ἐκεῖνοι οἱ ταπεινοὶ ἁγιογράφοι ποὺ, πρὶν πεντακόσια χρόνια κι ἐδῶ, ζωγράφιζαν τὶς ἐκκλησίες τοῦ Ζαγοριοῦ. Μέσα στὶς 143 φωτογραφίες — πίνακες, ὑπάρχουν ἔργα ποὺ σοῦ θυμίζουν Γκωγκέν, Σεζὰν ἢ Θεόφιλο, λυτρωμένα ἀπὸ πρότυπα καὶ συνταγές. Βρέθηκα μπροστὰ σὲ ὄργιο χρωμάτων («κλίμακα τοῦ Ἰακὼβ», «χορὸς παρθένων», «ὁ ἐλάχιστος», «λεπτομέρεια», σὲ σκῆτα μὲ ἁπλὲς γραμμὲς καὶ φίνο γοῦστο (τοιχογραφίες Ρογκοβοῦ), σὲ ξέφρενα φαντάστικα σχέδια (δημιουργία τοῦ κόσμου κ.ἄ.), σὲ πίνακες ποὺ θυμίζουν ἔντονα χοροὺς μπαλέτου (λιθοβολισμοὺς Στεφάνου). Σὰν πέρασε τὸ πρῶτο ξάφνιασμα καὶ ἀλάφρωσαν οἱ δυὸ αἴθουσες ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἐπισκεπτῶν, ἄρχισα μὲ δυὸ ζωγράφους καὶ μία Βυζαντινολόγο νὰ κουβεντιάζω τὸ θέαμα. Κάθε τόσο μᾶς ἀποκαλύπτονταν κάποιες λεπτομέρειες ἄκρα ἐνδιαφέρουσες ποὺ ἦταν ἀδύνατο νὰ φανοῦν στὸ μισοσκόταδο τῶν τρούλων. Ὁμολογῶ πὼς ἔμπαινα στὴν ἔκθεση μὲ κάποια ἐπιφύλαξη κι ἔφυγα ἔκθαμβος ἀπὸ τὴν ὁμορφιά της. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσω τὴν προσφορὰ τοῦ Ἀσπραγγελιώτη κ. Τάσου Τζιόβα τοῦ φωτογράφου τῶν ἁγιογραφιῶν ποὺ ξεπέρασε ὁλικὰ καὶ τεχνικὰ ἐμπόδια γιὰ νὰ φθάσει σὲ ἄρτιο αἰσθητικὸ ἀποτέλεσμα. Τὸν εὐχαρίστησα ἀπὸ καρδιὰς γιὰ τὴν προσφορά του. Ἡ ἔκθεση αὐτὴ πρέπει νὰ μεταφερθεῖ σὲ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα· πρέπει νὰ τὴ χαροῦν χιλιάδες μάτια, μὰ νὰ παρουσιαστεῖ μὲ τὸ ἴδιο φίνο γοῦστο ὅπως καὶ στοὺς Ἀσπραγγέλους. Ἀκόμα πρέπει νὰ βρεθεῖ κάποιο ἵδρυμα (γιατὶ ὄχι ἡ Μητρόπολη Ἰωαννίνων;) καὶ νὰ τυπώσει αὐτὸν τὸ ζωγραφικὸ πλοῦτο.

Τὸ βράδυ, στὶς 12 Αὐγούστου, εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ παρακολουθήσω προβολὴ διαφανειῶν τοῦ κ. Λάκη Καλογερίδη. Ἐρχόμουν μὲ σιγουριά, γιατὶ ὁ κ. Καλογερίδης εἶναι πολυβραβευμένος φωτογράφος. Μᾶς ἔδειξε τὶς ὁμορφιὲς τοῦ Ζαγοριοῦ μὲ τὴ δικὴ του ὅραση, μὲ τὴ δική του εὐαισθησία καὶ κάθε τόσο ἀκούγονταν ἐπιφωνήματα θαυμασμοῦ ἀπὸ τοὺς θεατὲς ποὺ κυριολεκτικὰ εἶχαν κατακλύσει τὴ μεγάλη πλατεῖα τοῦ χωριοῦ. Διακόσια καὶ πλέον ἄτομα ποὺ νὰ τὰ βρεῖς ἀκόμα καὶ σὲ μεγαλοὐπολη νὰ σὲ παρακολουθοῦν μὲ τόση κατάνυξη!

Ἐδῶ μοῦ λύθηκε τελείως ἡ ἀμφιβολία ποὺ εἶχα γιὰ τὴ μέθεξη τοῦ κοινοῦ σὲ ἐκδηλώσεις ποιότητας. Μετέχει ἡ μάζα —φυσικὰ ὅταν διαθέτει καὶ κάποια καλλιέργεια— ὅταν τὸ θέαμα ἢ τὸ ἀκρόαμα ἔρχεται ἀπὸ χώρους δικούς του. Ἀλλοίμονο ἂν δὲν ἦταν ἔτσι· τότε ἡ πυκνὴ παρουσίαση τοῦ ἀρχαίου λόγου στὰ μεγάλα ὑπαίθρια θέατρα θὰ ἦταν μάταιος κόπος. Πρέπει νὰ τονίσω τὴν προσήλωση τοῦ Συλλόγου —καὶ πράττει σοφά— σὲ θέματα ποὺ τοῦ παρέχει ὁ χῶρος τοῦ Ζαγοριοῦ γιὰ τὶς πολιτιστικὲς του ἐκδηλώσεις. Παράδειγμα ἀξιομίμητο· οἱ ἄνθρωποι τοῦ Συλλόγου ξέρουν νὰ μὴ πτοηθοῦν. Ὅπως μοῦ δήλωσαν οἱ διοικοῦντες, ἑτοιμάζουν γιὰ τὴν ἑπόμενη χρονιὰ μουσικὸ μνημόσυνο τοῦ Ζαγορίσιου συνθέτη Κασταλλὴ (ἦταν ἀπὸ τὴ Λάκιστα). Τὴν παρουσίαση θὰ ἐπιμεληθεῖ πάλι Ζαγορίσιος: ὁ κ. Τάτσης Ἀποστολίδης. Ἀκόμα ἑτοιμάζονται: τρεῖς ἐκθέσεις: Τὰ παλαιὰ χειρόγραφα ποὺ ἀφοροῦν τὴ ζωὴ τοῦ Ζαγοριοῦ κατὰ τομεῖς, τὰ ἔντυμα καὶ τὰ πετρώματα τοῦ τόπου.

Τὸ βράδυ, στὶς 14 Αὐγούστου, βρέθηκα μπροστὰ σὲ ἄλλη ἐκδήλωξη. Ὁ Ἀσπραγγελιώτης κ. Κίων Καψάλης παρουσίασε σὲ διαφανειες τὴν πορεία τοῦ γραφικοῦ τὰ τὰ τελευταῖα ἑκατὸ χρόνια. Ἦταν ἄρτια ἀπὸ κάθε πλευρὰ τὴ παρουσίαση καὶ μᾶς ἐντυπωσίασε τὰ ὡραῖα καὶ τεράστια σπίτια χωριοῦ πρὶν τὸ κάψουν οἱ Γερμανοί. Ἐδῶ θὰ θέλαμε νὰ ἀπασχολήσει περσσότερο ὁ κ. Καψάλης, νὰ μεγεθύνει τμηματικὰ τὶς φωτογραφίες τῶν σπιτιῶν γιὰ νὰ καλύπτονται καὶ λεπτομέρειες. Ἂν αὐτὸ εἶναι τεχνικὰ ἀδύνατο, τὸ ἐπιχειρήσει γιὰ μιὰ ἐπιστολικὴ παρουσίαση. Ἐπιτυχημένη ἰδέα του νὰ ἐπενδύσει τὴ παρουσίαση μὲ ποιήματα Ἀσπραγγελιωτῶν ποὺ τὰ ἀπάγγειλε σωστὰ ἡ Δεσποινὴ Τσακαλογιάννη καὶ μερικὰ φιάτικα τραγούδια ποὺ τραγούδησαν Ἀσπραγγελιώτισσες. Τὸ ξέξζει κάθε ἔπαινος.

Ο ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

Υ.Γ. Ὅπως πληροφορηθήκαμε ὁ ἴδιος Σύλλογος ὀργάνωσε τὴ 8 Αὐγούστου στὰ Πάνω Λεπιανὰ μπροστὰ στὴν προτομὴ τοῦ Π. Μπρίδη τελετὴ μὲ ὁμιλητὴ τὸν ἐπιθεωρητὴ Σχολείων κ. Δ. Ἐφάλη ἐπιμνημόσυνη δέηση κατέθεσαν Κοινότητες καὶ Σύλλογοι στεφάνια.

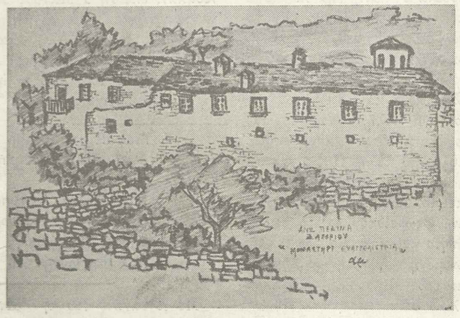

ΠΑΝΩ ΣΟΥΔΕΝΑ: ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ
(Σκίτσο Τέμης Μανέκα — Κέντρο Ἐρευνῶν Ζαγορίου)

Ἐλαφότοπος

Στὶς 10 Αὐγούστου πραγματοποιήθηκε στὸ Παρθεναγωγεῖο τὴ ποστόλου Σολωμοῦ ποὺ λειτουργεῖ πλέον κανονικά, συγκέντρωσε τῶν συγχωριανῶν καὶ πολλῶν ἐπισκεπτῶν ὅπου ὁ δικηγόρος κ. ὡργιος Σολωμὸς μίλησε γιὰ τὸ πίκερο θέμα: «Τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Αἰγαῖο κατὰ τὸ Διεθνὲς Δίκαιο».

Τὴν διάλεξη ἀκολούθησε ἡ προβολὴ ἐγχρώμων διαφανειῶν (ἐπιτῶν) μὲ τοπία ἀπὸ τὸ Ζαγόρι, ἡ τὴν πλουσία συλλογὴ τοῦ δασκάλου ὀρειβάτη καὶ ἐρασιτέχνη φωτογράφου κ. Ἀπ. Βερτέβαλη.

Τὰ χειροκροτήματα καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν παρευρεθέντων δειξε τὴν ἀρτιότητα τῆς πολιτιστικῆς ἐκδηλώσεως ποὺ ἀλκολουθήκε μὲ τὴν προσφορὰ ἀναψυκτικῶν.

Στὴν ἐκδήλωση παρευρέθηκαν καὶ ὁ συμπατριώτης Ἀρχιστράτηγος ΓΕΕΘΑ Στρατηγὸς Ἀγγελος Γκράτζιος ποὺ, παρὰ τὶς ἀσχολίες καὶ τὸν ἀσχολίες, ὁρίζει χρόνο γιὰ μιὰ σύντομη ἐπίσκεψη.

ἐκδηλώσεις τοῦ Ζαγορίου

Κέντρο Ἐρευνῶν Ζαγορίου

Μὲ τὸν ἑσπερινὸ τῆς Κυριακῆς 2 Αὐγούστου ἔγινε ἡ ἔναρξη τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ΚΕΖ ποὺ χροστάτησε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἰωαννίνων κ. Θεόκλητος.

Μετὰ τὸν ἑσπερινὸ καὶς τὶς γνωριμίες οἱ ἐπισκέπτες συγκεντρώθηκαν στὴ ΠΑΣΧΑΛΕΙΟ Σχολὴ ὅπου ὁ ἀναθὸς καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο Ἰωαννίνων κ. Γ. Παπαγεωργίου, στὴ γεμάτη αἴθουσα, παρουσίασε μὲ ἱστορικὰ στοιχεῖα, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ παρουσιάζοντο δημόσια, τὴν δράση τριῶν μεγάλων συγχωριανῶν του, τοῦ Ἰωαννοῦτσου Καραμεσίνη, τῶν Ἀδελφῶν Πασχάλη καὶ τοῦ Κων. Μαρινόγλου, καταχειροκροτηθείς.

— Στὶς ἐπάνω αἴθουσες τῆς Σχολῆς ἦταν ἐκτεθειμένα τὰ ἔργα τῶν Ζωγράφων Κώστα Βαρζώκα, Τέμης Μανέκα - Πουτέτση, Λουκὰ Λούκα, τῆς Βίλης Φίτσιου, ποὺ παρουσίασε ἔργα τῆς λαϊκοῦ περιεχομένου πάνω σὲ ὕφασμα.

Ἐκτὸς τῶν ἔργων τῆς κ. Τ. Μανέκα ἡ ἀξία τῶν ὁποίων εἶναι γνωστὴ ὅπως σημειώσαμε καὶ σὲ προηγούμενο φύλλο μας, ἐντυπωσίασε ἡ ἔκθεση 30 ἔργων τοῦ κ. Κ. Βαρζώκα μὲ Ζαγορίσια θέματα καὶ προκάλεσε τὸ ἐνδιαφέρον GALERY τῶν Ἀθηνῶν ἡ ὁποία τοῦ ζήτησε νὰ ἀγοράσει μερικὰ ἀπ' αὐτά.

Τὶς ἑπόμενες μέρες τὸ πρόγραμμα συνεχίστηκε μὲ ἐπιτυχία καὶ τὴ συμμετοχὴ μεγαλυτέρου ἀκροατηρίου ἀπὸ τὴν περιοχή.

Θὰ πρέπει ὅμως νὰ παρατηρήσουμε ἔλλειψη πολλῶν Καπεσοβιτῶν ἀπὸ τὴν ἐναρκτήρια τουλάχιστον ἐκδήλωση, γιατὶ ὅπως εἶναι γνωστὸ τὸ Καπέσοβο ἔχει ἀρκετοὺς μὲ πλούσια μόρφωση.

Καὶ ὅτι θὰ πρέπει νὰ τηρεῖται μὲ σχολαστικότητα τὸ ὡράριο ὥστε οἱ ἐπισκέπτες νὰ μὴν περιμένουν τὴν ἔναρξη μιὰ ὥρα καὶ περισσότερο.

Καὶ σὰν γενικότερη παρατήρηση θὰ πρέπει οἱ πολιτιστικοὶ Σύλλογοι νὰ προσέχουν ὥστε οἱ ἐκδηλώσεις νὰ μὴν συμπίπτουν, γιὰ νὰ μποροῦν ὅσοι θέλουν νὰ παρακολουθήσουν ὅλες τὶς ἐκδηλώσες.

Φέρουμε σὰν παράδειγμα τὸ Σάββατο βράδυ ποὺ δίνοταν ἡ παράσταση τῶν «Δωδωναίων» καὶ τοῦ ΟΗΘ στὸ Καπέσοβο, ἂν καὶ πρέπει τὴν μεγαλύτερη εὐθύνη ἐδῶ νὰ ἔχει ὁ ΟΗΘ.

Μονοδέντρι

Ἀπροσδόκητη συμμετοχὴ ἐπισκεπτῶν εἶχε ἡ ἔναρξη τῶν πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Συλλόγου Μονοδενδριτῶν ὥστε οἱ 300 θέσεις ποὺ εἶχαν ἑτοιμαστεῖ νὰ καλυφθοῦν καὶ πολλοὶ νὰ ὑποχρεωθοῦν νὰ παρακολουθήσουν τὴν πολὺ ἐνδιαφέρουσα ὁμιλία τῆς κ. Βοκοτοπούλου ὀρθοῖ τὴν Δευτέρα τὸ ἀπόγευμα τῆς 11ης Αὐγούστου.

Ἡ ὁμιλία τῆς κ. Βοκοτοπούλου διευθύντριας τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Θεσσαλονίκης καὶ ὑπεύθυνης τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Κτηνοτροφικοῦ Οἰκισμοῦ Βίτσας - Μονοδενδρίου τοῦ 9ου μέχρι τοῦ 4ου π.χ. αἰῶνα ἦταν ἐντυπωσιακή.

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι· εἶναι τὸ μοναδικὸ ἀρχαῖο χωριὸ ποὺ ἔχει ἀνασκαφεῖ καὶ ἐρευνηθεῖ στὴ χώρα μας καὶ ἡ ἀνακοίνωση τῶν ἀποτελεσμάτων γινόταν γιὰ πρώτη φορά.

Οἱ ἀκροατὲς μὲ τὴ βοήθεια καὶ τῶν ἐγχρώμων διαφανειῶν (SLIDES) διεπίστωσαν τὸ τεράστιο ἔργο ποὺ ἔγινε στὸ χῶρο (ἄγνωστο μέχρι τότε) ἐπὶ μίαν δεκαπενταετία καὶ ἐντυπωσιάστηκαν ἀπὸ τὰ εὑρήματα καὶ τὴν ἐργασία τῶν εἰδικῶν τεχνιτῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας ποὺ κατόρθωσαν ὕστερα ἀπὸ 3000 χρόνια νὰ τὰ συγκολήσουν καὶ νὰ τὰ ξαναζωντανέψουν.

Χαρακτηριστικὰ ἀναφέρομε ὅτι ἡ ἀνεύρεση μιᾶς περικεφαλαίας εἶναι ἡ μοναδικὴ σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο καὶ παρουσιάστηκε μὲ τὴν ἔκθεση τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου στὸ ἐξωτερικό.

Ἀκολούθησε ἔκθεση φωτογραφίας ἀπὸ τὸ παλιὸ Ζαγόρι ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τοῦ ἀειμνήστου Πανωσοῦ Δενιώτη Γεωργιάδη τὴν πλούσια πατριωτικὴ δράση τοῦ ὁποίου ἀνακοίνωσε ὁ συν. Λυκειάρχης κ. Σ. Λαμπρίδης σὲ ὁμιλία του.

Πολλὲς ἀπὸ τὶς φωτογραφίες ἦταν τοῦ ἀείμνηστου ἐρασιτέχνη φωτογράφου ἀπὸ τὸ Σκαμνέλι Θεοφάνη Φραγκούλη ποὺ ἡ πλουσιότατη συλλογὴ του καταστράφηκε στὸ διάστημα τῆς δραματικῆς 10 ετίας τοῦ '40.

★ Τὴν Πέμπτη 14 Αὐγούστου, ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Παν. Βοκοτόπουλος παρουσίασε διαφάνιες ἀπὸ τὴν πλούσια φωτογραφικὴ συλλογή του καταχειροκροτήθεις.

Εὐχαριστοῦμε τὸ ζεύγος Π. Βοκοτοπούλου γιὰ τὴν προσφορὰ καὶ τὴν ἀγάπη των στὸ Ζαγόρι, ποὺ ὁλοκληρώθηκε μὲ τὴν ἀνέγερση ἑνὸς ὡραιότατου παραδοσιακοῦ σπιτιοῦ στὸ Μονοδένδρι.

Κῆποι

Ἡ πρώτη πολιτιστικὴ ἐκδήλωση τοῦ Συλλόγου «ἡ ΜΠΑΓΙΑ» εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία.

Στὸ γεμάτο ἐπισκέπτες μεσοχῶρι τῶν Κήπων ὁ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Γεώργιος Γκρουΐδης εὐχαρίστησε μὲ λίγα λόγια τοὺς ἐπισκέπτες καὶ ἔδωσε τὸ λόγο στὴν καθηγήτρια δ. Ἄννα Σ. Γκρουΐδη, ποὺ σὲ ἐμπεριστατωμένη ὁμιλία της ἀνέπτυξε τοὺς σκοποὺς τοῦ Συλλόγου, τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ καὶ τὸ λαογραφικὸ ὑλικὸ τῆς ἔκθεσης.

Ἀκολούθησε ἡ βράβευση 5 ἀπὸ τοὺς καλύτερους μαθητὲς τοῦ χωριοῦ καὶ οἱ ἐπισκέπτες ἄρχισαν νὰ περιέρχονται τὴν ἔκθεση μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον.

Καὶ τί δὲν εἶχε συγκεντρωθεῖ καὶ ταξινομηθεῖ στὶς εἰδικὰ κατασκευασμένες προθήκες ἀπὸ τὶς Ζαγορίσιες φορεσιές, τὰ ἀτομικὰ εἴδη καὶ τὰ οἰκιακὰ σκεύη!

Σταλὲς σιρτογάϊτανα, σπατάλες, ταοπαρόφενες, γαϊτανένια, φορέματα μὲ πόλκες, φορέματα μὲ πιτσιλοφορέματα γυναικεῖα, μονοκόμματα, σαλοι μενεξωτοὶ γουνοκομένα, δεκαλούδια, Ζαγορίσιες κεντημένες ποδιές, σαλτσιάρκες, λιμαρίες, γιλέκα, κάλτσες πλουμιτὰ παπούτσια στιβάλια, παντόφλες κεντημένες, κεντήματα χρυσοκεντημένα. Μπρικολέγενα, σινιὰ σκαλιστά, (χαρακτικὰ) γκιούμια, μύλοι τοῦ καφὲ μπρούτζινοι, γουδιὰ μπρούτζινα καὶ πέτρινα, Ἀπλάδες σκαλιστὲς (λεγκέδες), τσουκάλια, σαγάνια, «σέφερ - τάς». Πιάτα, πιαπέλες, θάζα, μασταπάδες κανάτες πορσελάνης ζωγραφιστὲς. Κασέλες κάρυνες φίλτιζε καὶ μπαφύλα ταλαντίνια, σαρμανίτσες καὶ πολλὰ ἀντικείμενα ποὺ οἱ Ζαγορίσιες μεταχειρίζονταν στὸ νοικοκυριό τους.

Ὅλα μαζεμένα μὲ ἐπιμέλεια καὶ ἀγάπη ἀπὸ τὸν παλιὸ πλοῦτο τοῦ Ζαγορίου καὶ, ὅπως μᾶς εἶπε ὁ πρόεδρος, ὅσοι τῆς ἔκθεσης ἦταν ἡ συλλογὴ τοῦ κ. Ἀνάπιου Τζέλη.

Ἀργότερα, μὲ τὰ τακούτσια τὸ χορευτικὸ συγκρότημα τοῦ Συλλόγου ἀπὸ Μπαγιοτοπούλες ἄνοιξε τὸ χορὸ ποὺ οἱ ἐπισκέπτες κράγησαν ὡς τὶς πρωϊνὲς ὧρες.

Εὐχόμασε στὸ Σύλλογο «Μπάγια» τοῦ χρόνου μιὰ καινούργια ἐκπλήξη.

Κ.

ΜΠΑΓΙΑ: Τὸ Κοινοτικὸ Γραφεῖο ὅπου στεγάστηκε ἡ ἔκθεση

Τὸ ἀντάμωμα

Μὲ τὴν ἀνοδίωση πολλῶν ἐθίμων ἔγινε τὸ ἀντάμωμα τῶν διαφόρων οἰκογενειῶν ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Ζαγορίου τῶν Σαρακατσιάνων ποὺ ὀργάνωσε ὁ Σύλλογός τους τὴν Κυριακὴ 2 Αὐγούστου στὸ Γυφτόκαμπο γιὰ δεύτερο χρόνο.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΚΕΙΜΗΛΙΑ ΚΑΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ

ΚΩΣΤΑ ΛΑΖΑΡΙΔΗ

ΣΤ΄ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ

Ἔχει καταβληθεῖ ἀπὸ μένα κάποια προσπάθεια νὰ δοθοῦν τὰ παραπάνω σύντομα στοιχεῖα γιὰ τὰ μοναστήρια καὶ τὶς Ἐκκλησιὲς τοῦ Ζαγοριοῦ κατὰ κύριο λόγο ἀπὸ ἱστορικὴ ἄποψη. Πρέπει ὅμως, νομίζω, νὰ γυρίσουμε στὸ καθαυτὸ θέμα μας, ποὺ σχετίζεται μὲ τὴν Ἁγιογραφία καὶ τοὺς Ἁγιογράφους τοῦ Ζαγοριοῦ. Τὸ ζήτημα αὐτὸ εἶναι πολὺ σημαντικό. Θὰ ἀποτελοῦσε ἀπὸ μέρος μου μεγάλη θρασύτητα, ἂν διατηροῦσα τὴ γνώμη, πὼς μπορῶ νὰ χειριστῶ ἐγώ, καθὼς πρέπει, τὸ μεγάλο αὐτὸ θέμα. Οὔτε εἰδικὸς εἶμαι, οὔτε καὶ συγκεντρώνω τέτοιες ἐπιστημονικὲς ἱκανότητες, ὥστε νὰ θελήσω νὰ τὸ παρουσιάσω ἱκανοποιητικὰ στοὺς φίλους ἀναγνῶστες. Μὲ τὴν εὐκαιρία ὅμως τῆς ἔκθεσης τῆς Ζαγορίσιας Ἁγιογραφίας στὴ Δοβρᾶ, θεώρησαχρέος μου νὰ παραθέσω μερικὰ σύντομα, ἀλλὰ βασικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό, ἤτοι σὲ ποιὰ κατάσταση βρίσκονται σήμερα οἱ ἁγιογραφίες στὸ Ζαγόρι, καὶ ποιοὺς κίνδυνους περνοῦν αὐτὲς σήμερα ἀπὸ καταστροφή. Ταυτόχρονα πρόθεσή μου εἶναι ἀκόμα νὰ δώσω μερικὰ διευκρινιστικὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα γιὰ τοὺς Ζαγορίσιους ἁγιογράφους.

Ὡς τώρα, ἀπ' ὅσα ξέρω, ἔχουν ἀσχοληθεῖ ἀπὸ χρόνια πλατιὰ καὶ κατὰ τρόπο ἐπιστημονικὸ μὲ τὸ θέμα τῆς ἁγιογραφίας ἀρκετοὶ ἐρευνητὲς καὶ μελετητὲς στὴν πατρίδα μας. Ἔχω ὑπ' ὄψει μου τὸ σχετικὸ βιβλίο μὲ τίτλο: «Μεταβυζαντινὴ καὶ Νεοελ. Τέχνη» τοῦ Ν.Δ. Καλογερόπουλου (1926). Τὰ ὅσα δημοσίευψε ὁ Γεώργιος Παΐσιος γιὰ τοὺς Χιονιαδίτες Ἁγιογράφους (1960 - 1962). Τὸ βιβλίο τοῦ Δημήτρη Σταμέλου μὲ τίτλο: «Νεοελληνικὴ Λαϊκὴ Τέχνη» (1975).

Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ ἀσχολήθηκε πολὺ ἀποτελεσματικὰ μὲ τὰ θέματα αὐτὰ στὴ σύγχρονη ἐποχὴ μας εἶναι ὁ κ. Κίτσος Μακρής. Ἀφιέρωσε πολλὲς δεκαετίες γιὰ συστηματικὴ ἔρευνα καὶ ἐπιστημονικὴ μελέτη γύρω ἀπὸ τὰ θέματα αὐτά, ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴν τέχνη τῆς Ἁγιογραφίας στὸ Θεσσαλικό, Μακεδονικὸ καὶ Ἠπειρωτικὸ χῶρο.

Οἱ μελετητὲς ποὺ ἀσχολήθηκαν μ' αὐτὸ τὰ θέματα, διαιροῦν τὴν Ἁγιογραφία σὲ δυὸ κατηγορίες. Τὴ ζωγραφικὴ τέχνη σὲ φορητὲς εἰκασίες πάνω σὲ ξύλο καὶ σὲ ἁγιογραφία στὸν τοῖχο. Καθὼς σημειώνεται ἀπ' αὐτούς, ἡ ἁγιογράφηση τῶν φορητῶν εἰκόνων ἀπαιτεῖ μεγαλύτερες ζωγραφικὲς ἱκανότητες. Ἡ τοιχογραφία θεωρεῖται εὐκολότερη. Ἡ τοιχογραφία συνίσταται στὸ νὰ ζωγραφίζονται στοὺς ἐσωτερικοὺς τοίχους τῶν ἐκκλησιῶν, ὄχι μόνο προσωπικότητες Ἁγίων, Ἀποστόλων, Μαρτύρων κλπ. ἀλλὰ καὶ θρησκευτικὲς γενικότερες παραστάσεις, ὅπως εἶναι ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, ἡ Βάφτιση, ὁ κατακλυσμός ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου, τὰ μαρτύρια τῶν Ἁγίων, οἱ παραβολές κλπ.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἁγιογράφους ἀσχολοῦνται μονάχα μὲ τοιχογραφίες, ἐνῶ ὑπῆρξαν καὶ πολλοὶ τέτοιοι (ὑπέροχοι τοιχογράφοι) ποὺ ζωγράφιζαν καὶ θαυμάσιες φορητὲς εἰκόνες σὲ ξύλο. Ἔχουν γραφτεῖ εἰδικὰ βιβλία, στὰ ὁποῖα περιγράφεται ὁ τρόπος τῆς τοιχογραφίας. Πάντως ἡ ἁγιογράφηση, τόσο τῶν φορητῶν εἰκόνων, ὅσο καὶ τῶν τοίχων τῶν ἐκκλησιῶν, πέρα ἀπὸ τὴν προσεκτικὴ καὶ τὴν καλλιτεχνικὴ ἁρμονία στὰ χρώματα, ἀπαιτοῦσε καὶ κάποια ζωηρὴ φαντασία, ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις, καθὼς καὶ ἱκανότητα στὴν ἔκφραση τῶν ἱερῶν προσώπων.

Οἱ διάφοροι τοιχογράφοι εἶχαν πάντοτε πρότυπα, ποὺ ἀκολουθοῦσαν κατὰ τὴν ἐργασία τους. Κάθε πλευρὰ τοῦ τοίχου, ποὺ θὰ ζωγραφίζονταν, ἀνάλογα μὲ τὸ μέγεθος (ἔκταση σὲ μάκρος καὶ σὲ ὕψος), τὸ χώριζαν σὲ διάφορα διαζώματα (ἀπὸ 3–5). Στὸ κάτω μέρος, ψηλότερα ἀπὸ τὰ στασίδια, ζωγράφιζαν χοροὺς Ἁγίων, κατόπι σὲ ἄλλο ψηλότερο ἀπ' αὐτὸ διάζωμα, ζωγράφιζαν πάλι πρόσωπα Ἁγίων, σὲ μικρότερες διαστάσεις (μισὸ κορμὶ καὶ μέσα σὲ κύκλους). Πιὸ πάνω σὲ ἄλλα διαζώματα, σὲ μεγάλα τετράγωνα χωρίσματα ζωγράφιζαν θρησκευτικὲς παραστάσεις ἀπὸ τὴν Παλιὰ καὶ Καινούρια Διαθήκη καὶ ἐντελῶς στὴ κορυφὴ τοῦ τοίχου σ' ἕνα στενὸ διάζωμα συνήθιζαν νὰ ζωγραφίζουν πετούμενους Ἀγγέλους.

Ἀπὸ ἕνα τέτοιο σχετικὸ ὑπόδειγμα, ποὺ βρίσκεται στὸ ἀρχεῖο μου, γραμμένο ἀπὸ καλλιγράφο τῆς ἐποχῆς (περασμένων αἰώνων) παραθέτω τὰ στοιχεῖα, ποὺ τὰ χρησιμοποιοῦσαν σὰν ὁδηγὸ τους οἱ τοιχογράφοι. Τὰ παραθέτω ὅπως εἶναι γραμμένα στὸ ὑπόδειγμα:

Διάζωμα Α΄ (Ἐπάνω).

Ἄγγελοι πετούμενοι.

Διάζωμα Β΄

Ὁ Ἀβραὰμ νικητὴς προσέρχεται στὸ Μελχισεδέκ.– Ὁ Ἰσαὰκ εὐλογεῖ τὸν Ἰακώβ.– Ὁ Ἰακὼβ παλεύων μετὰ τοῦ ἀγγέλου.– ὁ Ἰωσὴφ ἐξηγῶν τὰ ὀνείρατα.– ἡ ἀκατάβλητος χάτος.– ὁ καταποντισμὸς τοῦ Φαραώ.– ἡ ἐν Σινᾶ νομοθεσία.– ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου.– ἡ ἅλωσις τῆς Ἱεριχώ.– ὁ ὄλεθρος τοῦ λαοῦ ἐπὶ τοῦ Δαβίδ.–ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσο μου τὴν ἐκκλησίαν.– ὁ κύριος ἀνέστησε τὸν υἱὸν τῆς χήρας.– ὁ κύριος καθεύδων ἐν τῷ πλοίῳ.– οἱ δύο δαιμονιζόμενοι ἰαθέντες.– Ἐωθινόν α΄.

Διάζωμα Γ΄

Ἡ παραβολὴ τοῦ γάμου μὴ ἔχων ἔνδυμα.– ἰόμενος ὁ κύριος τὸν κοφὸν καὶ ἄλαλον δαιμονιζόμενον.– ἰόμενος ὁ κύριος τοὺς δύο τυφλούς.– ἡ κλῆσις Ζακχαίου τοῦ Τελώνου.– ἡ πόρνη συγχωριζόμενη πλήνων τοὺς πόδας τοῦ κυρίου τῷ μύρῳ.– ἡ παραβολὴ τοῦ παραλύτου.– ἡ σαμαρεῖτις.– ὁ ἀναμάρτητος ἡμῶν πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτὸν βαλέτω.– ὁ κύριος ἐκβάλει ἐκ τοῦ Ἱεροῦ τοὺς πωλοῦντας.– ἡ ἴασις τοῦ ἐ κγενετῆς τυφλοῦ.– ὁ κύριος λιθοβολούμενος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων.– ἡ ξηρανθεῖσα σηκῆ.–οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον.– ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων.– ἐωθινόν δ΄

Διάζωμα Δ΄

Ὁ ἅγιος πάμφιλος.– ὁ ἅγιος πλάτων.– ὁ ἅγιος βοηθάντιος.– ὁ ἅγιος μαρτύριος.– ὁ ἅγιος μαρτινιανός.– ὁ ἅγιος βικέντιος.– ὁ ἅγιος βίκτωρ.– ὁ ἅγιος οὐάριος.– ὁ ἅγιος λουκιανός.– ὁ ἅγιος φωκᾶς.– ὁ ἅγιος σεβεριανός.– ὁ ἅγιος μέμας.– ὁ ἅγιος ἀνδρέας Κρήτης.– ὁ ἅγιος πολύκαρπος Σπάρτης.– ὁ ἅγιος βλάσιος.

Διάζωμα Ε΄

Ὁ ἅγιος μαξιμιλιανός.– ὁ ἅγιος ἑξακονστινδιανός.– ὁ ἅγιος Ἰάμβλυχος.– ὁ ἅγιος μαρτινιανός.– ὁ ἅγιος διονύσιος.– ὁ ἅγιος κωνεμένος.– ὁ ἅγιος ἰωάννης.– ὁ ἅγιος εὐδόκιμος.– ἡ ἁγία χριστίνα.– ἡ ἁγία φευρονία.

Διάζωμα ΣΤ΄

Ἡ ἁγία Μαρίνα.– ἡ ἁγία Ἰουλίτα.– ἡ ἁγία παρασκευή.–ἡ ἁγία βαρβάρα.– ἡ ἁγία κυριακή.– ἡ ἁγία αἰκατερίνα.– ὁ ἅγιος Κων)νος καί Ἑλένη.– ὁ ἅγιος ψωμόλαιος.– ὁ ἅγιος κύρος καί ἰωάννης.– ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἐξ Ἰωαννίνων.– ὁ ἅγιος χριστόφορος.– ὁ ἅγιος μερκούριος.– ὁ ἅγιος νικήτας.– ὁ ἅγιος ἀρτέμιος.– ὁ ἅγιος προκόπιος.– ὁ ἅγιος γεώργιος.– ὁ ἅγιος χαράλαμπος.– ὁ ἅγιος στέφανος.– ὁ ἀπόστολος ματθοῖος καὶ ἰωάννης θεολόγος.– ὁ πατριάρχος Ἀλεξανδρείας.– ὁ γρηγόριος παλαμᾶς.

→

←

Ἀπὸ μιὰ σχετικὴ ἔρευνα, ποὺ ἔκανα σὲ διάφορες τοιχογραφίες ἀπὸ Ζαγορίσιες ἐκκλησιές, διαπίστωσα, πὼς πολλοὶ τοιχογράφοι ἀκολουθοῦσοῦσαν ὡς ἕνα σημεῖο τέτοια ὑποδείγματα, σὰν τὸ παραπάνω. Ἰδιαίτερα στὶς περισσότερες ἐκκλησιὲς οἱ Ἅγιες γυναῖκες ζωγραφίζονταν στὸ τέλος ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πλευρὰ τῆς ἐκκλησιᾶς. Δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ξέρουμε μὲ ἀκρίβεια ποιοὶ ἦταν οἱ ἁγιογράφοι ποὺ ζωγράφισαν τὶς σημαντικὲς φορητὲς εἰκόνες καὶ τὶς ἀξιοπρόσεχτες τοιχογραφίες στὶς ἐκκλησιὲς καὶ τὰ μοναστήρια τοῦ Ζαγοριοῦ (ἀντίγραφα τῶν ὁποίων παρουσιάστηκαν στὴ σχετικὴ ἔκθεση τῆς Δοβρᾶς), γιατὶ λείπουν πιὸ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ ἀριστουργήματα τῆς ζωγραφικῆς τὰ σχετικὰ στοιχεῖα, δηλαδὴ τὰ ὀνόματά τους καὶ οἱ σχετικὲς χρονολογίες.

Καθὼς ὅμως σημειώθηκε καὶ παραπάνω, δὲν εἶμαι σὲ θέση ἐγὼ νὰ κάνω ἐκτίμηση τῆς ἀξίας τῶν ἁγιογραφιῶν τοῦ Ζαγοριοῦ. Χρειάζεται συστηματικὴ μελέτη ἀπὸ καταάλληλους ἐπιστήμονες γιὰ νὰ διευκρινιστεῖ μὲ ἐπιστημονικὸ τρόπο, ἂν ἡ ζωγραφικὴ τέχνη τῆς ἁγιογραφίας τοῦ Ζαγοριοῦ παρουσιάζει ὁμοιοτυπία μὲ τὴν ἀρχαιότερη Βυζαντινὴ τέχνη ἢ ἔχει αὐτὴ ἐπηρεαστεῖ μὲ τὸ πέρασμα τῶν χρόνων ἀπὸ τὴ δυτικὴ τεχνοτροπία καὶ μέχρι ποιὸ βαθμὸ ἔχει συμβεῖ αὐτό.

Πάλι ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τέτοιων θεμάτων μαθαίνουμε, πὼς σημαντικὰ κέντρα ἀνάπτυξης τῆς ἁγιογραφικῆς ζωγραφικῆς ὑπῆρξαν ἡ Πόλη (Βυζάντιο), ἡ Θεσσαλονίκη, τὸ Ἅγιο Ὄρος, ὁ Μυστρᾶς, τὰ Μετέωρα, ἡ Κρήτη κλπ. Ἀναφέρεται πὼς σημαντικοὶ ζωγράφοι ἀναδείχτηκαν ἀπ' αὐτὰ τὰ μέρη, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ χωριὸ Λινοτόπι τῆς Δυτ. Μακεδονίας, τὴ Σαμαρίνα, τὶς Χιονιάδες τῆς Κόνιτσας κι' ἀπ' ἄλλοῦ.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει πολὺ ἐδῶ στὴν ἐξέταση αὐτοῦ τοῦ θέματος εἶναι τὸ σημαντικὸ γεγονός, πὼς ἀξιοπρόσεχτοι ἁγιογράφοι ἔχουν ἀναδειχτεῖ καὶ ἀπὸ τὸ Ζαγόρι. (Καπέσοβο, Ἄνω Σουδενά, Τσεπέλοβο, Γρεβενήτι κλπ). Γίνεται φανερὸ αὐτό, ἀπὸ τὶς διάφορες ἐπιγραφὲς ποὺ βρίσκονται στὶς τοιχογραφίες καὶ τὶς φορητὲς εἰκόνες ποὺ ὑπάρχουν σὲ πολλὲς ἐκκλησιὲς καὶ μοναστήρια τοῦ Ζαγοριοῦ.

Κατὰ κύριο λόγο ἀξιόλογοι ἁγιογράφοι βγῆκαν ἀπὸ τὸ Καπέσοβο. Οἱ Καπεσοβίτες ἁγιογράφοι (εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστο γνωστοὶ σὰν «Μπογάτες»). Ἀπ' αὐτοὺς εἶχε δημιουργηθεῖ στὸ Καπέσοβο Σχολὴ Ἁγιογράφων ποὺ κράτησε περισσότερο ἀπὸ 150 χρόνια. Ἡ τέχνη αὐτὴ μεταδίνονταν ἀπὸ πατέρα σὲ παιδὶ καὶ ἀπὸ ἀδερφὸ σὲ ἀδερφό. Ἔχω πάρει τὴν πληροφορία πὼς οἱ Καπεσοβίτες ἁγιογράφοι ἔχουν ζωγραφίσει κατὰ τὸ 18ο καὶ 19ο αἰῶνα γύρω στὶς 140 ἐκκλησιὲς στὴ Μακεδονία (Σιάτιστα), Μετέωρα, Αἰτωλοακαρνανία, καὶ πέρα ἀπὸ τὸν Ἠπειρωτικὸ χῶρο, μέχρι καὶ τὴν Ἀλβανία ἀκόμα. Ἐδῶ καὶ 20 χρόνια περίπου ἔχω καταβάλει μιὰ προσπάθεια νὰ μαζέψω τὶς ἐπιγραφὲς αὐτές, ποὺ ἀποτελοῦν στοιχεῖα γιὰ τὸ θέμα αὐτό. Ἔχω συγκεντρώσει γύρω στὶς 70 ἐπιγραφὲς σχετικὰ μ' αὐτοὺς ἀπὸ φορητὲς εἰκόνες καὶ τοιχογραφίες. Αὐτὲς εἶναι ξαπλωμένες χρονολογικὰ ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 18ου, ὡς τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνα. Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἔκθεσης τῆς Ζαγορίσιας, ἁγιογραφίας στὴ Δοβρᾶ, νομίζω πὼς πρέπει νὰ τονίσω, ὅτι ἔχουμε μεγάλη ὑποχρέωση ὅλοι μας νὰ βοηθήσουμε, ὥστε νὰ γίνει μιὰ τέτοια σχετικὴ ἔρευνα πιὸ ἀποτελεσματική.

Ἀκόμα, νομίζω, πὼς ἔχουμε ὑποχρέωση, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς ζωγραφικῆς τέχνης, νὰ ἐρευνήσουμε σχετικὰ καὶ ἄλλα ζητήματα, κατὰ κύριο λόγο ἱστορικὰ γιὰ τοὺς παράξενους καὶ μοναδικοὺς αὐτοὺς καλλιτέχνες ποὺ ἀνάδειξε τὸ Ζαγόρι. Καθὼς ξέρουμε, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἁγιογραφία, οἱ Ζαγορίσιοι δὲν ἔχουν νὰ παρουσιάσουν καμμιὰ ἐπίδοση σὲ ἄλλη τέχνη. Πρέπει νὰ ἐρευνήσουμε γιὰ νὰ ξεκαθαριστεῖ κατὰ τὸ δυνατό, ποῦθε ξεκίνησαν αὐτοὶ οἱ καλλιτέχνες γιὰ μιὰ τέτοια ἐπίδοση. Ποιὰ πρότυπα ἀκολούθησαν ἀπ' ἀρχῆς (ἀπὸ τὴν Κρήτη, τὸ Μυστρᾶ ἢ τὸ Ἅγιος Ὄρος;) Πολλὰ ἀκόμα πράγματα περιμένουν κάποτε διευκρίνιση γιὰ τὴν ἰδιωτικὴ καὶ οἰκογενειακὴ ζωή, πού, κατὰ τὴν παράδοση, παρουσίαζε ἰδιορρυθμία. Ἔχω ἀκούσει πὼς οἱ Καπεσοβίτες ἁγιογράφοι σχημάτιζαν οἰκογένεια κατὰ τὰ ἀνθηρὰ χρόνια τῆς ἀνδρικῆς τους ἡλικίας. Ἀπὸ τὰ 50–55 ὅμως χρόνια τους τραβιόνταν ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια. Προχειρίζονταν σὲ «ἀναγνώστη», φοροῦσαν ντουλαμάδες καὶ σκοῦφο στὸ κεφάλι καὶ παρέμειναν ἀξύριστοι. Χωρὶς νὰ εἶναι ἱερωμένοι μὲ χειροτονία, ἔμπαιναν σὲ μιὰ ἐκούσια θρησκευτικὴ ζωὴ μὲ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τὴν ἐγκράτεια, τὴ λιτότητα, τὴ νηστεία καὶ τὴ βαθειά τους πίστη στὴ Χρισιανικὴ θρησκεία.

Ἀξίζει νὰ γίνει συσηματικὴ ἔρευνα, ὄχι μονάχα γύρω ἀπὸ τὰ στοιχεῖα, ποὺ ἀπὸ παράδοση πρέπει νὰ ὑπάρχουν στὸ Καπέσοβο, σχετικὰ μὲ τους ἁγιογράφους τοῦ χωριοῦ αὐτοῦ καὶ τὴ ζωή τους, ἀλλὰ καὶ στὴν τοποθεσία, ποὺ ὑπάρχει πρὸς τὰ Δυτικὰ ἀπὸ τὸ Καπέσοβο (μισὴ ὥρα μακρυὰ ἀπ' αὐτό) μὲ τὴν ὀνομασία «Ἄϊ - Γράφος» δηλ. «ἁγιογράφος»' Σ' ενα ζωνάρι στὰ κράσπεδα (κρεμάσματα) τῆς χαράδρας τοῦ Βίκου, ἀκριβῶς σχεδὸν ἀπέναντι ἀπο τὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τοῦ Μονοδεντριοῦ, ὑπάρχει μιὰ σπηλιά. Δὲν εἶναι καὶ τόσο εὔκολο τὸ ἀνέβασμα σ' αὐτὴ τὴ σπηλιά. Ἐγὼ δὲν κατόρθωσα ν' ἀνεβῶ ὡς ἐκεῖ καὶ νὰ μπῶ μέσα σ' αὐτή. Μ' ἔπιασε ζάλη. Μέσα σ' αὐτὴ τὴ σπηλιὰ εἶναι σὲ μιὰ πλευρὰ τῆς σπηλιᾶς στὸ βράχο ζωγραφισμένη εἰκόνα κάποιας ἱερῆς προσωπικότητας. Φαίνεται, πὼς στὸ μέρος αὐτὸ ἀσκήτεψε κάποτε κάποιος Καπεσοβίτης ἁγιογράφος, ποὺ ζωγράφισε τὴν εἰκόνα στὸ βράχο. Ποιὸς ἦταν αὐτὸς καὶ πότε ἔζησε; Ἄγνωστο. Μιὰ σχετικὴ ὅμως ἔρευνα πιθανὸ νὰ ὁδηγήσει στὴν διαλεύκανση τῶν σκοτεινῶν σημείων.

Δὲν εἶναι μικρότερης ἀξίας καὶ ἡ ἁγιογραφικὴ ἐργασία τῶν ἁγιογράφων τῆς Σχολῆς τῶν Πάνωσουδενιωτῶν. Τὴ σχολὴ αὐτὴ ἀπετέλεσε ἡ οἰκογένεια κάποιου Λάζαρου Παπαϊωάννου ἢ «υἱοῦ ἱερέως». Οἱ Πάνω - Σουδενιῶτες ἁγιογράφοι ἀναφάνηκαν ἀπὸ τὸ 1750 καὶ ὕστερα. Ἔχουν ἁγιογραφήσει κι' αὐτοὶ ἀρκετὲς ἐκκλησιὲς κατὰ τὸ 18ο αἰῶνα. Δὲν εἶχε ὅμως ἡ Σχολὴ αὐτὴ τὴ διάρκεια ποὺ εἶχε ἡ ἁγιογραφικὴ Σχολὴ Καπεσόβου. Οἱ ἁγιογράφοι ἀπὸ τὰ Ἄνω Σουδενὰ ζωγράφισαν τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ χωριοῦ μου Κουκουλιοῦ, καθὼς φανερώνει ἡ σχετικὴ ἐπιγραφή. Ὁ Φ. Κάντογλου στὴ σελ. 431 ἀπὸ τὸ βιβλίο του (Α΄) γράφει τὰ ἑξῆς: «Λάζαρος ἀπὸ Ἄνω Σουδενὰ τῆς Ἠπείρου. Ἐποίησε τὰς τοιχογραφίας τῆς ἐκκλησίας τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἰς τὸ χωρίον Κουκούλι τοῦ Ζαγορίου, ἐν ἔτει 1796. Ἐζωγράφισε καὶ εἰκόνας ἐπὶ ξύλου». Ἡ τέχνη του στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Κουκουλιοῦ εἶναι ἐξαιρετική. Γενικὴ περιγραφὴ τῆς ἐκκλησιᾶς αὐτῆς ἔχω ἔτοιμη, ποὺ κάποτε θὰ ἰδεῖ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας. Γιατί οἱ Κουκουλιῶτες ἀνάθεσαν τότε τὴν ἁγιογράφηση σ' αὐτὸν καὶ ὄχι στοὺς Καπεσοβίτες, ποὺ ἦταν κοντοχωριανοί, εἶναι ἄγνωστο. Φαίνεται, ὅτι δὲ συμφώνησαν στὸ χρηματικὸ μέρος ἢ καὶ γιὰ τὸ λόγο, ὅτι οἱ Καπεσοβίτες ὅτι εἶχαν ἀναλάβει ὑποχρεώσεις ἄλλες καὶ δὲν εἶχαν τὸν ἀπαιτούμενο χρόνο.

Οἱ Σουδενιῶτες ἁγιογράφοι ζωγράφισαν κι ἄλλες ἐκκλησιές, ὅπως τὴν ἐκκλησιὰ στὴ Βέλλα κι' ἀλλοῦ.

Ἁγιογράφους ἔχει ἀναδείξει τὸ Ζαγόρι κι' ἀπὸ ἄλλα χωριά, ὅπως ἀπὸ τὸ Γρεβενήτι καὶ τὸ Τσεπέλοβο, καὶ ἴσως καὶ ἀπὸ ἄλλα. Μιὰ πιὸ πλατειὰ καὶ πιὸ συστηματικὴ ἔρευνα, μπορεῖ νὰ μᾶς δώσει πολύτιμα στοιχεῖα γιὰ τοὺς ἁγιογράφους τοῦ Ζαγοριοῦ.

Παρ' ὅλη τὴν προσπάθειά μου, δὲν μπόρεσα νὰ βρῶ πουθενὰ κανένα παλιὸ συμφωνητικὸ ἔγγραφο ἀνάμεσα στοὺς ἁγιογράφους καὶ στὰ χωριά, ποὺ ζωγράφισαν αὐτοὶ τὶς ἐκκλησιές τους. Ὅπως τὸ παλιὸ σχεδιάγραμμα ποὺ παράθεσα

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 14η ΣΕΛ.

ΑΡΚΟΥΔΕΣ, ΛΥΚΟΙ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Ἀπ' τὸ Νότο ὥς τὸ Βορρᾶ, ἀπὸ τὴ Δύση ὥς τὴν Ἀνατολή, ἐδῶ καὶ λίγο καιρό, ἡ Εὐρώπη κατοικούνταν ἀπὸ ἄγρια ζῶα, καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους μὲ κοπάδια προβάτων, κατσικιῶν, ἀγελάδων καὶ γουρουνιῶν· δὲν ἀπομένουν σήμερα παρὰ ἐλάχιστες προνομιοῦχες περιοχές, ὅπου ἡ κατάσταση ἔμεινε περίπου ὅπως τότε. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει τὴν τύχη νὰ διαθέτει ἀκόμα μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὴν περιοχὴ τοῦ Ζαγορισοῦ.

Χάρη σὲ περιοχὲς αὐτοῦ τοῦ τύπου, ἔχουμε μιὰ φυσικὴ ζώνη, ποὺ θὰ χρησιμεύσει στὶς μέλλουσες γενιὲς σὰν βάση γιὰ νὰ συγκρίνουν τὴν τυφλὴ ἐξέλιξη αὐτοῦ ποὺ ἔπρεπε νὰ ἦταν ἡ πρόοδος.

Τὸ περιβάλλον μας γίνεται ὅλο καὶ πιὸ διομηχανοποιημένο ἢ ὑπερβολικὰ ἐκμεταλλευμένο καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἀπάνθρωπο, ὅπου ἡ ζωὴ εἶναι. δύσκολη, θλιβερὴ ἢ κλονισμένη, μὲ λίγα λόγια ἀδίωτη.

Οἱ μεγάλες ἀνθρώπινες συγκεντρώσεις, ὅπως εἶναι οἱ πόλεις καὶ οἱ ἄλλοι διομηχανοποιημένοι χῶροι διακοπῶν, εἶναι ἡ ἀπόδειξη πὼς οἱ ἄνθρωποι δὲν κατάφεραν πάντοτε, στὸ ὄνομα τῆς προόδου, νὰ βελτιώσουν τὴ ζωή τους.

Ἔτσι, στὰ πιὸ ἥσυχα καὶ ἀπόμερα σημεῖα, οἱ λύκοι, οἱ ἀρκοῦδες καὶ ἄλλα θηλαστικά, ποὺ ἔγιναν ἐξαιρετικὰ σπάνια, ὅπως οἱ βίβρες π.χ. χάρη στὸ ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντηρήσεώς καὶ στὴν προσαρμοστικότητά τους, ἦρθαν νὰ βροῦν καταφύγιο σ' αὐτοὺς τοὺς θαυμάσιους βιότοπους ποὺ εἶναι οἱ περιοχὲς τοῦ Ζαγορισοῦ, καὶ κατάφεραν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο νὰ ἐπιζήσουν μ' ὅλο ποὺ τὸ περιβάλλον τους ἐπνίγη, παρὰ τὸ ἐντατικὸ κυνήγι ποὺ πραγματοποιεῖται ἀσυλλόγιστα, παρὰ πὴν πριμοδότηση γιὰ τὸ σκότωμα τῶν λύκων π.χ. κάτι ποὺ συνεχίζει νὰ ἐφαρμόζει ἡ Ἑλλάδα. παραμένοντας μία ἀπὸ τὶς λίγες χῶρες ποὺ ἐφαρμόζουν αὐτὴ, τὴν τακτική.

Μιὰ ἀντικειμενικὴ πληροφόρηση τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν, ποὺ σὲ σχέση μὲ τοὺς πληθυσμοὺς τῶν πεδιάδων καὶ τῶν ἀκτῶν, εἶναι κατατρεγμένοι, χρειάζεται νὰ δοθεῖ, μὲ τὴ βοήθεια τῶν τελευταίων ἐπιστημονικῶν ἀποτελεσμάτων ποὺ ἀφοροῦν στὴν οἰκολογικὴ ἰσορροπία.

Οἱ καταστροφὲς τῶν οἰκόσιτων ζώων καὶ τῶν καλλιεργειῶν πρέπει νὰ πληρώνονται ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ σύνολο.

Θὰ ἦταν δυνατὸ π.χ. νὰ δημιουργηθοῦν πρωτότυπες ὀρεινὲς ἀγροικίες, ποὺ θὰ εἶχαν ἀριθμὸ ἐκλεκτῶν καὶ ὑγιῶν ζώων, ἀπ' ὅ. ποὺ ὁ κτηνοτρόφος, θύμα τῶν καταστροφῶν ἀπὸ ἄγρια σαρκοφάγα (λύκους, ἀρκοῦδες, γυπαετοὺς), θὰ μποροῦσε νὰ πάρει μέσα ἀπὸ τὸ κοπάδι, ἕνα ζῶο τῆς ἐκλογῆς του, μετὰ ἀπὸ γρήγορη ἔρευνα ποὺ θὰ γίνεται ἀπὸ εἰδικοὺς τῶν θηραμάτων, Ἕλληνες καὶ ξένους, γνῶστες αὐτῶν τῶν προβλημάτων σὲ ἀνάλογες περιοχὲς τῆς Μεσογείου.

Ὁπωσδήποτε, πρὶν φτάσει κανεὶς ἐκεῖ, εἶναι δυνατὸ, μὲ τὴ βοήθεια τῶν χωρικῶν καὶ τῶν ὀρεινῶν καλλιεργητῶν, νὰ μειωθοῦν οἱ καταστροφές, διαλέγοντας τὰ σκυλιὰ τῶν κοπαδιῶν καὶ καταρτώντας ὅλα τὰ ἐγκαταλειμμένα καὶ μὴ ἐλεγχόμενα σκυλιά, ποὺ εἶναι πραγματικὸς κίνδυνος καὶ γιὰ τὸν ζῶο ἄνθρωπο καὶ γιὰ τὰ κατοικίδια ζῶα. Συχνὰ αὐτὰ τὰ σκυλιὰ κάνουν τεράστιες καταστροφές, ποὺ φυσικὰ ἀποδίδονται στοὺς λύκους. Μετὰ ἀπ' αὐτὸ ὀργανώνεται παγάνα καὶ λύκοι, συχνὰ καὶ σκυλιά, σκοτώνονται ἀπὸ λάθος.

Σ' αὐτὸ τὸ εἶδος παγάνας, πολὺ συχνά, χτυπᾶει κανεὶς ὁτιδήποτε κουνιέται· — ἀγριογούρουνα, ἀρκοῦδες, ἀλεποῦδες ἀκόμα κι' ἀνθρώπους. Ὁ κατάλογος αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῶν ἀτυχημάτων κάθε χρόνο μεγαλώνει.

Ἐλέγχοντας τὸ περιβάλλον μας, μελετώντας τὸ διάλογο μὲ τὴ φύση, προετοιμάζουμε ἕνα περιβάλλον εὐνοϊκὸ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου, σὲ συμφωνία μὲ τὴ φύση καὶ θέσῃ γιὰ ὅλους, ἀνθρώπους, πανίδα καὶ χλωρίδα.

Οἱ λύκοι καὶ οἱ ἀρκοῦδες θὰ γίνουν ἡ ἐγγύηση πὼς τὸ θήραιμα θὰ εἶναι καλῆς ποιότητας, σὲ μεγάλες ποσότητες, γιὰ τὴν ἀπόλαυση ἑνὸς κυνηγιοῦ, ὅπου ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἔχει κανένα δισταγμὸ νὰ πάρει τὴν τροφὴ του ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴ φύση. Οἱ καταστροφὲς στὶς καλλιέργειες θὰ μειωθοῦν στὸ ἐλάχιστο, χάρις στὴν παρουσία τῶν σαρκοφάγων ποὺ τρέφονται μὲ φυτοφάγα ἢ ἄλλα σαρκοφάγα ποὺ προκαλοῦν καταστροφὲς καὶ ποὺ θὰ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὶς καλλιεργούμενες ζῶνες.

Χωρὶς αὐτὴ τὴ συνειδητοποίηση, κι ἂν δὲν γίνει τίποτε, τὸ Ζαγόρι θὰ θεωρηθεῖ ἀκατοίκητη ζώνη, οἱ λίγοι ξυλοκόποι, καλλιεργητές, τσοπάνοι καὶ χειροτέχνες, θὰ δοῦν ἀνθρώπους, ἄγνωστους σ' αὐτοὺς, μὲ μέσα ὅλο καὶ πιὸ ἰσχυρά, νὰ ἐκμεταλλεύονται τὸν πλοῦτο τους, τὰ δάση καὶ τοὺς θράχους τῶν βουνῶν. Κι ὅταν δὲν θὰ μείνει τίποτε πλέον, οἱ τελευταῖοι κάτοικοι τοῦ Ζαγοριοῦ, θὰ δοῦν τὸν τόπο τους, νὰ ξεχνιέται καὶ νὰ γίνεται ἄγονη ζώνη, ὅπως ἀλλοίμονο, ἔχει συμβεῖ ἤδη σὲ πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ ἀλλοῦ.

Καὶ τὰ παιδιά μας θὰ δροῦν μπροστά τους μιὰ γῆ χωρὶς ἐλεγχόμενη ἐξέλιξη, πρὸς ὄφελος ἀδίστακτων ἀνθρώπων, ποὺ θὰ ἔχουν ἔλθει ἀπὸ ἀλλοῦ.

Μόνο προστατεύοντας αὐτοὺς τοὺς τελευταίους ἄθικτους διότοπους, θὰ δοῦμε σὲ μερικὰ χρόνια πὼς εἶναι δυνατὸ νὰ ζήσει κανεὶς μὲ τὴ φύση, ὅπως ἔκαναν οἱ πρόγονοί μας, κι ἔτσι ἀργότερα οἱ μέλλουσες γενιὲς θὰ μπορέσουν νὰ κυνηγήσουν τὸ ζαρκάδι, τὸν λαγό, τὸ ἀγριογούρουνο καὶ τὴν πέρδικα, χωρὶς νὰ θίγουν τὴν ἰσορροπία ποὺ ἔχει πιὰ γερὰ θεμέλια. Τὸ τῶν ποταμιῶν ποὺ θὰ ξαναγεμίσουν ψάρια, χάρις στὶς φλικὲς θέσεις καὶ τὸ σταμάτημα τῆς μόλυνσης θὰ ἐπιτοέψει θαυμάσια ψαρέματα.

Μὲ μιὰ καλλίτερη γνώση τοῦ πλούτου τῆς Ζαγορίσιας γῆς καὶ τὸ ποὺ φαίνεται οὐτοπιστικὸ στὴ στιγμὴ, θὰ γίνει δυνατὸ αὔριο.

Τὴν Εὐρώπη, μιὰ ὑποδειγματικὴ ζώνη ὑπάρχει ἤδη καὶ γνωρίζει μεγάλη ἐπιτυχία, σᾶς συνιστοῦμε τὴν ἐπισκεφθεῖτε, μιὰ καὶ ἔχετε σὲ ἀπόσταση λίγων ὡρῶν ἀεροπορίας.

Εἶναι ὁ Ἐθνικὸς Δρυμὸς τῆς Ἀμπρουζίων στὴν Ἰταλία, στὴν Ἀπέννινα. Χάρη στὴν κατάσταση τῶν ζῶων τῶν κατοίκων, ἐδῶ τὸ λίγα χρόνια — καὶ μὲ πολλὲς προσπάθειες, αὐτὲς οἱ ἀρχαῖες προσπάθειες, αὐτὲς ἀρχίζουν νὰ παράσει κανεὶς τὶς ἄκρες τῆς ἀρετῆς.

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ 12η ΣΕΛ.

Τοῦ FERNAND STUDER

Ἀγρίμια τοῦ Ζαγοριοῦ

Τό ἀγριοκάτσικο

Στόν τόπο μας τά θηράματα βρίσκονται σέ τέλειο ἀφανισμό ἀπό τίς λογῆς λογιῶν παρανομοθηρίες καὶ λαθροθηρίες. Παλαιότερα χρόνια τὸ Ζαγόρι ἤτανε γῆ κυνηγετικῆς ἐπαγγελίας. Ἐκτὸς ἀπό τά συνήθη - πέρδικες, λαγούς καὶ ζαρκάδια, εἴχαμε καὶ πολλά ἀγριοκάτσικα. Τώρα τό θήραμα αὐτό δυστυχῶς ἀφανίστηκεν, καὶ ἀν ὑπάρχει, εἶναι σπανιότατο νά τό συναντήσεις. Μέσα στους, καπνούς τῶν ἀναμνήσεων καὶ τῆς νοσταλγίας, θυμήθηκα αὐτό τό ἀγρίμι ποὺ ζούσε στά φαράγγια τοῦ Βίκου, καὶ τῆς Γκούβας τοῦ χωριοῦ μου.

Ἡ Γκούβα εἶναι ἕνα κακοτράχαλο βουνό, ποὺ βρίσκεται φυτρωμένο στή βορειανατολική πλευρά τοῦ χωριοῦ μου Δικόρφου. Ζούσαν ἐκεῖ χειμωνοκαλόκαιρο στήν ἀχαμνάδα τοῦ βουνοῦ, στ' ἀπόμερα φαράγγια, μέσα σέ μιά ἀγριωπή βλάστηση γεμάτο ὁλοπράσινα θεόρατα ἔλατα ποὺ ξεπετιῶνται μέ χάρι ἀπό τίς σχισμάδες τῶν βράχων.

Ἀνάμεσά τους, καί ἀπό κανένα ξερὸ ἔλατο ποὺ στίς μπόρες τοῦ χειμῶνα τόκαψε τ' ἀστροπελέκι. Ἄν βρεθῆς στήν κορφή τῆς Γκούβας βλέπεις τό χάος καί τό ἄπειρο να χάσκει κατωθιό σου, σέ πιάνει τρομος καί παραζάλη. Μή θελήσης νά φτάσεις στό χείλος τοῦ γκρεμοῦ τί θά πάς κάτω στό ρέμα καί θά κοματιαστεῖς στά βράχια! Ἐκεῖ ζούσαν τά ἀγριοκάτσικα, καί δέν ξέρω ἐάν ὑπάρχει ἀκόμα αὐτό τό ἀγρίμι. Εἶναι ζῶο φοβερά καχύποπτο. Ἡ παρουσία ἀνθρώπου τοῦ προξενεῖ ἀντιπάθεια φοβερή καί τρόμο. Περπατᾶ τά ἄνετα κι ἀφοβα ἀπό βράχο σ' βράχο, καί κολλάει ἀκόμα καί κατ' κόρυφα σάν... βεντούζα στίς κορυφές καί μυτερές πέτρες τής κατωπιάς. Στό τρέξιμό του μοιάζει τοῦ ἀνεμο. Μπορεί νά πέσει σέ φαράγγι ὀγδόντα μέτρων καί νά σταθεῖ ἀλληθο σάν λαστιχένια μπάλλα!

Ἀντιπαθεῖ λέμε τόν ἄνθρωπο, τόν δημιουργό καί ἐξολοθρευτή τῶν πάντων. Δέν τοῦ παραδίδεται ἀκόμα καί βαρειά τραυματισμένο, πρστιμ

Τοῦ ΤΟΛΗ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ει νά ξεψυχήσει σέ ἀπόμερο φαράγγι καί νά παραδώσει τίς σάρκες τοῦ πεσκέσι στά ὄρνια...

Ὅταν ἀντιληφθεῖ τόν ἐχθρό, τοῦ τώνει τ' αὐτιά του γιά νά σιωπήσει τόν θόρυβο, καί ὅταν τόν διαπιστώσει, ἀφῆνει μιά ὑπόκουφη καί ἀπαλή σφυριγματιά, καί γίνεται ἀφαντος σάν τ' ἀγέρι τοῦ βουνοῦ. Πολλοὺς χρόνια εἶδα τήν κακοτοπιά τοῦ πέρασα τά κυνηγημένα ἀγριοκάτσικα, καί ἔφτασα ἀπό περιέργεια ἐκεῖ, συγκλονίστηκα ἀπό τό χάος τῶν ρεματιάς.

Νοιώθεις περίτρομος τήν μηδαμινότητά σου καί ριγηλό δέος σοῦ περνᾶ χύνει τό κορμί.

Χρειάζεται ἀντρειωμένο κορμί γιά νά σαλέψεις ἀπ' ἐκεί ποὺ τοῦ ἄνετα πήδησαν τ' ἀγρίμια.

Αὐτά ἦταν τά ἀγριοκάτσικα, τά στολίδια τῶν βουνῶν μας. Τώρα δυστυχῶς βρίσκονται σέ τέλειον ἀφανισμό, ὁπως σέ μαρασμό καί παρακμή βρίσκεται ὁλόκληρο τό Ζαγόρι μας...

Ἕνα γράμμα μέ ἀναμνήσεις καὶ νοσταλγία

Ἀγαπητὲ Κώστα.

Μὲ τὴ φωτογραφία, ποὺ εἶχες τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ στεῖλεις, μὲ μετέφερες, νοερά, γιὰ λίγο —ὅμως τόσο παροστατικά— ἀπὸ τοὺτη τὴ τεραστῶ δη καὶ τοραχώδη, τὴ πηγμένη στα τσιμέντα καὶ πνιγμένη στὰ καυσαέρια μεγαλούπολη— ποὺ τίποτε πιὰ δὲ θυμίζει ἀπό τ' ἄλλοτε «κλεινὸν ἄστυ», οὐτε ἀπ' τή γαλανή διαφανεια τοῦ «ἀττικοῦ οὐρανοῦ», ποὺ τὴν ἀποκρύβουν, τώρα πιά, τ' ἀχαρα τσιμεντένια μεγαθήρια καὶ τὴ ρυπαίνουν καὶ τὴν ἀμαυρώνουν οἱ καπνοὺρες ἀπ' τὰ φουγάρα τῶν πολυπληθῶν ἐργοστασίων καὶ οἱ ἐξάτμισεις ἀπ' τίς μηχανὲς τῶν μυριάδων δαιμόνων τοὺ θορύβου καὶ τῆς κυκλοφοριακῆς παραζάλης — σὲ μια καθάρια καὶ γαλήνια γωνιά τοὺ Ζαγοριοὺ, στό Γυφτόκαμπο, σ' αὐτο τὸ γραφικὸ τοπίο μὲ τὰ βαθυπράσινα καὶ ψηλόκορμα ἔλατα καὶ μὲ φόντο τὴ κατάλευκη γοητεια τοὺ Πάπιγγου, ἐάν, βέβαια, τὸ χιονισμένο βουνό, ποὺ φαίνεται στὸ βάθος τῆς φωτογραφίας εἶναι τὸ Πάπιγγο, γιατὶ ἐγὼ, νήπιο ἀκόμα, ἐκπατρίστηκα μὲ τοὺς γονεὶς μου ἀπ' αὐτὰ τὰ μέρη κι' ἔτσι δέν μοὺ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ τὰ ζήσω καὶ νὰ τὰ γνωρίσω ἀπὸ κοντά. Μόλις γιὰ λίγο, ἴσα - ἴσα γιὰ τρεῖς μόνο μέρες μπόρεσα κάποτε —πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια— νὰρθω σὲ μιὰ γρήγορη ἐπαφή μαζὺ τους. Ἤτανε τὸ Πάσχα τοὺ 1931. Ὑπηρετοὺσα τότε σὰν λοχίας στὸ 25ο Σύνταγμα Πεζικοὺ, στὰ Γιάννενα. Μαζὺ μου συνυπηρετοὺσε μὲ τὸν ἴδιο βαθμὸ κι' ἕνας συγχωριανός μου δάσκαλος, ὁ ἀγαπητὸς Στέργιος Χαροχούσης, ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ ζεῖ στὴ Θεσ)νίκη, συναγωνιζόμενος, γεμάτος ὑγεία, τὴν ἡλικία μου. Μ' αὐτὸν καὶ μ' ἀφορμὴ τὶς μέρες τοὺ Πάσχα ζητήσαμε καὶ πετύχαμε τριήμερη ἀδεια ἀπουσίας γιὰ τὸ χωριὸ μας, τὸ Ἠλιοχῶρι, ὁπως τὸ λένε σήμερα. Ἐδὼ θὰ παρακαλέσω νὰ μοὺ ἐπιτραπεῖ νὰ περιγράψω —μ' ὅση γίνεται λιτότητα— τὴ βραχειὰ ἐκείνη, μὰ τόσο θαυμάσια κι' ἀξέχαστη ἐκδρομὴ στὸν ὁμορφο ὀρεινὸ μας τόπο.

Ξεκινήσαμε —νύχτα ἀκόμα— ἀπ' τὰ Γιάννενα καὶ μετὰ δίωρη πορεία στὴ δημοσιά, ξημερωθήκαμε στὸ Λυκόστομο. Μπροστά μας ὀρθώνονταν σκληρὸ κι' ἀδένδρο τὸ Μιτσικέλι. Ἕνα στενὸ μονοπάτι ἀνηφόριζε τὴ πλαγιὰ τοὺ μ' ἐλιγμοὺς ἐπικίνδυνους μέσα ἀπὸ βράχια καὶ γκρεμοὺς. Τ' ἀκολουθήσαμε. Κι' ὅσο κι' ἀν ἤτανε αὐτὸ ἐπίπονο κι' ἀτέλειωτο, ἀνεβήκαμε γρήγορα στὴν κορυφή. Δέν περπατοὺσαμε. Πετοὺσαμε. Ἡ μουνα τότε —φυσικὰ κι' ὁ δάσκαλος— «τὸ... πουλὶ τῆς νιότης» γιὰ νὰ δανειστὼ «ἐν μέρει» τὸν τίτλο τοὺ ἔργου τοὺ Τενεσσὴ Οὐ'ἴλιαμβ, ποὺ παίζεται αὐτὲς τὶς μέρες σ' ἀθηναϊκὸ θέατρο ἀπ' τὴ Μελίνα Μερκούρη καὶ τὸ Γιάννη Φέρτη. Ἀπ' ἐκεῖ κατηγορήσαμε γιὰ κάμποσο τὴν πίσω πλευρὰ τοὺ βουνοὺ, κάναμε δεξιὰ, κάτω ἀπ' τὴν Τζοντίλα, κι' κι' ὑστερα ἀπὸ πολὺωρη πορεία — τὴν περησσότερη μέσα στὴ σκοτεινὴ τοὺ Κοζιακό— βγήκαμε στὰ ριζὰ τοὺ Γυφτόκαμπου, σ' ἕνα ξεροπόταμο ποὺ, ὁπως θυμάμαι, μόλις ἀκούονταν σὰν ψίθυρος τὸ λιγοστὸ νεράκι του ποὺτρεχε σὰν ρυάκι στὴ γεμάτη πέτρες κοίτη του. Μὰς ἐπιασε ὅμως ἡ νύχτα κι' ἀποφασίσαμε νὰ τὴν περάσουμε —ἀναγκαστικὰ ἄλλως τε— κεῖ ποὺ βρεθήκαμε. Διαλέξαμε, λοιπόν, ὁ καθένας μας ἀπὸ ἕνα μέρος —κάπως ἀπάνεμο— καὶ ξαπλώσαμε κατάχαμα, πάνω στὶς πέτρες καὶ τὸ χώμα, ἐχοντας γιὰ σκέπασμα τὶς χλαίνες μας. Σὲ λίγο ἀρχισε ν' ἀπλώνεται τὸ σκοτάδι. Κι' ὅσο αὐτὸ πύκνωνε, τόσο λαμπρότερα ἀκτινοβολοὺσαν τ' ἀστέρια στὸν οὐρανό. Κάποτε ὅμως ὁ συνοδοιπόρος θυμήθηκε τὸ μάθημα τῆς Κοσμογραφίας κι' ἀρχισε ν' ἀναζητεῖ γιὰ νὰ μοὺ δεῖξει τὴ Μεγάλη Ἄρκτο στὸν οὐράνιο θόλο. «Ἄστην αὐτή— τοὺ φώναξα— καὶ πές μου τί θὰ κάνουμε, ἔτσι ποὺμαστε τελεῖως ἄοπλοι, ἐὰν κάποια «κάρκτος» ἀπ' αὐτὲς τὶς ἐπίγειες, ποὺ κυκλοφοροὺν στὶς διπλανὲς μας πυκνοὺρες τοὺ Κοζιακό, μὰς λαχταρίσει μὲ καμιὰ αἰφνίδια ἐπίσκεψή της σὲ τοὺτα τὰ γιατάκια μας». Τότε κείνος ἀνασηκώθηκε λίγο ἀπ' τὴ θέση του καὶ μὲ τὸ διδακτικὸ ὕφος τοὺ δάσκαλου ἀρχισε ν' ἀναπτύσσει τὴ θεωρία ὁτι: «αὐτὲς, ποὺ μόλις πρόσφατα ἔχουν βγεῖ ἀπ' τὴ χειμερία νάρκη τους εἶναι ἰσχνὲς κι ἀδύναμες καὶ σὰν τέτοιες δειλὲς κι' ἀνίκανες γιὰ τὸ κακό». Ἀμφισβήτησα τὴ θεωρία του αὐτὴ παρατηρώντας ὁτι: ἀκριβῶς γιατὶ βρίσκονται σ' αὐτὴ τὴ κατάσταση θὰ πρὲπει νὰναι τρομερὰ πεινολέες κι' ἐπομένως ἀδίστακτες στὴ προσπάθειά τους νὰ κορέσουν τὴ πείνα τοὺς». Ὁ διάλογος ὅμως αὐτὸς καὶ ἡ αἴσθηση κάποιας φρικίασης, ποὺ προκαλοὺσε στὴ ψυχή μας ἡ ρυθμικὴ καὶ μονότονη φωνὴ τοὺ ἀπαρηγόρητου γκιώνη μέσα στὸ βαθὺ μυστήριο τῆς ἀνοιξιάτικης ἐκείνης νύχτας, μὰς ἔκαναν νὰ ζαγρυπνήσουμε. Μόλις μπορέσαμε γιὰ καμιὰ ὡρα νὰ γευτοὺμε τὴν ἐπιθυμητὴ —ὑστερα ἀπὸ τόση κοὺραση— ἀγκαλιὰ τοὺ Μορφέα. Μὲ τὸ χάραμα βρεθήκαμε ὀρθιοι. Τὰ πλατάνια στὸ ποτάμι τὰ φυλλὼματά τους, ποὺ θρόϊζαν ἐλαφρὰ στὴ πρωινὴ αὔρα, ἡ συναυλία τῶν πουλιῶν στὰ δέντρα μὲ σολίστ μερικὰ ἀηδόνια, κρυμμένα στὶς παρόχθιες λόχμες, ὅλα αὐτὰ— ἐτσι ποὺ πλαισιώνονταν κι' ἀπὸ μιὰ ὀργιαστικὴ βλάστηση —ἤτανε ἀληθινὴ μαγεία. Λίγο ὅμως τὴν ἀπολαύσαμε, γιατὶ καταπιαστήκαμε γρήγορα μὲ μιὰ κακότοπη ἀνηφόρα, ἕνα Γολγοθᾶ, ποὺ μὲ κόπο πολὺ τὸν βγάλαμε πέρα, μπήκαμε στὸ ἴσωμα τοὺ γυφτόκαμπου, περάσαμε τὰ ἔλατα καὶ στίβοντας ἀριστερὰ πήραμε τὴ πλαγιὰ τῆς Τύμφηςκατ' εὐθεῖαν γιὰ τὸ χωριὸ. Ἐδὼ ἡ ἀνοιξη μὰς ὑποδέχτηκε μὲ τὸ μελωδικὸ σφύριγμα τοὺ κότσυφα στὶς κατάφυτες λογκαδιὲς καὶ μὲ τὴν εὐωδιὰ τῶν πολύχρωμων λουλουδιῶν της. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ἰδιαίτερα ἐντυπωσιάζει τὸν ἐπισκέπτη σὲ τοὺτο τόν τόπο εἶναι τὸ ἀσύγκριτο κάλλος τῆς ἄγριας φύσης μὲ τὴ γραφικὴ ποικιλία της. Νερὰ ἄφθονα ἀνάβλυζαν κρυστάλλινα ἀπ' τὰ σπλάχνα τῆς Τύμφης. Σὲ μιὰ μαλιοτα περίπτωση πολλὰ ἀπ' αὐτα μαζὺ μέσα σὲ στρόβιλους ἀφρών— καθὼς χτυπιὼνταν στὰ βράχια— ἔτρεχαν μὲ ὁρμὴ πρὸς τὰ κάτω γιὰ νὰ πέσουν τελικὰ πέρα— χαμηλὰ στὴν κοίτη τοὺ μεγάλου μας Ἀώου, σχηματισμένα πιὰ σὲ ποτάμι μαζὺ μὲ ἄλλα νερὰ ἀπ' ἄλλες πηγές. Δάση πυκνὰ μὲ δεσπόζοντα τὰ κωνοφόρα, ἀνάμικτα μὲ ὀξυές, βαλανιδιὲς κι ἄλλα δέντρα κάλυπταν σ' ἀπέραντη ἔκταση λόφους, πλαγιὲς, κοιλάδες ρεματιὲς. Ἀλπικὰ λιβάδια στὰ ὑψίπεδα, περιζήτητα αὐτὰ θέρετρα γιὰ τὰ κοπάδια. Βράχια γυμνὰ στὶς σκληρὲς περιοχὲς, κρεμασμένα πάνω ἀπὸ βάραθρα ἀπότομα, ποὺ ἀπ' τὶς κορφὲς τους, σὰν ἀπὸ παρατηρητήριο, σιωπηλὸς ὁ ἀετὸς ἐρευνᾶ μὲ προσοχὴ τὴν ἀπὸ κάτω του γῆ, ἑτοιμος, μόλις ἐντοπίσει κάποιο θύμα του, νὰ πέσει σὰν ἀστραπὴ ἀπάνω του. Φαράγγια ἀπλησίαστα. Βουνοπλαγιὲς ἀποκρημνες μὲ τὸν ἀτίθασο καὶ νευρώδη κατοικό τους, τὸν αἰγαγρό τῆς Πίνδου. Χιόνια ἀλειωτα στ' ἀποσκιὰ καὶ στ' ἀνήλιο ὅλο τὸ καλοκαίρι, ὁρατὰ μάλιστα σὲ μερικὲς θέσεις τους κι' ἀπ τὸ δημόσιο δρόμο. Κάποιο δ' ἐκεῖ, στὰ δασωμένα ἀπόμερα τῆς Τύμφης, καὶ ἡ περιβόητη «Ἀρβανίτα» μὲ τὴ γερομάνα τῆς, φυσικὸ —αὐτή— ψυγεῖο γιὰ τὰ ποτὰ καὶ τὰ φρούτα ἐκείνων, ποὺ ξεφεύγοντας τὸ κάμα τοὺ καλοκαιροὺ, ἀνεβαίνουν —παρέες— ὡς ἐκεῖ γιὰ νὰ δροσιστοὺν καὶ νὰ χορέψουν κάτω ἀπ' τὴ σκιάδα αἰωνόβιων δενδρων. Χαμηλὰ —στὰ ἤμερα στρώματα— χλωρατάτητες σ' ἀκάλυπτους χώρους, κατάσπαρτοι ἀπὸ ἀγριολούλουδα, λοφίσκοι βελοὺδινοι, κυκλωμένοι ἀπὸ καταπράσινη θάμνῶν δη βλάστηση, ξάνοιγαν μπροστὰ μας μιὰ χαρωπὴ ὁάση, ποὺ μειοὺσε ὁλάκερη κάτω ἀπ' τὶς θωπεὶες ἀπαλῆς ἀτμόσφαιρας ραντισμένης μὲ μύρα. Καὶ στὰ πολὺ ψηλὰ, πιὸ πάνω ἀπ' τὶς τελευταῖες δασωμένες ζώνες, ἡ πελώρια ὁροσειρὰ τῆς Τύμφης προκαλοὺσε τὸ θαυμασμὸ μὲ τὶς περήφανες κορφὲς της ὑψωμένες θεαματικὰ στοὺς αἰθέρες. Ἔτσι, καταγοητευμένος ἐγὼ ἀπ' τὸ ἀνυπέρβλητο φυσικὸ μεγαλεῖο τοὺ ἀλπικοὺ αὐτοὺ τοπίου, στράφηκα —καθὼς ἡ πορεία μας συνεχίζονταν ἀκόμα— καὶ εἶπα στὸ συνοδοιπόρο μου: «Στέργιο, ὁσες φορὲς ἡ Ἄρτεμη ἡ Κυνηγέτρα καὶ ἡ Ἀφροδίτη ἡ Οὐράνια τόσκαζαν ἀπ' τὸν Ὄλυμπο γιὰ ν' ἀποφύγουν τὶς ἀτέλειωτες ἐρίδες τῶν Ἀθανάτων, ἐδὼ χωρὶς ἀμφιβολία, ἐρχόντουσαν καὶ κατασκήνωναν, ὀχι, βέβαια, γιατὶ τὸ μέρος αὐτὸ τόχανε σὰν τὸ πιὸ κοντεινό τους, ἀλλὰ γιατὶ ἰδανικότερο ἀπ' αὐτὸ —ἢ μιὰ γιὰ τὰ κυνήγια της καὶ ἡ ἄλλη γιὰ τοὺς ρωμαντικοὺς της ἔρωτες στὸ πλάϊ κάποιου ὡραίου, ἀρρενωποὺ βοσκοὺ στὰ δροσερὰ λιβάδια— δὺσκολα θὰ μποροὺσαν κάπου ἀλλοὺ νὰ βροὺνε. Καὶ σ' αὐτὰ ὁ δάσκαλος, προσγειωμένος αὐτὸς στὸ σύγχρονο κόσμο, πρόσθεσε: «Ναί, τὸ τοπίο αὐτὸ δίκαια θὰ μποροὺσαν νὰ τὸ ποὺν Ἐλβετία τῆς Ἠπείρου». Στὸ χωριὸ —πανέμορφο καὶ ἠλιόχαρο στὸ ὕψος τῶν χιλίων του μέτρων— φτάσαμε κοντὰ τὸ μεσημέρι. Δυὸ χωριανοὶ μὲ ὁδήγησαν στὸ σπίτι τοὺ θείου μου Νικολάκη, ἀδελφοὺ τοὺ πατέρα μου. Ἕνα παλιὸ ἀρχοντικὸ τοὺ 19ου αἰώνα, πέτρινο κι' ἐπιβλητικὸ μὲ τὸν ὄγκο του. Σωστὸ φρουρὶο, ποὺ ἀντιστέκονταν γερὰ ἀκόμα στὴ φθορὰ τοὺ χρόνου. Οἱ πόρτες του, ποὺ ἀσφάλιζαν τὴν εἰσοδό τους, βαρειὲς καὶ σίγουρες. Πίσω ἀπ' αὐτὲς καὶ μέσα στὸν ἰσάγειο χῶρο ἕνα πηγαδὶ ἐξασφάλιζε τοὺς ἐνοικους ἀπὸ νερὸ, ἰδιαίτερα σὲ περίπτωση ἀποκοπῆς τῆς ἐπικοινωνίας τους μὲ τὸ χωριὸ γιὰ διαφόρους σοβαροὺς λόγοὺς. Ὅλες οἱ γωνιὲς τοὺ ἤτανε πολεμίστρες, φτιαγμένες γιὰ τὴν ὑπεράσπισή τοὺ σὲ ὡρα ἀποπειρας παραβιάσής τοὺ ἀπὸ λῃστὲς ἢ ἄλλοὺς κακοποιοὺς. Ἡ ἐσωτερική τοὺ διακόσμηση ἐυλόγλυπτη. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ —ἀρχῆς ἰδιοκτησίας τοὺ «πάλαι ποτέ» μεγάλοὺ τοὺ χωριοὺ ἀρχοντὰ Νικαλὸ'ϊ'ὀδη— δὲν σώζεται πιὰ τίποτε. Ὀρδὲς Οὐννῶν σὲ μιὰ μανιασμένη ἐπιδρομή τους τὸν καιρὸ τῆς Κατοχῆς ἔβαλαν φωτιὰ καὶ μέσα στὶς φλόγες καὶ τοὺς καπνοὺς ἔγιναν ὅλο στάχτη κι' ἐρείπια. Μαζὺ καὶ ἡ μικρὴ βιβλιοθήκη τοὺ Νικολα'ϊ'δη μὲ μερικὰ σπάνια βιβλία καὶ πολλὰ χειρόγραφα ἱστορικῆς σημασίας, ὅπως εἶδα μὲ τὶς λίγες ματιὲς ποὺ μπόρεσα νὰ ρίξω σ' αὐτὰ. Ἕως σήμερα ἀκόμα —μ' ἐξαίρεση καναδυὸ καινοὺρια καὶ καμιὰ δεκάδα παλιὰ ἐπισκευασμένα στὶ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ 12η ΣΕΛ.

«Η ΔΟΒΡΑ»

● Ἀναδρομὴ στὸ χθες, ματιὲς στὸ σήμερα

● Στόχος καὶ ἐπιδιώξεις μιᾶς προβολῆς

Μὲ τὴν προβολὴ διαφανειῶν στὴς 14 Αὐγούστου προσπάθησα νὰ ξαναζωντανέψω γιὰ λίγο τὶς περασμένες ἐποχὲς του, ἀγνωστου στοὺς νέους, χωριοῦ μας.

Παρήλασαν ἀπὸ μπροστά μας πρόσωπα πολλὰ κι' ἀγαπημένα. Σβησμένες μνῆμες, τυλιγμένες στὴν αἰθάλη πολύχρονης λησμονιᾶς, μᾶς ξέσταναν γιὰ λίγο. Πρόσωπα ποὺ ἔζησαν στὴ γῆ ποὺ ἐμεῖς πατοῦμε, γλέντησαν, ἔκλαψαν, πόνεσαν, μόχθησαν καὶ χόλιασαν γιὰ μᾶς, ξαναπέρασαν γιὰ λίγο ἀπὸ τὴ φτωχικὴ ὑθόνη καὶ στάθηκαν μαζί μας, γέλασαν καὶ γλέντησαν, ἀλλὰ κυρίως χάρηκαν καὶ ἔκλαψαν γιατὶ μᾶς ἔνοιωσαν κοντά τους.

Πρόσωπα ἀγαπημένα ποὺ πέρασαν καὶ πᾶνε, πρόσωπα ποὺ μᾶς ἀγκάλιασαν ξαλαφρωμένα ἀπὸ τὴ μαύρη σιωπή τους, καὶ μεῖς βδλαβικὰ σκύψαμε μὲ σεβασμὸ μπροστά τους, γιατὶ εἶμαστε ἀνατόσπαστο κομμάτι τους.

Ξανάζησε γιὰ λίγο τὸ χωριὸ μας. Ἀκούστηκε ὁ ἀπόηχος καὶ ἡ ἀνάσα του. Ξαναστέρωσαν τὰ ὑπέροχα σπίτια του, λίθινο ὅραμα ποὺ πέτρωσε ἀνέπαφο στὴ μνήμη μας, ξαναποιώσαμε τὸν ζεστὸ παλμὸ τῆς καρδιᾶς του, τὸ ἦθος του, καθὼς καὶ τὴν ἄδολη ἀγνότητα τῆς ἐποχῆς του. Στὴν πυρακτωμένη ἐποχή μας, ἐποχὴ ἀποξενωτισμοῦ, πυρηνικοῦ ὀλέθρου καὶ ὁμιθας νετρονίου, διαισθανθήκαμε τὴ δροσιά του, μᾶς προσανατλίσε. Ἀπὸ ποῦ ξεκινήσαμε; Ποιοί ἔζησαν, πρὶν ἀπὸ μᾶς στὸ χωριὸ μας καὶ πῶς; Δὲν εἶμαστε μόνο στομάγι, ἀπρόσωποι πίνακες, ἀγωνία καὶ τρόμος, κραυγὲς καὶ ἀκατανόητοι ψίθυροι, ἔρμαια τῆς πόλης, τῆς ἐποχῆς. Εἶμαστε εὐθραστες ψυχὲς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη τὴ μικρή, στεγανὴ κιθωτὸ τοῦ χωριοῦ μας. Ἀπ' αὐτὴ τὴν κιθωτὸ, ποὺ κλυδωνίζεται στὴ δύνη τῶν τεχνικῶν ἐπιτευγμάτων καὶ ἐργιώνει μέρα τὴ μέρα, δὲν πρέπει νὰ ξεκόψουμε. Χρειαζόμαστε ὁπωσδήποτε μιὰ ἀφετηρία, ἕνα στήριγμα, μιὰ ἄκρη ποὺ νὰ μὴ χάνεται, νὰ μποροῦμε ν' ἀκουμπᾶμε σὰ λαχανιάζουμε. Κι' αὐτὴ ἡ ζεστὴ γωνιά, εἶναι τὸ χωριό μας, τὰ χωριά μας, σ' ὅλες τὶς ἐποχὲς καὶ τὶς προεκτάσεις. Στὰ χωριὰ θὰ σταθοῦμε γιὰ μιὰ ἀνάσα, γιὰ ἕναν παρήγορο λόγο, θὰ νοιώσουμε τὸ ροζιασμένο χέρι τοῦ παποῦ καὶ τῆς γιαγιᾶς, τὰ στεγνωμένα πρόσωπά τους, τὰ καλοσυνάτα μάτια τους, μάτια γεμάτα πόνο ἐγκαρτερήση καὶ στωϊκότητα. Οἱ ἐποχὲς πρέπει νὰ μᾶς ἀγκαλιάζουν καὶ νὰ τὶς ἀγκαλιάζουμε, νὰ μᾶς δένουν, νὰ σμιβαδίζουμε ἁρμονικὰ καὶ ταιριασμένα. Νὰ μὴν ξεκοποῦμε ἀπὸ τὴ φύτρα μας. Αὐτὸ τὸ κομμάτι, ποὺ λέγεται χωριό, πρέπει νὰ τὄχουμε σὰ φύλαχτὸ σ' ἕποια ἄκρη τῆς γῆς κι' ἂν βρισκόμαστε. Νάναι ὁ κεντρικὸς συνδετικὸς μας κρίκος.

Σὰν ἄλλοι Ἀνταῖοι, ξαναγυρνώντας νὰ ξεδιψᾶμε, ἀντλώντας δύναμη ἀπὸ τ' ἄγιο χῶμα του.

Αὐτὴ ἡ φύτρα ν' ἀναζωογονεῖ καὶ νὰ ἐνθαρρύνει τὴν καθημερινή μας πορεία. — Μὰ τὴν ἀλήθεια, σὰν ὀρειβάτης, ἀνεβαίνω πολὲς κορφὲς, νοερὰ ὅμως λέω πῶς πατῶ τὶς δικές μας κορφές, τὶς κορφὲς τοῦ χωριοῦ μας, τὸ «Λάπατο», τὴ «Χαραμιντζᾶ», τὸ «Βαθύλακκο» ἢ γυρίζω πρὸς τὸν ὀρίζοντα μὴ λάχῃ κι' ἀγναντέψω κάποια δικιά μας κορφή...— Αὐτὸς ἦταν ὁ στόχος τῆς προβολῆς μου. Τὸ δέσιμο, ἡ γνωριμία. Ἡ γνωριμία πρὸ παντὸς γιὰ τὰ παιδιά, ποὺ κρατάνε μὲν ἀπὸ τὸ χωριὸ ἀλλὰ δὲν τὸ γνωρίζουν, καὶ ἡ ἄγνοια εἶναι πηγὴ κάθε κακοῦ, τίποτα δὲ μπορεῖς νὰ συνεχίσεις ἂν δὲν πιστεύεις στὴν παράδοση. Χαθήκαμε μέσα στὰ φθοροποιὰ σταυροδρόμια τῆς καθημερινότητας. Ἀλλοφρονήσαμε μέσα στὸν ἀπροσανατολιστικὸ ὄργγο τῶν μηχανῶν, μέσα στὸν ἔντεχνο κλιό, καὶ τὴν σύγχρονη Κίρκη, τὴν τηλεόραση. Τυφλωθήκαμε μέσα σ' αὐτὴ τὴν τύρθη καὶ τὴν παραζάλη, γρατσουνώντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον γιὰ τὴν καθημερινὴ «χαψιά». Καταχωνιαστήκαμε μέσα στὴν καταναλωτικὴ ἔγνοια ποὺ τόσο ἔντεχνα πλέκει ἡ ἐποχή μας, μέσα σ' ἐμμονες σκέψεις γιὰ ἐπιβίωση, σ' ἐμμονες σκέψεις γιὰ μιὰ ἐγωπαθῆ ἐπικράτησῃ. Ἔστι, ταλαιπωρημένοι, ἀγχόμενοι, πικραμένοι, δακρυσμένοι, ματωμένοι, μετανοιωμένοι, ἂς γαληνέψουμε μιὰ στάλα στὴ ζεστὴ αὐτὴ ἑστία τοῦ χωριοῦ μας. Νὰ ξεπλυθοῦμε, νὰ συγκινηθοῦμε γιὰ τὰ παιδικά μας χρόνια. Τὰ παιδιὰ νὰ γνωρίσουν τὸν τόπο τοῦ παποῦ καὶ τῆς γιαγιᾶς, ν' ἀνάψουμε ἕνα κεράκι στὴν ἡσυχία τοῦ «Μπέλιου» μας (νεκροταφεῖο) ποὺ τόσες ψυχὲς τὸ περιμένουν. Ἕνα κεράκι στὴν ταπεινὴ Παναγία τοῦ χωριοῦ μας, ποὺ εἶναι καταδικιά μας Παναγία, ποὺ συνυποφέρει μαζί μας.

Ὅλες αὐτὲς οἱ σκέψεις μ' ἔκαναν ἐδῶ καὶ 3 περίπου χρόνια νὰ σκεφτῶ ἕνα μαζικὸ τρόπο ἐπικοινωνίας. Νὰ δεύξω δεμένο τὸ παρελθὸν μὲ τὸ μέλλον, μιὰ ὁλιγάωρη ἀναδρομή. Δούλεψα μαζεύοντας κάμποσο ὑλικό, ἕνα μαζεμένο κουβάρι ἀναμνήσεων, συνηθειῶν, τρόπου ζωῆς, καὶ παραδόσεων, ποὺ τὸ ξετύλιξα στὸ χωριὸ μας, κάνοντας τὶς δουβὲς καμπάνες τοῦ παρελθόντος νὰ ξαναχχήσουν. Ξαναθυμηθήραμε τὰ παλιὰ μας, καὶ τὰ παιδιὰ σπάθηκαν γιὰ λίγο κατανυκτικὰ στὶς ἀθέατες πλευρὲς τοῦ χωριοῦ μας.

Κολοβομένο τὸ χωριὸ μας ἀπ' τὶς ἄγριες μπόρες κρατήθηκε γιατὶ κάτω ἀπὸ τὸν ὄσκιο τοῦ πλατάνου κρύβεται ὁ δικός μας ὄσκιος. Οἱ ψυχὲς τῶν δικῶν μας δὲν φτερουγᾶνε σὰ μοναχικὲς κουκουβάγες στὰ χαλάσματα, φτερουγίζουν ἀναπνέουν μέσα μας. Ἂς «θυμᾶστε» λοιπὸν ταπεινὰ τὴ Σταυρούρα» μας», τὰ «Ζφενζένα» μας, τὴ «Ράχη» μας, τὴν «Κοκοστρια» τὴν Ἀγ. Παρασκευὴ μὲ κάθε κρυφὴ ἢ φανερὴ πυχή.

Γιὰ νὰ τὰ πετύχουμε δλα αὐτὰ χρειάζεται νὰ βλεπήματα, νὰ φρεσκάρουμε τὴ μνήμη μας. Κι γιὰ νὰ φρεσκάρουμε τὴ μνήμη μας μόνο ἕνας τρόπος ὑπάρχει: ἡ φωτογραφία μὰ προπαντὸς ἡ νοσταλγία καὶ ἡ εὐαισθησία, ποὺ μ' τ' ἀόρατα δάχτυλά τους μπορεῖ νὰ ψηλαφοῦμε τὸ ξεχασμένο «ΑΛΜΠΟΥΜ» τοῦ χωριοῦ μας. Ἀπὸ ποὺ ξεφυλίσαμε δλοι μαζί τὸ Αὐγούστου στὸ χωριὸ μας. Δίνοντας μιὰ ἔμφαση στὴν καθημερινότητα, ἕνα δυνατὸ «καταπελτικὸ» στὶς βαρυαστεμένες καὶ τόσο ἀφόρτιστες ὧρες μας.

ΦΩΚΙΩΝ Ι. ΚΑΨΑΛΗΣ

Ἐξωραϊστικὲς δραστηριότητες στὰ Κάτω Σουδενά

ΚΑΤΩ ΣΟΥΔΕΝΑ: Συνεχίζονται οἱ ἐργασίες κατασκευῆς τοῦ περίβολου στὸ ἐξωκκλήσι τοῦ Ἁη - Ταξιάρχη, καθὼς καὶ οἱ ἐργασίες ἐπισκευῆς καὶ συντηρήσεως αὐτοῦ, μὲ τὴν εὐθύνη καὶ ἐπίβλεψη, πάντα, τοῦ Ἐκπολιτιστικοῦ Συλλόγου τοῦ χωριοῦ. Γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση τοῦ ἔργου, ἡ δαπάνη τοῦ ὁποίου θὰ ξεπεράσει κατὰ πολὺ τὴν ἀρχικὰ προβλεπόμενη (θὰ φτάσει τὶς 400.000 Δρχ.) συνεχίζονται ἀθρόες οἱ προσφορὲς τῶν ἀπανταχοῦ Κάτω - Σουδενιωτῶν, ἐνθαρρύνωντας ἔτσι τὸ Σύλλογο νὰ συνεχίσει τὶς δραστηριότητές του, προγραμματίζοντας γιὰ τὸ ἄμεσο μέλλον κι' ἄλλα ἔργα πολιτιστικὰ καὶ ἐξωραϊσμοῦ τοῦ χωριοῦ, ὁπως δρόμους, Κοινοτικὸ Πάρκο καὶ παιδότοπο στὴν πάνω πλευρὰ τοῦ Ἁη - Ταξιαρχη, Λαογραφικὸ Μουσεῖο κ.λ.π.

Στοὺς Σουδενιώτες ποὺ πρόσφεραν μέχρι τώρα, προσθέτουμε καὶ τοὺς παρακάτω, σίγουροι πὼς ἡ ὁμόθυμη αὐτὴ συμμετοχὴ καὶ συμπαράσταση στὴ προσπάθεια τοῦ Συλλόγου, θὰ συνεχιστεῖ καὶ στὸ μέλλον.

Π.Ν. Κοματσέλης	Δρχ.	5.000
Β.Κ.Γ.	»	4.000
Ι.Μ.Β.	»	3.000
Ἀδελφὲς Οἰκονομίδη (Θάλεια, Σωτηρία, Ἀθηνά)	»	3.0000
Ἀναστάσιος Ἡλιάδης	»	2.000
Χρ. Κοσίβας	»	2.000
Βλάσης Οἰκονόμου	»	1.500
Θεοχ. Παπαμιχαή	»	1.000
Ἀλ. Τσατσόπουλος	»	1.000
Ντίνος Γ. Ζωρδούμης	»	1.000
Ἑλλη Δριγκοπούλου	»	1.000
Καλλιόπη Στάρα	»	1.000
Νικ. Φωτίου	»	1.000
Τένης Ζαμπακίδης (β' δόση)	»	1.500
Νικ. Τσάτσος	»	1.000
Ἐλευθ. Ν. Τζιόβας	»	1.000
Ἀγαμ. Βάλλας	»	1.000
Χρ. Ράπτης	»	1.000
Ἀχιλ. Πατσούκας	»	1000
Ἰ. Σιουσιόπουλος (β' δόση)	»	1.000
Σταύρ. Γιαννόπουλος	»	1.000
Ἰσμήνη Καλατζή	»	1.000
Μ. Τζιόβας (β' δόση)	»	1.000
Μ. Γκράτζιος (β' δόση)	»	1.000
Παν. Κολίτας	»	500
Χαρίλαος Μπενέκος	»	500
Ἀντ. Βασδέκη (β' δόση)	»	500
Κλεώ Χατζῆ - Βασδέκη	»	500
Μιχ. Παπακώστας	»	500
Δανάη Πάντου - Φραγκοπούλου	»	500
Κ. Φραγκόπουλος	»	500
Παναγ. Ζαχόρης	»	500
Ἰωάν. Γόγολος	»	500
Νίκος Νουσιάδης	»	300
Στ. Γιαννόπουλος	»	1.000

Ἰδιαίτερα συγκινητική, ἡ προσφορὰ τοῦ Φάνη Ζαμπακίδη, ποὺ ἀφόρασε καὶ δώρησε τρεῖς καμπάνες γιὰ τὰ ἐξωκκλήσια τοῦ χωριοῦ Ἁη - Ταξιάρχης, Ἁγ. Νικόλαος καὶ Ἁγ. Βαρβάρα, καθὼς καὶ δύο μανουάλια ἀξίας 40.000 δραχμῶν περίπου.

Ἕνας παλιοκαιρίσιος γάμος

ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ: Ἐξαιρετικὴ κίνηση ταξιδεμένων σημειώθηκε στὸ Βρυσοχώρι τῆς Πέμπτη, Παρασκευή, Σάββατο καὶ Κυριακή, 16,17,18 καὶ 19 Ἰουλίου. Σειρὲς αὐτοκινήτων κατέφθαναν καὶ στάθμευαν στὸν πλάτανο καὶ κατὰ μήκος τοῦ δρόμου. Οἱ ἐπιβάτες τους, εὐχαριστημένοι καὶ χαρούμενοι, ποὺ ἀντίκρυζαν τὸ γοητευτικὸ φυσικὸ περιβάλλον, πλαισιωμένο ἀπὸ τὴν ἀσύγκριτη σὲ ὀμορφιὰ ὀροσειρὰ τῆς Τσουκαρόσιας καὶ τῆς Γκαμήλας, πλημμύριζαν τοὺς δρόμους, δίνοντας ἔτσι ἕναν χαροῦμενο τόνο στὸ χωριό, ποὺ τοὺς καλοσόριζε ἀνοιχτόκαρδα.

Ἀφορμὴ καὶ κίνητρο, γιὰ τὶς πολυπληθεῖς αὐτὲς ἀφίξεις, στάθηκε ὁ γάμος τοῦ Τάσιου Γ. Τσομίδη μὲ τὴν Ἀθανασία Γ. Καραγιαννοπούλου, ποὺ προαναγγέλθηκε ὁτι θὰ γίνει «Παλιοκαιρίσιος», μὲ ὅλα τὰ ἔθιμα τὰ παραδοσιακά. Ὁ πεθερὸς ὁ Γιώργος Τσομίδης, ὁ γνωστὸς ὡς Γιωργάρας, παντεύοντας τὸ γιό του, θέλησε νὰ ἀναβιώσει ὅλη τὴν παλιὰ ἐθιμοτυπία, δίνοντας ἔτσι τὴν εὐκαιρία στοὺς ἡλικιωμένους νὰ ἀνακαλέσουν τὴ μνήμη τους καὶ νὰ ξαναζήσουν παλιότερες συνήθειες, ποὺ τώρα ἔχουν παραμερηστεῖ ἀπὸ τοὺς νέους τρόπους ζωῆς καὶ στοὺς νέους νὰ πάρουν μιὰ γεῦση ἀπὸ τὰ παλιὰ ὡραῖα ἔθιμα.

Ἔτσι χάρη στὸ γάμο καὶ στὸ τριήμερο πανηγύρι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ποὺ ἀκολούθησε, δόθηκε ἡ εὐκαιρία στοὺς ξενητεμένους, ὑπακούοντας καὶ στὸ μυστικὸ κάλεσμα ἀπὸ τὰ μύχια τῆς ψυχῆς, νὰ ξαναγυρίσουν στὸ χωριό, σ' αὐτὴ τὴ φύτρα τὴν προγονική, τὴ ρίζα τὴν ἀγέραστη, στὴ ζωντανὴ παράδοση καὶ στὸ χώρο τῶν παιδικῶν ἀναμνήσεων.

Ἀφοῦ ἔγιναν ὅλες οἱ προετοιμασίες καὶ ὁρίστηκαν τὰ κύρια, ὑπεύθυνα πρόσωπα τῆς τελετῆς τοῦ γάμου, Κουμπάρος, Μπα'ι'ρακτάρης, Βλάμης, Βλάμισσες, ἡ διαδικασία ἄρχισε τὴν Τετάρτη τὸ βράδυ, ποὺ σὲ στενὸ οἰκογενειακὸ κύκλο «ἐπισαν» τὰ προζύμια, γιὰ τὸ ψωμί τοῦ γάμου. Τὴν Παρασκευὴ τὸ ἀπόγευμα, συγγενεῖς τῆς νύφης, κοπέλλες καὶ παιδιά, μετάφεραν τὰ προικιὰ ὀτὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ. Στὴν ἐξώπορτα σταμάτησαν φωνάζοντας: «Τάξε γαμπρέ!». Ὁ γαμπρὸς ποὺ τοὺς ὑποδέχονταν φώναζε: «Μιὰ κάσσα μπύρα». Ἐνθουσιασμένα τὰ παιδιά, ἀρπαξαν τὰ προικιὰ καὶ τὰ ἀνέβασαν στὸ σπίτι, ξεχνώντας πὼς τὸ «τάξι-μον» ἀφορούσε χρήματα κι ὀχι μπύρες. Μετὰ στήθηκε χορὸς ὡς ἀργὰ τὴ νύχτα στὴν εὐρύχωρη αὐλή, ποὺ μὲ ἰδιαίτερη φροντίδα τὴν εἶχαν διαμορφώσει ἀνάλογα, γιὰ νὰ ἀνταποκριθεῖ στὶς ἀπαιτήσεις ἑνὸς παλιοκαιρίσιου γάμου.

Τὸ Σάββατο τὸ ἀπόγευμα, ὁ Μπα'ι'ρακτάρης κ. Ἀ. Τσομίδης ποὺ εἶχε τὸ γενικὸ πρόσταγμα, ἀνέβηκε μὲ τὸν βλάμη στὴ σκεπὴ τοῦ σπιτιοῦ, ἐρριξε τρεῖς τουφεκιές, ἔστησε τὴ σημαία, στολισμένη μὲ ἄσπρο μαντήλι καὶ μήλα στὶς ἄκρες τοῦ σταυροῦ, στὸν «καβαλάρι» καὶ γεύθηκε ἕνα μπριάμι μὲ πλάτη ἀρνιοῦ, προσφορὰ γιὰ τὸν κόπο του καὶ κρασὶ ἀπὸ τὴν τσότρα. Μὲ τὸ σούρουπο, ὁ γαμπρός, ὁ Βλάμης Κ. Τσομίδης καὶ οἱ βλάμισσες Σιάννα Ζαχαράκη καὶ Ντίνα Μπίρη, μὲ μεγάλη ἀκολουθία νεολαίας, μὲ ἐπικεφαλῆς τὰ ὄργανα, πῆγαν νὰ καλέσουν τὸν κουμπάρο Π. Ζιαμπίρη καὶ τὸν Μπα'ι'ρακτάρη. Τὸ ἐθιμοτυπικό, βλέπετε, ἀπαιτεῖ αὐτὰ τὰ κύρια πρόσωπα νὰ προσκαλοῦνται μὲ ἐπισημότητα καὶ σὲ συνέχεια τοὺς γονεῖς τῆς νύφης μὲ τοὺς συγγενεῖς, γιὰ νὰ παραστοῦν στὴν τελετὴ τοῦ «προζυμιοῦ», ποὺ ἔγινε στὴν αὐλή. Οἱ βλάμισσες μὲ τὶς βοηθοὺς τους στὴ μέση τῆς αὐλῆς, ἐνῶ μὲ τὴ συνοδεία τῶν ὀργάνων τραγουδοῦσαν τὸ: «Τὸ πρῶτο κοσκινίζουν», κοσκίνισαν τὸ ἀλεύρι καὶ τὸ ζύμωσαν τὸ ζυμάρι. Παίρνοντας ἐπειτα λίγο ζυμάρι στὶς χοῦφτες, γύρισαν ἀνάμεσα στοὺς καλεσμένους, ποὺ τοὺς τσίτωναν κέρματα στὸ ζυμάρι. Ἔβαλαν μετὰ τ' ἕνα λαγίνι μὲ γερὸ κλαδὶ κρανιᾶς, στόλισαν στὸ ζυμάρι τὰ κλαδιά του καὶ τὸ ἔδωσαν στὸν Βλάμη, ποὺ τὸν σήκωσαν στὰ χέρια οἱ καλεσμένοι τραγουδώντας τὸ: «Τὸν κράνο ἀνεβᾶζουν, καρύδια κατεβάζουν...» ἐνὼ ἡ πεθερὰ σκόρπιζε καρύδια ἐπάνω του. Καί, ὁπως ἦταν φυσικό, ὁλη αὐτὴ ἡ τελετὴ ἔδωσε ἀφορμὴ γιὰ πειράγματα, ἀστεῖα καὶ γέλια καὶ δημιούργησε τὴν κατάλληλη ἀτμόσφαιρα γιὰ ἕνα καλὸ γλέντι ὡς τὶς πρωινὲς ὧρες.

Τὴν Κυριακὴ κατὰ τὶς 10 τὸ πρωί, συγκεντρώθηκαν οἱ καλεσμένοι γιὰ τὴν τελετὴ τοῦ ξυρίσματος τοῦ γαμπροῦ. Ἀργὰ - ἀργὰ ὁ κουρέας ἀσχίζει τὴ διαδικασία, ἐνῶ οἱ καλεσμένοι, μὲ τὴ συνοδεία τῶν ὀργάνων τραγουδοῦν: «Μὲ ἀργυρὸ ξυράφι ξυρίζει ὁ μπαρμπέρης. Γιὰ τράβα ἀγάλια - ἀγάλια, τρίχα νὰ μὴν ἀφήσεις καὶ μᾶς τὸν ἀσχημίσεις». Ἑτοιμος ὁ γαμπρὸς τώρα, ξεκινὰ νὰ καλέσει ἐπίσημα τὸν Μπα'ι'ρακτάρη καὶ τὸν Κουμπάρο, νὰ συγκεντρωθοῦν καὶ νὰ ξεκινήσουν γιὰ τὴ νύφη, ποὺ ἐν τῷ μεταξύ, στὸ σπίτι της, οἱ καλεσμένες της, τὴν ἔχουν ἑτοιμάσει μὲ κάθε ἐπιμέλεια γιὰ νὰ ἐμφανιστεῖ πραγματικὰ σὰν νύφη στολισμένη.

Τὸ ψίκι τώρα εἶναι ἑτοιμο. Ὁ Μπα'ι'ρακτάρης ἀνεβαίνει στὴ σκεπὴ. Ρίχνει τρεῖς τουφεκές, παίρνει τὴ σημαία καὶ κατεβαίνει. Ὁ γαμπρος ἑτοιμος, μένα λευκὸ μαντήλι στὸ λαιμό. Ὁ πατέρας του τὸν πλησιάζει. Μὲ τὸ γόνατο τοῦ λυγίζει πρὸς τὰ πίσω τὴν πλάτη τρεῖς φορὲς. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ μητέρα του. Αὐτὸς γυρίζει, παίρνει τὴν εὐχή τους καὶ τοὺς φιλεῖ τὸ χέρι. Στὸ κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ εἶναι ἕνα ποτήρι μὲ νερὸ. Βγαίνοντας τὸ κτυπᾶ μὲ τὸ πόδι καὶ τὸ σπάει, ἐνὼ ἡ μητέρα του σκορπίζει ἐπάνω του ρύζι. Ὁ Μπα'ι'ρακτάρης καβαλικεύει τὸ ἄλογο, τὸ στολισμένο **μὲ βελέντζα κόκκινη, μαξιλάρι** καὶ μαντήλι πολύχρωμα, σηκώνει ψηλὰ τὸ μπα'ι'ράκι καὶ ξεκινά. Ὁ γαμπρὸς μὲ τὸ ψίκι ἀκολουθεῖ. Μιὰ ἀτέλειωτη σειρὰ ἀπὸ πολύχρωμη ἀκολουθία. Ἀντιβουίζου οἱ πλαγιές καὶ οἱ ρεματιὲς τὰ τραγούδια καὶ τὸ κλαρίνο. Τὸ θέαμα εἶναι γραφικὸ καὶ μεγαλόπρεπο. Φτάνουν στὸ σπίτι τὴν νύφης. Ὁ Μπα'ι'ρακτάρης ἀνεβαίνει στὴ σκεπή. Στήνει πρόχειρα

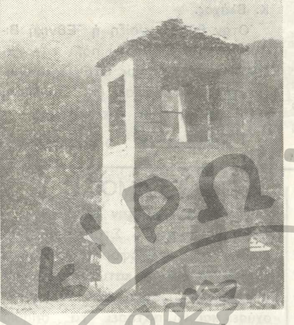

Καμπαναριὸ Βρυσοχωρίου

τὴ σημαία, τοῦ προσφέρεται τὸ μπριάμι μὲ τὴν τσότρα μὲ κρασὶ καὶ περιμένει. Ἐν τῷ μεταξύ ἡ ἀκολουθία τῆς νύφης κλείνει τὴν πόρτα στὸ γαμπρὸ φωνάζοντάς του. «Τάξε, γαμπρέ, γιὰ νὰ πάρεις τὴ νύφη». Τάζει κι ἀνοίγει ἡ πόρτα. Μπαίνει ὁ γαμπρός, φιλᾶ τὴ νύφη καὶ βγαίνει. Μπαίνει ὁ Βλάμης καὶ τῆς φορᾶ καινούρια παπούτσια, δῶρο τοῦ γαμπροῦ. Οἱ Βλάμισσες δίνουν μιὰ κουλούρα τῆς νύφης. Αὐτὴ τὴ ὀαγκώνει τρεῖς φορὲς καὶ ξεκινὰ νὰ βγεῖ ἐνῶ ἔξω στὴν αὐλὴ τὸ ψίκι τραγουδᾶ καὶ τὰ ὄργανα παίζουν. Στὴν πόρτα κτυπᾶ μὲ τὸ πόδι ἕνα ποτήρι νερὸ καὶ τὸ σπάει. Μετὰ πετάει ἕνα κουλουράκι στὴ σκεπὴ ἐνὼ τῆς σκορπίζουν ρύζι. Ὁ Μπα'ι'ρακτάρης ρίχνει τρεῖς τουφεκιές, σύνθημα γιὰ τὸ ξεκίνημα. Παίρνει τὴ σημαία, καβαλικεύει καὶ ξεκινᾶ. Τὸ ψίκι ὁλο τώρα ἑνωμένο ξεκινᾶ γιὰ τὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας ὁπου θὰ γίνει ἡ στέψη. Προηγεῖται τὸ τμῆμα τοῦ γαμπροῦ κι ἀκολουθεῖ τῆς νύφης. Μιὰ μακρόσυρτη πολύχρωμη σειρὰ γεμίζει τὸ δρόμο. Πραγματικὴ χαρά.

Γίνεται ἡ στέψη, οἱ γονεῖς τοῦ γαμπροῦ χαιρετοῦν πρῶτοι καὶ φεύγουν γιὰ τὸ σπίτι, γιὰ τὴν τελετὴ τῆς ὑποδοχῆς τῶν νεονύμφων. Τὸ ψίκι μὲ τοὺς νεόνυμφους ἀκολουθεῖ τραγουδώντας: «Ἔβγα μάνα, πεθερά, σοῦ φέρνουμε τὴ νύφη. Ὁμορφη, ὁμορφη, σὰν ἀπὸ τὰ ξένα φερμένη». Στὴ σκάλα τοῦ σπιτιοῦ εἶναι ἀπλωμένος διάδρομος μάλινος. Στὴν πόρτα ἡ πεθερὰ ἀπὸ ἕνα πιατάκι μέλι κερνᾶ τὴ νύφη τρεῖς φορές. Μετὰ τῆς δίνει ἕνα κουλουράκι, ποὺ βρίσκονταν σ' ἕνα πιάτο μὲ ρύζι. Ἡ νύφη τὸ πετᾶ μὲ δύναμη σκεπτῆ Ἔπειτα τῆς βάζει στὸ κεφάλι μιὰ κουλούρα μὲ μιὰ τουλούπα μαλλὶ ἄσπρο καὶ τὴν ὁδηγεῖ στὸ σπίτι, ὁπου διαδοχικὰ τὴν ὁδηγεῖ νὰ γνωρίσει τὰ δωμάτια καὶ τὴν κουζίνα μὲ τὸ φούρνο καὶ τὸ τζάκι. Μετὰ ξεκουράζεται στὸ δωμάτιο ὁπου εἶναι καὶ τὰ προικιά της.

Τὸ ψίκι τώρα μοιράζεται γιὰ τὸ γεύμα. Οἱ καλεσμένοι τοῦ γαμπροῦ μένουν στὴν εὐρύχωρη αὐλὴ καὶ οἱ τῆς νύφης πηγαίνουν στοὺς συμπεθέρους. Οἱ καλεσμένοι εἶναι πολλοί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἑτοιμασίες ὑπεραρκετές. Τὸ ἀπόγευμα κατὰ τὶς 5 ὁ γάμος βγαίνει στὸ χοροστάσι, στὴν πλατεία μὲ τὶς τρεῖς βρύσες. Δίπλα κυλᾶει τὸ ποταμάκι τὰ ἀφρισμένα του νερά, ποὺ τὰ ἀκούς μὰ δὲν τὰ βλέπεις καὶ σκορπᾶ εὐχάριστη δροσιά, τὴν ὡρα αὐτὴ τῆς κάψας. Στήνεται ὁ χορός. Χορεύει ὁ γαμπρός, χορεύει ἡ νύφη, ὁ Μπα'ι'ρακτάρης, ὁ Κουμπάρος καὶ ὁλοι οἱ συγγενεῖς ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Χοροὶ παλιοί, στρωτοί, ἀρχοντικοί, ὁπως ἁρμόζουν τὴν ὡρα τοῦτη. Οἱ ὀργανοπαίκτες κατέχουν τὶς συνήθειες καὶ τὸ παίξιμο τους καλό, καθαρὸ καὶ ἐμψυχώνει. Καί, κυρίως, χωρὶς ἐκεῖνες τὶς ἠλεκτρονικὲς συσκευές, ποὺ ξεκουφαίνουν καὶ ἀναιρεῦουν τὴν καθαρότητα τῆς ἀγνῆς λα'ϊ'κῆς μουσικῆς. Στὸ κέντρο τοῦ χοροστασιοῦ εἶναι ἡ μεγάλη μουριά. Στὴ ρίζα της ἔβαλαν μιὰ κουλούρα, δίπλα τὴς ἕνα πιάτο μὲ τυρὶ καὶ ἕνα λα'ϊ'νι κρασὶ καὶ ἕνα σπαθί, ἀκουμπισμένα στὸν κορμό της. Πλησιάζοντας τὸ σούρουπο κι ἐνὼ ὁ χορὸς παίρνει τέλος, ὁ Μπα'ι'ρακτάρης κόβει τὴν κουλούρα σὲ φέτες καὶ τὸ τυρὶ σὲ κομματάκια. Τσιτώνει ἀπὸ ἕνα κομμάτι σὲ κάθε σπαθί καὶ τὰ ἄλλα μοιράζονται στοὺς χορευτὲς καὶ θεατές. Τὸ ψίκι τώρα ξεκινᾶ γιὰ τὸ σπίτι. Οἱ σπαθοφόροι μπροστὰ καὶ ἀκολουθεῖ τὸ πλήθος. Στὴν πρώτη διασταύρωση,

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 11η ΣΕΛ.

Ἐπανόρθωση

Στό φύλλο τοῦ Ἰουλίου ἐ.ἐ. ὁ κ. Κώστας Βλάχος περιγράφοντας τίς ληστεῖες στό Ζαγόρι γράφει καί τα ἑξῆς: «1925. Ξανά λῃστεῖες στό Ζαγόρι. Οἱ Κουμπαῖοι αἰχμαλωτίζουν στό Λυκόστομο τό γυιό τοῦ Παπαγιαννόπουλου ἀπό τή Δόλιανη τοῦ παίρνουν ἕνα ἑκατομμύριο δραχμές λύτρα τόν ἀφήνουν καί σέ μερικές μέρες πεθαίνει ἀπό τίς κακουχίες, ὅπως καί ὁ πατέρας του ἀπό συγκοπή».

Γιά τό ἴδιο θέμα ὁ ἀγαπητός φίλος κ. Λέων Ἰω. Μελάς, ἀπό τά Γιάννινα, στό «Δελτίον Πνευματικῆς Ἐνημερώσεως» τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἑταιρείας τοῦ μηνός Ἰανουαρίου ἐ.ἐ. περιγράφοντας τίς «Ἐμπειρίες λῃστείες στήν Ἤπειρο στίς ἀρχές τοῦ αἰώνα, στή σελίδα 10 γράφει: «Καί γιά νά ἐλθουμε σέ μεταγενέστερα χρόνια θ' ἀναφέρουμε τήν ἀπαγωγή κατά τό 1920 λίγο ἑξῶ ἀπό τά Γιάννινα τοῦ νεαροῦ τότε Παπαγιαννοπούλου πού ἀπελευθερώθηκε ἐπειτα ἀπό τήν καταβολή ἀξιολόγου ποσοῦ σάν λύτρα».

Οἱ δύο χρονολογίες 1920 καί 1925 δέν εἶναι οἱ πραγματικές, ἡ πραγματική εἶναι τό 1923.

Συνεζήτησα τό θέμα αὐτό μέ τόν κ. Λ. Μελά, παραδέχτηκε τήν ἀποψη μου σάν ὀρθή, κι' ἀποφασίσαμε να κάνουμε τήν ἐπανόρθωση σέ ἄλλο τεύχος τοῦ Δελτίου. Ἀλλά μέχρι σή μερα δέν ἔγινε ἡ ἐπανόρθωση αὐτή. γιατί δέν μπορέσαμε νά βρούμε τήν «Ἐλευθερία» τοῦ ἀειμνήστου Χρηστοβασίλη τοῦ μηνός Φεβρουαρίου τοῦ 1924, (ἡ Βιβλιοθήκη ἡ Ἐθνική εἶναι κλειστή ἀπό τούς σεισμούς, στή δέ Μπενάκειο δέν ὑπάρχει ἡ ἐφημερίδα αὐτή).

Γράφει ὁ ἀείμνηστος Χρηστοβασίλης στό φύλλο τής 13 Φεβρουαρίου 1924 τά ἑξῆς:

«Ἀπό τοῦ προσεχοῦς φύλλου ἀρχίζομεν τήν δημοσίευσιν τῆς ἱστορίας τῆς ἐπί 81 ἡμέρας αἰχμαλωσίας τοῦ νέου Χρήστου Παπαγιαννοπούλου ἐκ Δόλιανης τοῦ Ζαγορίου, ὡς αὐτή ἐδημοσιεύθη εἰς τήν ἐν Βουκουρεστίῳ ἐκδιδομένην ρουμανικήν ἡμερησίαν ἐφημερίδα «Ντιμινεάτσα» ὑπ' ἀριθ. 6118 καί χρονολογίαν Νοεμβρίου 1923».

Σύμφωνα μέ τά δημοσιευόμενα στά φύλλα τής 17 καί 21 Φεβρ. 1924 ἡ αἰχμαλωσία τοῦ νεαροῦ Παπαγιαννόπουλου ἔγινε στίς ἀρχές τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1923, κι ὁ νεαρός κρατήθηκε αἰχμάλωτος ἐπί 81 ἡμέρες στά χέρια τῶν λῃστῶν.

Ἀρχηγοί δέ τῶν λῃστῶν ἦταν «οἱ ἀδελφοί Γιάννης καί Θύμιος Ρέντζιος κι' ὄχι οἱ Κουμπαῖοι, ὅπως γράφει ὁ Κ. Βλάχος.

Ὅταν θά ξανανοίξῃ ἡ Ἐθνική Βιβλιοθήκη θά ἐρευνήσω πάλι τήν «Ἐλευθερία» καί κυρίως στήν ἡμερομηνία τής αἰχμαλωσίας (11 Ἰουλίου).

Μ' ἐκτίμηση κι' εὐχαριστίες

ΜΑΝΘΟΣ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΑΡΚΟΥΔΕΣ. ΛΥΚΟΙ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 8η ΣΕΛ.

πές του.

Μὲ τὸ χαρακτήρα πού ἔχουν τά χωριά τοῦ Ζαγορίου, μποροῦν νά προσφέρουν ἀσύγκριτες χαρές διαφορετικές ἀπ' ὁποιοδήποτε ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδας. Ἡ παρατήρηση τῆς φύσεως στήν Εὐρώπη, καί στήν Ἀμερική ἔγινε τό σύμβολο τῶν ἔξυπνων, ἤρεμων καί μορφωτικῶν διακοπῶν.

Τά ἴδια τα χωριά, ἡ ἀρχιτεκτονική τους ἡ ἐνδιαφέρουσα χειροτεχνία καί ἡ μικρή οἰκογενειακή διοτεχνία, πρέπει νά ξαναζήσουν γιά νά ἀναπτύξουν τόν μεγάλο καί θαυμαστό διάλογο πού ἡ φύση περιμένει ἀπό μᾶς.

Ἔτσι τό Ζαγόρι θά γίνει ὁ παράδεισος καί ἡ φύση θά εἶναι συνώνυμη μὲ μιά ἰσορροπημένη πρόοδο, σέ ἁρμονία μὲ τή γῆ μας, μακριά ἀπό τίς ἀσθένειες τῶν πόλεων πού εἶναι πραγματικά κοιμητήρια τοῦ πολιτισμοῦ μας.

Ἄς μήν ξεχνᾶμε πώς εἴμαστε τό μόνο εἶδος πού ἔχει στά χέρια του τή δύναμη νά ἐξασφαλίσει συνειδητά τήν ἴδια του τήν ἐπιβίωση.

Ἀπό τό περιοδικό «Ἡ ΦΥΣΙΣ»

ΕΝΑΣ ΓΑΜΟΣ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπ' τὴν 11η ΣΕΛ.

Παρίπου - θέρου - Σταμάτη, σταματοῦν. Οἱ σπαθοφόροι σκύβουν, βάζουν τά σπαθιά κάτω καί τά διασταυρώνουν, ὡσπου ἕνας νά ὑπερισχύσει καί νά πατήσει τά σπαθιά τῶν ἄλλων, ὁπότε προχωροῦν οἱ νεόνυμφοι πατώντας στά σπαθιά, μὲ τίς εὐχές ὅλων. Φτάνουν στό σπίτι, λίγη ξεκούραση, δεῖπνο καί μετά διασκέδαση ὡς τίς πρωινές ὧρες στό μεσοχώρι.

Τή δευτέρα ἀκολούθισε τό ἔθιμο τοῦ «Κουπάτσου». Τό ἀπόγευμα, νεόνυμφοι, συμπέθεροι καί καλεσμένοι βγήκαν στήν ἔξοχή, στό λόφο τοῦ «Μιρμίντου». Ἀπό κεῖ, νύφη, γαμπρός καί βλάμης πήγαν στά δ.πλανά ἀμπέλια. Ἔκοψε ἡ νύφη ἕνα κλαρί ἀπό δρῦ, ἕνα ἀπό κρανιά καί ἕνα ἀπό φράξο, τά «φορτώθηκε» καί γύρισαν, γιά νά στηθεῖ γιά λίγο ὁ χορός. Μετά ἐπέστρεψαν στό σπίτι, ὅπου ἡ νύφη ἐφτιαξε τήν ἀλευρόπιτα, τήν ἔψησε στή γάστρα, τήν ἔκοψε κομματάκια καί τήν μοίρασε σέ ὅλους ἀχνιστή καί μοσχοβολιστή. Σέ λίγο ἀρχισε τό τραγούδι: «Ἤρθαν ἔξι, φεύγουν πέντε καί τή νύφη τήν κρατοῦμε». Σύνθημα, ὁτι ἡ πολυήμερη ἐθιμοτυπική διαδικασία τοῦ γάμου τελειώνει. Συμπεθέροι καί καλεσμένοι, μέ ὁλόθερμες εὐχές, χαιρετοῦν καί φεύγουν.

Τήν Τετάρτη ἔγιναν τά «Πιστρόφια». Νύφη, γαμπρός, πεθερικά καί συγγενεις, πήγαν στό πατρικό της τό σπίτι, ὅπου λούσθηκε καί κτενίσθηκε καί οἱ συμπεθεροι παρέθεσαν γεύμα, σέ στενό οἰκογενειακό κύκλο.

Ἔτσι τελείωσε αὐτός ὁ γάμος, ὁ παλιοκαιρίσιος, πού ἄφησε εὐχάριστες, ζωηρές ἐντυπώσεις στό χωριό καί ἔδωσε τήν εὐκαιρία νά ἀναζωπυρωθοῦν παλιά ἔθιμα, πού εἶχαν συμβολικό χαρακτήρα καί ἔδιναν στό ζευγάρι τρόπους ζωῆς καί πρότυπα συμπεριφορᾶς.

Ἀθ. Κουνάβος

Συμπληρωματικά στοιχεῖα

Ἀγαπητοί Φίλοι,

Στό ὑπ' ἀριθ. 40 φύλλο τοῦ Ἰουλίου τῆς ἐφημερίδας μας καί στή στήλη «Ἀνθολογία Ζαγορισίων συγγραφέων», πού εἶναι ἀφιερωμένη στόν Κωνστ. Ράδο (1862 - 1931) ἀναφέρεται ἀνάμεσα στ' ἄλλα ὅτι «...διετέλεσε Ἀρχισυντάκτης τῆς ἐφημερίδας «Πατρίς» πού ἐκδιδόταν στό Βουκουρέστι. Ἡ πληροφορία δέν εἶναι ἀκριβής, παρόλο πού ἀναφέρεται σέ ὁρισμένες ἐγκυκλοπαίδειες.

Ὁ παλαίμαχος δημοσιογράφος Γεώργ. Βέργης, πού ἔζησε στή Ρουμανία καί ἔγινε ἀργότερα Μορφωτικός Ἀκόλουθος τῆς Πρεσβείας μας στό Βουκουρέστι, γράφοντας τίς ἀναμνήσεις του γιά τήν Ἑλληνική Δημοσιογραφία τοῦ Βουκουρεστίου ἀφηγεῖται καί τ' ἀκόλουθα. (Ἐφημ. Νέα Ἑλλάς 25.12.1945).

«Οἱ ρουμάνοι φοιτηταί τῶν Πανεπιστημίων τοῦ Βουκουρεστίου καί τοῦ Ἰασίου εἶχαν τή συνήθεια νά συγκροτοῦν τά συνέδριά τους σέ διάφορες πόλεις τῆς χώρας. Τό 1892 τό συνέδριο θά εἶχε Βαλκανικό χαρακτήρα καί ἐπρόκειτο νά συγκληθεῖ στό Γιούργεβο. Θά μετεῖχαν ἀντιπροσωπεῖες ἀπό τό Βελιγράδι, τή Σόφια καί τήν Ἀθήνα. Ἡ Ἑλληνική ἀντιπροσωπεία εἶχε ἀποτελεσθεῖ ἀπό τούς Ἀλ. Φιλαδελφέα, Γκολφινόπουλο, Ραφαήλ καί Πετρόπουλο μὲ πρόεδρο τόν Κωνστ. Ράδο. Οἱ Ρουμάνοι ξαφνιάστηκαν. Τούς περίμεναν φουστανελλοφόρους κι ἐκεῖνοι εἶταν ντυμένοι φράγκικα. Τούς περιποιήθηκαν ὅμως ἰδιαίτερα.

Ἐκδίδονταν τότε στό Βουκουρέστι δυό ἐφημερίδες Ἑλληνικές. «Οἱ Σύλλογο» τοῦ Ρουμπίνη καί ἡ «Ἰρίδα» τοῦ Ζαχ. Σαρδέλλη.

Ὁ Ρουμπίνης γνωρίστηκε μέ τόν Κωνστ. Ράδο καί τοῦ πρότεινε ν' ἀναλάβει Ἀρχισυντάκτης τῆς ἐφημερίδας του, ἐπειδή ὁ ἰδιος εἶχε μπει σε καί δέν ἔβλεπε καλά. Ὁ κ. Ράδος δέχτηκε. Δέν ἔμεινε ὅμως στ' αὐτή τή θέση περισσότερο ἀπό ἕνα μήνα, ὅταν γνώρισε τό δυστροπο χαρακτήρα τοῦ Ρουμπίνη καί ἀπολήφτηκε τή γενική κατάσταση τῆς ἐφημερίδας».

Αὐτά τά ἔγραφε ὁ μακαρίτης ἐφημερίδας, πού τά εἶχε ζήσει ὁ ἰδιος.

Ἐδῶ πρέπει νά προσθέσω ὅτι «Πατρίδα» ἐκδόθηκε λίγακι ἀργότερα κι ἔγινε ἀφορμή τῆς διακοπῆς τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐφημερίδας τοῦ Ρουμπίνη, ὁ ὁποίος πέθανε ἀργότερα σ' ἕνα ψτωχικό κρεββάτι ξένου χείου.

Δυστυχώς ἡ ἱστορία τῶν Ἑλλήνων δημοσιογράφων τῆς Ρουμανίας κατά γενικό κανόνα, εἶναι κάπως θλιβερή. Ἡ προσφορά των δέν βρῆκε ποτέ τήν ἀναγνώριση τοῦ κόσμου πού τούς τσίριαζε.

20.7.81.

ΑΛΚΗΣ ΜΥΡΣΙΝΗΣ - ΜΑΝΘΟΣ

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΜΕ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

●ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 9η ΣΕΛ.

τια— τό χωριό ὁλόκληρο κοιμόταν σ' ἐρείπια. Ὡς τόσο ὅμως δέν μπορεῖ καν τά πάντα. Ἀπόμεινε —γιατί ὄχι— μπορούσε κι' ἀλλιώς νά γίνεται— φυσική θέση τοῦ χωριοῦ, ἡ τοποθεσία του μέ τό τεράστιο πράσινο ἀδημα ὁλόγυρά της καί μέ τή πανοραματική θέα, πού ξανοίγει μπροστά της ἕνας ἐκπεταμένος ὁρίζοντας ἀρη, λοιπόν, σ' αὐτή τή θέση μέ τίς ἀπεριόριστες δυνατότητες τουριστικῆς ἀξιοποίησης καί δασικῆς ἀναπτάλλευσης θά μπορέσει —πιστεύω— κάποτε ν' ἀνθίσει πάνω σ' αὐτά τά ἐρείπια ἕνα καινούργιο χωριό μέ μεγάλες προσδοκίες. Ὑπό τήν πρόσφατη πόθεση, βέβαια, ὅτι θά προωθεῖ ἡ κρατική παρουσία κι' ὡς αὐτό τή μέρη κι' ὅτι ἡ ἀσφαλτος δέ θ' ἀγγίξει γιά πολύ ἀκόμα νά τά φτάσει. Αὐτή ἤτανε ἡ σύντομη ἐκείνη κι' φευγαλέα σάν ὄνειρο ἐκδρομή, πολύ ὁπως τώρα τήν ἀναπολῶ συνοψισμένη μὲ τά χρόνια ἐκείνα, πού τ' ὁμόρφαιναν τά λεπτά εὐγενικά ἀνθήματα, οἱ τολμηρές ἐλπίδες, τά μεγάλα ὄνειρα, οἱ φλογεροί ἐνθουσιασμοί τῆς χρυσῆς νιότης —χαρούμπιά γιά πάντα— ἕνα δάκρυ μου τ' κούσιο ἀνεβαίνει στά μάτια μου.

Ἀθήνα, Γενάρης 1980

Μὲ τίς εὐχαριστίες μου καί τήν ἀγάπη μου

Δικός σου πάντα

ΝΙΚΟΣ ΠΟΛΥΜΕΡΙΔΗΣ

Τσεπελοβίτικα — τοπικά νέα — Σκαμνελιώτικα

ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΤΕΣ: Ἀρκετή καί φέτο ἡ κίνηση παραθεριστῶν, στό χωριό μας. Καί μέ τίς ὀργανωμένες ἀφίξεις, σέ τακτές ἡμερομηνίες, Ἀγγλων, Γάλλων καί πού καί πού Γερμανῶν τουριστῶν, ὀρειβατῶν καί ἀναρριχητῶν Ἑλλήνων, μπορεῖ να πεῖ κανένας, πώς ξεπέρασε καί τήν περισινή κίνηση.

ΕΡΓΑ: Τό διδακτήριο τοῦ Δημοτικοῦ μας Σχολείου, κοντεύει νά σκολάσει, μά δέν ξέρω γιά ποιό λόγο, ἀπό κάμποσο καιρό τώρα, ἔχουν σταματήσει οἱ ἐργασίες. Καί τό νέο σχολικό ἔτος πλησιάζει.

Κι' ἀκόμα, ἔτσι θά μείνει μὲ τήν τσιμεντένια πλάκα γιά στέγη; Ὁ Νόμος γιά τήν παροδοσιακή στέγαση μὲ πλάκες, ἐφαρμόζεται μόνο γιά τούς ἰδιώτες; Ποιός θά καλύψει τό Ὑπουργεῖο γιά τήν παρανομία;

ΔΡΟΜΟΣ: Ἐμεῖς ἐδῶ ἐπάνω λέμε, γιά τήν κατά συνέχεια ἐπανάληψη μιάς κουβέντας, γιά κάτι ἀνεκπλήρωτο, «μάλλιασε ἡ γλώσσα μου λέοντας». Ὁμως, ἀς μάλλιασε ἡ γλώσσα μου, θά τό ξαναπῶ. Τό καλοκαίρι περνάει γοργά, καί τά χαντάκια τοῦ δρόμου ἀπό τό Κουκούλι κι' ἀπάνω, ἀκόμα νά καθαριστοῦν. Ἄς τό προσέξει λίγο ἡ σχετική Ὑπηρεσία τής Νομαρχίας, γιατί, ἀν δέν καθαριστοῦν τώρα, θά κάνουν μεγάλη ζημιά, τό φθινόπωρο, τά πρωτοβρόχια.

Ἀλήθεια, τί γίνεται μὲ τή ζημιά στό δρόμο στό «λάκκο ντaή» Τσεπελόβου, ἤ' πρέπει νά γίνει, γιατί κοντεύει, ἡ ζημιά, σάν τή «μάτα» κι' ὕστερα νά σιαχτεί.

Μικροζημιές ἔχει καί σ' ἄλλα σημεία ὁ δρόμος, ἀπό τό Ρογκοβό ὡς τό γεφύρι κάτω ἀπό τό χωριό. Μὲ ἐλάχιστα χρήματα διορθώνονται. Θά διορθωθοῦν ὅμως, ἤ' θά γίνει πρώτα μεγάλη ζημιά.

ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ: Αὐτό τό θαυμαστό, τό παραδοσιακό, τό ἀπιθανο σ' ὁμορφιά κτίριο, πούναι δίπλα στα ἔλατα τοῦ κοινοτικοῦ πάρκου, κοντεύει νά σκολάσει. Τί νά πῆ κανένας, καί μὲ τί λόγια νά περιγράψει τοῦτη τήν οἰκοδομή, τή χτισμένη μ' ἀπολυτη μαστοριά καί μεράκι καί προσεγμένη ὡς τήν πιό μικρή της λεπτομέρεια. Ἕνα μεγάλο εὐγε στούς ἀδελφούς Παπακώστα καί ἰδιαίτερα στόν Ἀντρέα, μά καί στούς μαστόρους πού ἐργάστηκαν, γιά νά φκιάξον τοῦτο τό Ζαγορίσιο ἀρχοντικό. Ἐλπίζουμε, πώς θά λειτουργήσει ἀπ' τό Φθινόπωρο. Χαρά στά παιδιά, πού θά στεγασθοῦν, σὲ τοῦτο τό περίλαμπρο κτίριο.

ΥΔΡΕΥΣΗ: Πῶς θά λειτουργήσει ἀλήθεια χωρίς νερό ἡ Μαθητική Ἑστία, πού τά ἐγκαίνιά της λένε, πώς θά γίνουν σύντομα; Μήπως ἀπό τό Κοινοτικό δίκτυο ὑδρευσης; Μά αὐτό δέν ἐπαρκεῖ ΟΥΤΕ γιά τό χωριο. Ὡς τώρα, ἀπό μερικά χρόνια πρίν, μὲ στόχο, νά ὑδρευθεῖ ὁ «ἀπάνω μαχαλάς» τοῦ χωριοῦ, πού τό καλοκαίρι κοντεύει, νά τά τινάξει ἀπό τή δίψα, ἀν ἐξαιρέσει κανένας τήν ὑδρο μάστευση, ποῦ ἔγινε στήν πηγή «Φουντανάλλες» καί τήν ὀχι σκλολασμένη, νομίζω, δεξαμενή, δέν ἔγινε καμιά σοβαρή προσπάθεια, γιά τό ἔργο ὑδρεύσεως τῆς πηγῆς αὐτῆς.

Τώρα λέγεται, δέν ξέρω, ἀν εἶναι σωστό, πώς τό νερό ἀπ' αὐτή τήν πηγή, θά τό πάρη **μόνο** ἡ Μαθητική Ἑστία. Τί θά γίνει ὅμως ὁ «ἀπάνω μαχαλάς», στόν ὁποίο κατοικοῦν 32 οἰκογένειες;

Ἀν γίνει κάτι τέτοιο, παρ' ὅλη τήν ἡμερότητα, πού μάς διακρίνει, θ' ἀντιδράσουμε καί δέν θά ἤταν σωστό, νά γίνουμε ἀντίδικοι μὲ τή Μαθητική Ἑστία.

Ποιός εἰδικός μελέτησε, καί ποιός μέτρησε τήν παροχή νεροῦ τῆς πηγῆς αὐτῆ; Ποιός πρόσεξε τήν διπλανή πηγή «ὄβορό»; **Οἱ δυό πηγές «Φουντανάλλες» καί «Ὄβορός» πρέπει νά γίνουν ἕνα ἔργο,** γιά νά ἔχει νερό καί τό χωριό καί ἡ Μαθητική Ἑστία, γιατί διαφορετικά δέ θά ἔχει κανένας. Καί θά ἔχουν δίκιοι, νά μας προσάψουν τήν κατηγορία, πώς δόθηκαν λύσεις μὲ προχειρότητα καί χωρίς προηγούμενη σωστή μελέτη. Ἀκόμα, ἀν γίνουν οἱ δυό ὑπάρχουσες πηγές ἕνα ἔργο, σοβαρά καί σωστά μελετημένο, θά λείψουν οἱ διαπληκτισμοί, μιά κι' ἔτσι θά ὑπάρχει ἀφθονο νερό.

Ἄς τό δῆ τό ἔργο τοῦτο ἕνας εἰδικός, κι' ἀς ἀποφανθεῖ. Καί θά δῆτε πῶς θά μὲ δικαιώσει.

ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΣ: Καί φέτο, σάν πέρσυ, κι' ἀκόμα πιό καλό τό πανηγύρι τῆς Παναγιάς, στό χωριό μας. Ἀπό παντού ἤρθανε κι' ἀπό τό Ἐξωτερικό ἀκόμα, χωριανοί μας. Γιά νά βρεθοῦν στίς ρίζες τους, καί νά γιορτάσουν μαζύ μας, νά χορέψουν καί νά χαροῦν, μὲ τό τραγούδια τῆς ψάθας. Κυριολεκτικά κοσμοπλημύρα ἀπό ξένους φίλους τοῦ χωριού μας. (300 αὐτοκίνητα) Καί τά «Τακούτσια» λές καί ξανάνιωσαν. Καί σά σκόλασε τό πανηγύρι, τήν Τρίτη στίς 10 τό πρωί, πήγανε στόν «Κονόμο», ἐφαγαν ἀλευρόπιττες καί χόρεψαν στήν «ὀβῆρα» του, σάν κάθε χρόνο. Κι' ἀπό κεῖ, μὲ τήν «ποτομιά» ξεπροβόδησαν τά «Τακούτσια» ὡς τήν «Κάτω Πλατεία», τά χειροκρότησαν κι' ὁ Κώτσιος τραγούδησε ὁπως αὐτός ξέρει νά τά λέει: «Τώρα στά ξεχωρίσματα ἐλα νά φιληθοῦμε...

Ἄς μάς συγχωρήσουν ὅσοι δέ μπορέσαμε, νά περιποιηθοῦμε, ὁπως πολύ θά τό θέλαμε.

Ε.Γ.

Εὐχάριστα εἶναι τά Καλοκαιριάτικα νέα μας· εὐχάριστα γιά ὅλους καί πιό πολύ γιά τούς νέους μας πού «τσκαψαν» κυριολεκτικά, στό Παγγύρι, χορεύοντας καί τραγουδώντας ὧς τά ξημερώματα, τέσσερα ὁλόκληρα ἡμερόνυχτα.

Ἀνήμερα τῆς γιορτῆς ἔγινε Θεία λειτουργία στό ὄμορφο ἐκκλησάκι τῆς Ἁγία Παρασκευῆς —δυτικά τοῦ χωριοῦ ψηλά στό Ραδιό— πού ἤταν ἄλλοτε (τό 17ο αἰώνα) γυναικεῖο Μοναστήρι. Ὅταν τελείωσε ἡ λειτουργία ἔγινε ἁγιασμός στήν αὐλή τῆς ἐκκλησίας, πού εἶναι ἕνας μεγάλος ἐξώστης μ' ἐξαιρετική θέα πρός ὅλες τίς κατευθύνσεις. Καί μετά ὅλο «τό ἐκκλησίασμα» εὐλογημένο κι εὐχαριστημένο, ἀκολουθώντας στήν πλαγιά τοῦ δουνοῦ τό γραφικό δρόμο πρός τό χωριό ἐπέστρεψε στό Μεσοχώρι, ὅπου ἄρχισε ὁ χορός.

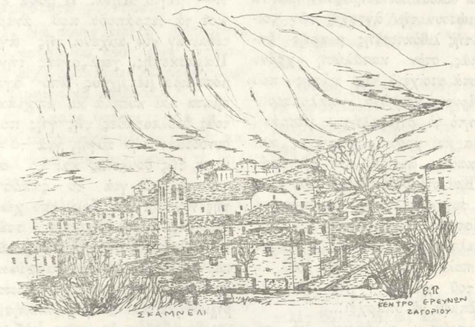

—Στίς 23 Ἰουλίου ἔγιναν τά ἐγκαίνια τοῦ νέου τουριστικοῦ Ξενοδοχείου πού γράφτηκε μὲ χρήματα τῆς κοινότητας —κάπου τέσσερα ἑκατομμύρια δραχμές— κι ἐπιπλώθηκε μ' ἐπιχορήγηση τοῦ Ε.Ο.Τ. (ἕνα ἑκατομμύριά δραχμές). Ἔχει δώδεκα δίκλινα δωμάτια στόν ἀπάνω ὄροφο καί κάτω μεγάλη αἴθουσα μ' ἐμπάο καί ἐστιατόριο· ἄριστη μοντέρνα ἐπίπλωση καί πλήρη ἐπαγγελματικό ἐξοπλισμό (ψυγεῖα, ψησταριές κ.λ.)

Στά ἐγκαίνια, μετά τόν ἁγιασμό, μίλησε ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητας Νίκος Τζιάσος, πού ἀναφέρθηκε στίς προσπάθειες πού χρειάστηκε νά καταβληθοῦν γιά νά ὁλοκληρωθεῖ αὐτό τό ἔργο. Καί πρόσθεσε πώς, μέσα στό 81, θά ἐγκαινιασθεῖ κι ἕνα ἄλλο μεγάλο ἔργο στό Σκαμνέλι, ἐννοώντας τό νέο ἔργο ὑδρεύσεως τῆς Κοινότητας.

Ὅλοι οἱ Σκαμνελίτες —αὐτοί πού μένουν μόνιμα στό χωριό καθώς κι ὅσοι ἔρχονται στά ὡραῖα σπίτια τους μόνο γιά τό αλοκαίρι— χάρηκαν πολύ ἀπ' αὐτή τή διαβεβαίωση τοῦ Προέδρου. Γιατί ἔτσι θά ἔχουν τά Καλοκαίρια ἄφθονο καί ἄριστης ποιότητας νερό καί δέ θά εἶναι πιά ἐφιάλτης γιά τίς νοικοκυρές, ἡ φωνή —προειδοποίηση τοῦ κλητήρα τῆς κοινότητας Χαράλαμπου Τζιάσου: «Σὲ λίγο τό νερό θά κλείσει...», ποὺ ἀκουγόταν ἀπ' τό μεγάφωνο σὲ τακτές ὧρες καί ἰδίως τίς πρωϊνές, ποὺ οἱ πιό πολλὲς ἤθελαν νὰ κοιμηθοῦν.

Τὸ Ξενοδοχεῖο νοικιάστηκε γιὰ πέντε χρόνια ἀπ' τὸ ζεῦγος Μητσέλου μὲ ἐνοίκιο δέκα χιλιάδες δραχμές, περίπου, τὸ μῆνα. Οἱ ἐνοικιαστὲς εἶναι, ὅπως φάνηκε ἀπ' τὰ πρῶτα ξεκινήματα τῆς δουλειᾶς τους, ἄριστοι καὶ πολὺ ἔμπειροι ἐπιχειρηματίες. Τοὺς εὐχόμαστε καλὲς δουλειὲς καὶ καλὰ κέρδη. Καλὰ κέρδη καὶ τὸ Χειμώνα ὅπως καὶ τὸ Καλοκαίρι, γιατὶ τὸ Ξενοδοχεῖο μπορεῖ νὰ λειτουργήσει καὶ τὸ Χειμώνα. Ἄν κι ἐδῶ διαβλέπομε ἕνα ἐμπόδιο, γιατὶ ἡ τεχνικὴ ὑπηρεσία τῆς Νομαρχίας ποὺ ἐπέβλεπε τὸ ἔργο δὲν προβλεψε καὶ γιὰ Καλοριφέρ. Κι' ἔτσι ὥρα καὶ ἡ κοινότητα θὰ πληρώσει περισσότερα χρήματα καὶ οἱ ἀναστατωθοῦν, τὸ κτίριο καὶ οἱ ἐνοικιαστὲς του, ἀπ' τὶς δουλειές, ποὺ πρέπει νὰ γίνουν γιὰ τὴν ἐγκατάσταση τοῦ.

Πάντως τὸ Ξενοδοχεῖο εἶναι ἐξαιρετικό, μ' ὅλη τὴ περιποίηση, κι ὅποιος θέλει νὰ τὸ χρησιμοποιήσει, γιὰ ν' ἀναπνεύσει ζωογόνο ἀέρα καὶ νὰ χαρεῖ τ' ὄμορφο δουνόπιστο περιβάλλον του, μπορεῖ νὰ τηλεφωνήσει στὸν ἀριθμό: 0653 81.235.

Λ.Τ.

ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ - ΑΡΙΣΤΗΣ

το ΖΑΓΟΡΙ μας

Χρονιάρα μέρα σήμερα γιὰ τὸ ἐρημοκλήσι τῆς Ἁγιά - Παρασκευῆς. Ἡ ἀραχνιασμένη πόρτα του, σφαλιστὴ ὅλο τὸ χρόνο, θὰ τρίξει στὸ ἄνοιγμά της καὶ τὸ τρίξιμο αὐτὸ θάναι ὁ πόνος τῶν σκουριασμένων ἀρμῶν της.

Σήμερα γιορτάζεται ἡ μνήμη τῆς Ἁγιά - Παρασκευῆς. Παπᾶς, ἐπίτροποι κι' ἄνθρωποι τοῦ χωριοῦ θὰ κάνουν τὸ μικρὸ «ταξίδι» γιὰ ν' ἀνάψουν τὸ κερὶ ἢ τὴ λαμπάδα τους στὸ ψτωχὸ κι' ἄσημο μανουάλι μπροστὰ στὸ κονοστάσι τῆς Ἁγιά - Παρασκευῆς. Οἱ ζῶστρες θὰ φέρουν γύρα τοὺς τοίχους τοῦ μικροῦ ἐξωκλησιοῦ γιὰ τὴ βοήθεια τῆς ἁγίας κι' ἀκόμα, σὰ νὰ θέλουν νὰ στηρίξουν καὶ νὰ δυναμώσουν τὴν ἀντοχὴ τῶν τοίχων τῆς λιθόκτιστης μικρῆς ἐκκλησιᾶς, στὸν κατάλυτη χρόνο καὶ στὰ στοιχεῖα τῆς ψύσης ποὺ τὴ δέρνουν χειμώνα - καλοκαίρι.

Στιγτὸ τὸ ρημοκλήσι, μετράει χρόνια καὶ χρόνια, χειμῶνες καὶ καλοκαίρια, ἀνοιξες καὶ φθινοπώρια. Καὶ στὸ διάβα αὐτὸ τῶν ἐποχῶν, συνεχίζει τὴν καπαγραφὴ τῆς ἱστορίας, μιᾶς ἱστορίας ποὺ, τὶς τελευταῖες δεκαετίες φτώχηνε τόσο πολύ —σὰ φτώχηνε κι' ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ— ποὺ θαρρεῖς πὼς ἔπαψε νὰ ὑπάρχει...

Κτισμένο μ' εὐλάβεια, μὲ τὴ συνδρομὴ τῶν πιστῶν καὶ τὰ ἔμπορα χέρια κτιστάδων, μικρὸ κι' ἀπέριστο στὸ σχῆμα του καὶ στὴ διακόσμησή του —γνώρισμα γενικὰ τῶν ξωκλησιῶν— στέκει στὴν ἄκρη τοῦ μικροῦ πλατὼ ποὺ σχηματίζει ὁ αὐχένας ἀνάμεσα Γκραμπάλας καὶ Τζουβατράχης. Ὁλόγυρά του, σκόρπιες μεγαλόπρεπες θελαγιδιές, στέκουν τιμητικὴ φρουρά, συντρόφοι στὴ ζωὴ καὶ μάρτυρες τῆς ἱστορίας τοῦ ρημοκλησιοῦ τῆς Ἁγιά - Παρασκευῆς. Τὰ μεγάλα - φουντωτὰ κλώνια τους, σὰν ἀργοσαλεύουν στὸ φύσημα τοῦ ἀγέρα, πού μόνιμα διαβαίνει τὸν αὐχένα, χειμώνα —καλοκαίρι— ἀλλάζοντας μόνο τὴ ροὴ του— θυμίζουν χῶρο «Δωδωναῖο».

Ἡ Ἱστορία «πατάκαψε» τὸ ρημοκλήσι, σὰν τὸ «ρέμα» τῆς ἀσφάλτου θρῆκε τὸ δικό του δρόμο γιὰ νὰ φτάσῃ στὴν Ἀρίστη καὶ τὰ γειτονικὰ χωριὰ τοῦ Δυτ. Ζαγοριοῦ. Ἡ ξερολιθιὰ τοῦ μιαροῦ ἐξωκκλησιοῦ ἀνήκει σὲ μιὰ ἄλλη ἐποχή· σήμερα ἡ «τεχνολογία», δυνατὴ κι' ἀνυπόμονη, διαλέγει τοὺς δικούς της δρόμους στὸν τόπο καὶ στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων του. Τὸ πέρασμα γιὰ τὴν Ἀρίστη λόξεψε ἀπὸ Καλλιθέα —Μεσοβούνι— Ἅγιο Μηνᾶ. Ἡ ρόδα ἐξαφάνισε τὰ τετράποδα ποὺ ἀνεβοκατέβαιναν τὸν αὐχένα τῆς ἁγιὰ - Παρασκευῆς, γεμίζοντας τὴν ἀτμόσφαιρα μὲ ἤχους ἀπὸ ἀγκανίσματα καὶ κυπριὰ κι' ἀπομάκρυνε τοὺς δουλευτάδες τῆς γῆς ποὺ τὰ συνόδευαν τὴν αὐγή, γιὰ τὸ ξεκίνημα τῆς δουλειᾶς καὶ τὸ ὁράδυ στὸ γυρισμό, γιὰ τὸ ξαπόσταμα τῆς νύχτας. Ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ, τὶς τελευταῖες δεκαετίες, στένεψε κι' ἄλλαξε· ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ δὲν περνάει τώρα ἀπὸ τὸν αὐχένα τῆς ἁγιὰ - Παρασκευῆς. Ὁ τόπος ἐρημώθηκε καὶ τὸ ρημοκλήσι μένει δουβό, ἔτσι ὅπως ταιριάζει στὰ ρημοκλήσια.

Πιὸ παλιὰ σπὶς ἀρχὲς τοῦ αἰώνα μας καὶ παλιότερα, τότε ποὺ ὅλος ὁ κόσμος χωροῦσε μέσα στὸν ὁρίζοντα καὶ τὰ «ὅρια» τῆς Ἀρτσιστας (τὸ παλιὸ ὄνομα τῆς Ἀρίστης), ποὺ δὲν ὑπῆρχαν τροχαῖρα, ἀσφαλτόδρομοι, συγκοινωνίες, γιὰ νὰ μεγαλώνει ὁ κόσμος καὶ ἡ ζωὴ του, ποὺ ὁ «κόσμος» τοῦ χωριοῦ ἦταν πολὺς καὶ ἡ ζωὴ του σφύζουσα, ἡ ἁγιὰ - Παρασκευὴ δὲν προλάβαινε νὰ καταγράφει τὰ γεγονότα. Ἔτσι, σὰν ὁ μεγάλος τόπος καλλιέργειας εἶναι αὐτὸς ποὺ ξανοίγεται ἀπὸ τὸ κατηφόρισμα τῆς ἁγιὰ - Παρασκευῆς πρὸς τὰ Καλύβια, τὶς Ρῶξες, τὰ Δακόπια, τὰ Καινούρια, τὴ Λάμνη μέχρι Καλπάκι, Δολιανέτικο καὶ Ραδενιώτικο, μιὰ ἀδιάκοπη ἀλυσίδα ἀπὸ δουλευτάδες, καματερὰ καὶ ὑποζύγια, τσιμπάνους καὶ λοῦγῆς κοπάδια, σέρνονταν ὁλημερὶς πότε γιὰ νὰ πάρουν τὴν κατηφόρα πρὸς τὰ Καλύβια, τὸ πρωί, πότε γιὰ νὰ πάρουν τὴν κατηφόρα πρὸς τὸ χωριό, στὸ γυρισμό. Κι' ἀντιστροφα, σὰν οἱ κατηφόρες γίνονταν ἀνηφόρες, πούκαναν τὸ πεζοπόρημά τους δύσκολο καὶ κουραστικό, τὸ ξάγγανταν τῆς ἁγιὰ - Παρασκευῆς γίνονταν τὸ ξαπόσταμα κι' ὁ ἀνασασμός, γιὰ νὰ συνεχιστεῖ ἡ παραπέρα πορεία. Καὶ τὸ ξωκκλήσι τῆς ἁγιὰ - Παρασκευῆς εἶχε κάθε μέρα πανηγύρι· σὰν κι' αὐτὸ πῶχει στὴ μνήμη τῆς μιὰ φορὰ τὸ χρόνο. Κι' ἔκαιγε, μέρα - νύχτα, τὸ καντήλι τῆς Ἁγίας παραμυθία στὸν πιστὸ ποὺ σταυροκοπιόταν στὸ πέρασμά του κι' ἐνθάρρυνση στὸν νυχτερινὸ στρατοκόπο ποὺ ἀργοσέρνει τὰ βήματά του τυλιγμένος μὲ τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας...

Ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ ξετυλίγονταν ἀργά, πολὺ ἀργά. Κάποτε — στὴ δεκαετία τοῦ '30— ἐργάτες μὲ φουρνέλα, κασμάδες καὶ φτυάρια ἔφεραν τὸν ἀμαξιτὸ δρόμο ἀπὸ τὸ χάνι τῆς Καλλιθέας ὡς τὸν αὐχένα τῆς ἁγιὰ - Παρασκευῆς.

Κι' ὁ χῶρος ἀρχισε νὰ μυρίζει ὀενζίνες καὶ λάδια μαζὶ μὲ κερὶ καὶ λιβάνι. Στέγασε ἀκόμα τὸ μικρὸ ἐκκλησάκι ἀποσκευὲς κι' ἀνθρώπους. Τὸ μικρὸ ταξιδιάρικο αὐτοκίνητο τοῦ Σπύρου Ζαμπέρα (Φωτίου) ποὺ πρωτοπάτησε τὸν περίβολό της καὶ τὸ αὐτοκίνητο τοῦ Γιώργου Λογοθέτη ποὺ ἐξυπηρετοῦσε μόνιμα τὴ συγκοινωνία τοῦ χωριοῦ μὲ τὰ Γιάννινα, ἤταν ἕνα μήνυμα μιᾶς καινούριας ζωῆς. Καὶ τὸ μικρὸ ξωκκλήσι, αὐτάπτης μάρτυρας τῆς ζωῆς ποὺ ξετυλίγονταν, καλωσόριζε καὶ κατευόδωνε τοὺς ἀνθρώπους του καὶ γέμιζαν οἱ ἀρμοὶ τῆς ξερολιθιᾶς τῆς ἀπὸ βάγια. Καὶ τὸ καντήλι τῆς ἁγιὰ - Παρασκευῆς ἔκαιγε μέρα - νύχτα...

Μὰ τώρα, ποὺ ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ τόσο στένεψε κι' ἄλλαξε περάσματα, τὸ ἐκκλησάκι τῆς ἁγιὰ - Παρασκευῆς ἔγινε στ' ἀλήθεια ἐρημοκκλήσι. Ἔτσι, ὅπως ταιριάζει στὰ μικρὰ ἐκκλησάκια, ποὺ σκόρπια σὲ πλαγιὲς κι' ἀπάμερες γωνιὲς στέκουν ὄρθια, σὲ πεῖσμα τοῦ χρόνου, γιὰ νὰ μαρτυροῦν ἀπὸ κεῖ τὸ πέρασμα τοῦ χτίστου καὶ τὴν εὐλάβεια τῶν πιστῶν τῆς Χριστιανωσύνης.

Οἱ βελανιδιές, ἀγέρωχες στὸ χρόνο, συντροφεύουν τώρα τὸ ἐρημοκκλήσι. Καὶ σὰ σημάδι κάθε χρόνο, ποὺ οἱ πιστοὶ τοῦ χωριοῦ θ' ἀνοίξουν τὴ μικρὴ πορτοῦλα τους, θ' ἀνάψουν τὰ κερία τους καὶ τὸ καντήλι τῆς Ἁγίας, θ' ἀκουστεῖ τὸ τροπάρι τῆς ἀπὸ τὸ ψαλτάδες: «Τὴν σπουδὴν σου τοῖς κλίσει κατάλληλον ἐργασμένη φρώνυμε... Παρασκευὴ ἀθλήφορε».

Σ.—

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 7η ΣΕΛ.

παραπάνω μᾶς κατατοπίζει πάνω στὸ περιεχόμενο τῆς ἁγιογραφίας τῶν τοίχων, ἔτσι κι' αὐτὸ θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς διαφωτίσει γύρω σὲ πολλὲς ἀπορίες, ποὺ γεννιοῦνται γύρω ἀπὸ τὰ θέματα τῶν ἁγιογράφων τοῦ Ζαγοριοῦ.

Πάντως γιὰ τὴν ὥρα παραμένουν ἀξεκαθάριστα μερικὰ πράγματα γύρω ἀπὸ τὸ θέμα ποὺ ἐξετάζεται ἐδῶ, ὅπως τέτοια εἶναι:

α) Ἡ ἐργασία τῶν ἁγιογράφων τοῦ Ζαγοριοῦ ποιὰ ἀπὸ τὶς γενικὲς ἁγιογραφικὲς Σχολὲς ἀκολούθησε κατὰ κύριο λόγο; Κρητική, Ἅγιου Ὄρους, Μυστρᾶ, κλπ.

β) Ὑπάρχει καμμιὰ σχέση ἀνάμεσα στοὺς ἁγιογράφους τοῦ Ζαγοριοῦ καὶ τοὺς τέτοιους ἀπὸ τὶς Χιονιάδες τῆς Κόνιτσας;

γ). Εἶχε καμμιὰ ἐπίδραση τὸ περιβάλλο τοῦ Ζαγοριοῦ πάνω στὴν ἁγιογραφικὴ τους τέχνη; κ.λ.π. (Συνεχίζεται)

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

1) Στὸ γραφικὸ καὶ δροσερὸ χωριὸ ΠΕΤΡΑ - Ζαγορίου παρατηρεῖται μεγάλη τουριστικὴ κίνηση.

Ἐφέτος παραθερίζουν πολλὲς οἰκογένειες ξενητεμένων Πετριωτῶν ποὺ ἦλθανε ἀπὸ Ἀμερική, Αὐστραλία, Γερμανία καὶ τὸ Ἐσωτερικό.

2) Ἐπίσης ἐπεσκέφθηκαν τὸ χωριό μας ἕνας Ὁμιλος ἀπὸ 30 ἑλληνοαμερικανοὺς ἀρκετὲς ἡμέρες ὡς φιλοξενούμενοι τοῦ συγχωριανοῦ μας Ἑλληνοαμερικανοῦ κ. Ἰωάννου Δ. Τσιπα'ι'ωάννου, καθηγητοῦ τοῦ Ἀμερικάνικου Πανεπιστημίου Φιλαδελφίας ΗΠΑ καὶ ἔφυγαν κατεύχαριστημένοι ἀπὸ τὴν φιλοξενία τοῦ χωριοῦ μας.

3) Μεγάλη κίνηση καὶ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία σημείωσε τὸ ἐτήσιο διήμερο πανηγύρι τοῦ χωριοῦ μας τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ Ἁγίου Παντελεήμονος στὶς 26 καὶ 27 Ἰουλίου ποὺ διήρκεσε 2 ἡμερόνυχτα στὴ μεγάλη, καθαρὴ καὶ ὁμορφη πλατεία τοῦ χωριοῦ μὲ τὴν συμμετοχὴ πλήθους πανηγυριστῶν. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ὀφείλεται καὶ στὸ ὅ,τι ἡ διοργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ κατέβαλε προσπάθεια γιὰ τὴ διατήρηση τῆς τάξεως καὶ τοῦ παραδοσιακοῦ Ζαγορίσιου χρώματος τοῦ πανηγυριοῦ.

4) Ἐξαιρετικὲς ἐντυπώσεις στοὺς ἐπισκέπτες τοῦ χωριοῦ προκαλοῦν τὸ πολὺ πράσινο καὶ ἡ δροσιὰ τοῦ χωριοῦ, ἡ γραφικότητα τοῦ χωριοῦ καὶ ἡ ἐπιμελημένη καθαριότητα, τὸ μεγάλη καὶ ἐξωραϊσμένη πλατεία πραγματικὸ ὀστόλισμα τοῦ χωριοῦ, ἡ ὡραία Ἐκκλησία, οἱ 5 καλλιτεχνικὲς βρύσες μὲ τὰ δροσερὰ νερά, τὰ καλλιεργημένοι ποτιστικοὶ κῆποι, τὰ καινούργια ὡραῖα σπίτια μὲ τὴ θεοστόλιστες αὐλές, οἱ εὐγενεῖς καὶ φιλόξενοι Πετριώτες καὶ τέλος τὰ δύο πανύψηλοι καὶ κυλινδρικοὶ βράχοι μὲ τὰ πολλὰ σκαλιὰ ἀναβάσεως καὶ τὸ κάτασπρο Ἐκκλησάκι τῆς Ἁγίας Τριάδος στὴν κορυφὴ τοῦ ψηλότερου βράχου, ποὺ ἀπὸ τὰ πέτρες αὐτὲς μὲ τὸ πελαγωτὸ τάχος πῆρε καὶ τὸ χωριὸ μας τὴν ὀνομασία «ΠΕΤΡΑ». Εἶναι δὲ ἕνα ἀπὸ τὰ 43 χωριὰ τοῦ Ζαγορίου μὲ πληθυσμὸ 513 κατοίκους μὲ τὴν ἀπογραφὴ τοῦ πληθυσμοῦ 1981.

Α.Δ.

ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ

το ΖΑΓΟΡΙ μας

ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΚΟΥΚΟΥΛΙΩΤΩΝ

ΕΛΑΤΗ: Στὶς 19 Ἰουλίου ἔγιναν τὰ ἐγκαίνια τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου ποὺ ἀναστηλώθηκε μέσα σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα μὲ εἰσφορὲς πολλῶν Ἐλατινῶν ἀλλὰ μὲ τὴ μεγάλη βοήθεια ἀρκετῶν φίλων τῆ μακρυνῶν συγγενῶν τοῦ χωριοῦ μας. Ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ ὅλου ἔργου ἔγινε μὲ τέτοια ταχύτητα ποὺ ἐξέπληξε ὅλους τοὺς εὐσεβεῖς προσκυνητὰς ποὺ παρευρέθησαν στὰ ἐγκαίνια.

Κατὰ τὴν λειτουργία ἐχοροστάτησε ὁ Μητροπολίτης κ.κ. Θεόκλητος βοηθούμενος ἀπὸ ἰσχυρὸ ἐπιτελεῖο τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων. Κατὰ τὴν λειτουργίαν παρέστη καὶ ἐκπρόσωπος τῆς ΥΙΙΙ Μεραρχίας καὶ πλῆθος κόσμου ποὺ ἡ ἐκκλησία γέμισε καὶ μᾶς θύμισε παλαιὰς ἡμέρας δόξης τοῦ χωριοῦ μας.

Στὸ τέλος τῆς λειτουργίας ὁ Σεβασμιώτατος εἶπε τὰ ἑξῆς περίπου:

«Δὲν χρειάζεται νὰ σᾶς βγάλω κήρυγμα ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία τοῦ Εὐαγγελίου διότι κήρυγμα καὶ μάλιστα περίεργον εἶναι αὐτὸ ποὺ βλέπετε μπροστά σας διότι μέσα σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα ἔγινε ἕνα θαῦμα. Τὸ θαῦμα τῆς ἀναστηλώσεως τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦτο διότι ὅπου ὑπάρχει πίστις ἐκεῖ γίνεται καὶ ἕνας ἀθλος. Πολλοὶ προσέφεραν πτωχοὶ καὶ πλούσιοι καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ἔχετε ὡς ὑπόδειγμα πίστεως».

Μετὰ ὁ Ἐκπαιδευτικὸς κ. Ἐλευθέριος Παποθανασίου εἶπε τὰ παρακάτω:

«Καλότυχε, ποὺ σ' ἔφερε ἡ μοῖρα στοῦ παλατιοῦ τὴν πόρτα τῆ χρυσῆ θυμήσου αὐτοὺς ποὺ σ' ἄνοιξαν τὴ στράτα καὶ πάσχισαν γιὰ νὰ διαβεῖς ἐσύ».

Κάπως ἔτσι θ' ἀκουστεῖ κάποτε ἀπ' τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἐγγόνια μας, εὐλαβικοὺς προσκυνητὲς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδας, τὸ τραγούδι τῆς εὐγνωμοσύνης τους γιὰ τὸ σεπτὸ ἔργο ποὺ ἐγκαινιάζετε σήμερα.

Σεβασμιώτατε:

Ἡ χαρὰ ὅλων μας καὶ ἡ συγκίνηση γιὰ τὸν ἀναστηλωμένο Ἅι - Γιώργη μας παίρνουν ξεχωριστὲς διαστάσεις ἀπ' τὴ δική Σας, παρουσία. Εὐχόμαστε καὶ Προσευχόμαστε.

Γιὰ μᾶς τοὺς ἐλατινοὺς ὁ Ἅι - Γιώργης ὁ δικός μας ἀποτελεῖ τὴν πεμπτουσία τῆς ζωῆς μας. Εἰμαστε δεμένοι μαζὶ του ἀπὸ μικροὶ (ὅπως καὶ μὲ τὴν Ἁγία Τριάδα) καὶ τὰ βιώματά μας εἶναι βαθειὰ ριζωμένα, σὰν τὴν ἔννοια καὶ τὸ βίωμα τῆς Πατρίδος.

Ὑπάρχει στὸν καθένα μας ἰδιαίτερη κεραία, ἰδιαίτερος τόνος καὶ ἰδιαίτερη γλώσσα μὲ τὴν ὁποία μιλάει σ' ἐμένα μόνο καὶ σέ κανένα ἄλλον ἡ ἐκλησιά μου, ὅπως μοῦ μιλάει ὁ ἥλιος τῆς Πατρίδας μου, τὸ Πατρικό μου σπίτι, ἡ γειτονιά μου, ὁ δρόμος μου, οἱ γλάστρες μὲ τὰ λουλούδια μου καὶ τόσα ἄλλα, μὲ τὰ ὁποία μὲ συνδέει ἐν εἴδος μεταφυσικοῦ δεσμοῦ.

Ἰ' αὐτὸ καὶ κλάψαμε ὅλοι, ὅταν τὴν ἀποφράδα ἐκείνη μέρα (11 Ἰανουαρίου 1976) μάθαμε ὅτι μᾶς κάηκε ἡ Ἐκκλησιά, ὅτι πληγώθηκε ὁ Καβαλλάρης μας Ἅγιος, ὁ Τροπαιοφόρος μας, καὶ ἴσως νὰ κλάψαμε περισσότερο οἱ ξενιτεμένοι χωριανοί, πνιγμένοι ἀπὸ τὴ νοσταλγικὴ διάθεση στὴ σκέψη ὅτι χάναμε γιὰ λίγο τὸ λιμάνι τῆς ψυχῆς μας. Ὅτι χάναμε τὴν ὡραία, τὴν παλιὰ μας ἐκκλησία μὲ τὸν ἐξαίσιο διάκοσμο, τοὺς θησαυροὺς τῆς πάλαι ποτὲ λαμψάσης χρυσῆς ἐποχῆς, μὲ τοὺς 3 ἱερεῖς ποὺ τὴ λειτουργοῦσαν, μὲ τὰ ἀφιερώματα καὶ τὸν περίφημο ἐπιτάφιο ἀπ' τὴ Ρωσσία, δῶρο τῆς ἀρχοντικῆς οἰκογένειας Πισπίρη κτλ.

Ἀλλὰ δὲν ἦταν καιρὸς μόνο γιὰ δάκρυα. Ἔπρεπε τὸ «χάσμα π' ἀνοιξε ἡ φωτιὰ γρήγορα νὰ γεμίση μ' ἄνθη». Καὶ γέμισε ἄνθη καὶ ἀναστηλώθηκε ὁ Ἅι - Γιώργης μας! Ἄξιος ὁ μισθὸς ὅσων πρόσφεραν λίγα ἢ πολλά. Ἄξιος ὁ μισθὸς τῶν Μελῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Ἐρανικῆς Ἐπιτροπῆς. Δόξα παρὰ Θεοῦ γιὰ τὸν ὀβολὸ τῆς χήρας καὶ γιὰ τὶς προσφορὲς καὶ ἐμβάσματα τῶν πλουσίων. Ἡ ταπεινότητά μου, σὰν συνισταμένη καὶ ἔκφραση τοῦ κοινοῦ αἰσθήματος θὰ προέτεινε στὰ ἀξιότιμα μέλη τὴν δύο Ἐπιτροπῶν νὰ γράψουν καὶ γιὰ τὴν συγκινητικὴ προσφορὰ τοῦ ἀγνώστου Χ ποὺ «πεινάει τὸ ψωμὶ καὶ γιὰ τὸν Ἀ'ι' - Γιώργη μας ἔδωσε», ὅπως ἔμαθα ὅτι εἶπε συγκινημένος ὁ διαλεχτός τοῦ χωριοῦ μας κύριος Γιάννης Τσονίδης. Ἂς μὴν ὑπάρχει ὄνομα. Ἐκεῖνο τὸ Χ θὰ παραδειγματίζει τὰ ἐγγόνια μας καὶ θὰ τοὺς ὑποδεικνύει τὸ χρέος τους τὸ μεγάλο γιὰ «Πάν ἔργον ἀγαθὸν καὶ τῷ Θεῷ Εὐάρεστον».

Σεβασμιώτατε:

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο καὶ τὸν Ἀ'ι' - Γιώργη μας νὰ ἔχουν γεροὺς καὶ χαρούμενους ὅλους ὅσους ἀγκάλισαν τὴν προσπάθειά μας γιὰ τὴν ἀναστήλωση τοῦ Ἱεροῦ μας Ναοῦ. Ὅλους ὅσους εἶχαν στὸ νοῦ καὶ στὴν καρδιὰ τους αὐτὸ τὸ ἱερὸ ἔργο, ὅλους ὅσους κουράσθηκαν καὶ βοήθησαν.

Ι.Ξ.

ΕΛΑΤΗ.— Στὴν Ἐκκλησία Ἁγίου Γεωργίου κατέθεσαν ὁ κ. Νικ. Ἐξάρχου 25.0000 δρχ. στὴ μνήμη Σταύρου Ἐξάρχου καὶ ὁ κ. Ἀλκης Μάνθος 2.000 δρχ. στὴ μνήμη Χρήστου Κολοβοῦ.

Τὴν 16η Αὐγούστου ἔγινε στὸ μεσοχώρι τοῦ χωριοῦ μας ἡ γενικὴ συνέλευση τῆς Ἀδελφότητας Κουκουλιωτῶν «Ὁ Εὐγένιος Πλακίδας». Τὴ γενικὴ συνέλευση παρακολούθησαν ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ μας καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς διαμένοντες στὴν Ἀθήνα καὶ σὲ ἄλλα μέρη.

Τὶς ἐργασίες διηύθυνε μὲ μεγάλη ἐπιτυχία ὁ κ. Ἄρης Τσομάνης.

Πρῶτος μίλησε ὁ πρόεδρος τοῦ ἀπερχομένου διοικητικοῦ συμβουλίου, ὁ ὁποῖος ἀναφέρθηκε στὴ δραστηριότητα τῆς ἀδερφότητας κατὰ τὴ διετία ποὺ πέρασε.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶπε πὼς ἡ ἀδερφότητα φρόντισε:

1. Νὰ συνεχιστεῖ ἡ λειτουργία τοῦ κοφενείου ποὺ εἶχε ἀρχίσει καὶ εἶχε ἐξοπλήσει τὸ προηγούμενο διοικητικὸ συμβούλιο.

2. Ἔκανε ὑπόστεγο γιὰ νὰ μένουν τὸ χειμώνα μὲ τὶς ὁροχὲς καὶ τὰ χιόνια ὅσοι περιμένουν τὸ λεωφορεῖο.

3. Ἀγόραζε συνεχῶς λάμπες γιὰ τὸ φωτισμὸ τῶν καὶ πλήρωσε στὴ ΔΕΗ 13.000 γιὰ νὰ ἄλλε. κολώνα σὲ σημεῖο ποὺ δὲν ὑπῆρχε.

4. Διαμόρφωσε ἕνα χῶρο ποὺ μᾶς ἔδωσε τὸ σχολεῖο στὸν παλαιὸ σχολικὸ κῆπο σὲ γήπεδο ἀθλοπαιδιῶν μπάσκετ καὶ ὁόλεύ.

5. Φρόντισε γιὰ τὴν καθαριότητα τοῦ χωριοῦ, τῆς ἐκκλησίας, τοῦ μεσοχωριοῦ τῆς πλατείας κλπ.

6. Φρόντισε νὰ ὁρίσκεται σὲ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀπανταχοῦ Κουκουλιῶτες μὲ τὰ ἡμερολόγια ποὺ ἔσγαλε καὶ μὲ ἐπιστολὲς καὶ νὰ τοὺς ἐνημερώνει γιὰ τὰ προβλήματα ποὺ παρουσιάζει τὸ χωριό.

7. Φρόντισε γιὰ τὴ συνέχιση τῶν καλυντεριῶν καὶ τῶν ἐξωτερικῶν δρόμων τοῦ χωριοῦ.

Τὰ πεπραγμένα τῆς ἀδερφότητας ἐγκρίθηκαν ὁμόφωνα ἀπὸ τὴ Γεν. Συνέλευση. Κατόπιν μίλησαν πολλοὶ χωριανοί μας γιὰ τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει σήμερα τὸ χωριό, τὶς προοπτικὲς καὶ τὶς λύσεις ποὺ μπορεῖ νὰ ὁρεθοῦν.

Δὲ θὰ σταθῶ στοὺς ἄλλους θὰ πῶ μόνο λίγα λόγια γιὰ τὴν ὁμιλία τοῦ ἐκλεκτοῦ μας ὁασκάλου κ. Κώστα Λαζαρίδη, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἀναφέρθηκε πρῶτα στὴν κρίση ποὺ περνοῦν σήμερα τὰ χωριὰ μας καὶ τὸ ὁικό μας ἀνάμεσα στὰ ἄλλα τὶς αἰτίες ποὺ τὴν ὁημιουργήσαν, ἀναφέρθηκε στὸ τί μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ γίνει ἀπὸ ὁῶ καὶ πέρα γιὰ τὸ καλὸ τοῦ χωριοῦ μας.

Στὴ συνέχεια μᾶς μίλησε γιὰ τὸ ἵδρυμα ποὺ πρόκειται νὰ κάνει στὸ χωριὸ μας ἡ Ριζάρειος, ἀξιοποιῶντας τὸν θησαυρὸ ποὺ μὲ τόσο μόχθο, σπειρί - σπειρί, ἔχει μαζέψει ὁ θαυμάσιος αὐτὸς λαογράφος, ἱστορικὸς καὶ συλλέκτης σπάνιας συλλογῆς ὁοτανικῆς ἀπὸ τὸν τόπο μας.

Αὐτὰ μᾶς εἶπε κατασυγκινημένος τὰ ἀφήνει γιὰ τὸ χωριό, ἀρκεῖ κάποιος νὰ τὰ ἀξιοποιήσει καὶ ὁ μόνος φορέας εἶναι ἡ Ριζάρειος.

Ἡ Γενικὴ Συνέλευση ἀποφάσισε μὲ πλειοψηφία 100% νὰ εἶση γνῆεῖ ἡ ἀδερφότητα στὴ Ριζάρειο τὸ ἵδρυμα αὐτὸ νὰ ὀνομαστεῖ «Λαζαρίδειο Ἵδρυμα». Ἀκολούθησε ψηφοφορία ἀπὸ τὴν ὁποία ἐκλέχτηκαν οἱ Γουνόπουλος Χρηστόλος πρόεδρος, Ζήργου Φρειδερίκη Γραμματέας Φατούρου Ἑλένη ταμίας.

Ὅπως μάθαμε προγραμμάτισε νὰ φροντίσουν νὰ συντηρηθοῦν τὰ ὑπάρχοντα κτίσματα τοῦ χωριοῦ μας τὸ Ἀμελικό, τὸ Κελί, ἡ ὁρύση τοῦ Σιοποτούρη ποὺ εἶναι ἑτοιμόρροπη καὶ παράλληλα νὰ φροντίσουν μαζὶ μὲ τὸν πρόεδρο τῆς κοινότητας νὰ δωθοῦν οἱ ἀνάλογες πιστώσεις γιὰ νὰ ἀνακαινιστοῦν καὶ νὰ γίνουν κατοικίσιμα.

Νὰ ἀγοραστοῦν μπασκέτες καὶ φιλὲς ὁόλεῦ Μπὼλ καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν στὸ γήπεδο.

Νὰ περιφράξουν τὴν κεντρικὴ πλατεία καὶ νὰ φυτέψουν δενδρήλια καὶ λουλούδια.

Νὰ φροντίσουν γιὰ τὴ συντήρηση τοῦ παλιοῦ ποὺ ὁρίσκεται μέσα στὸ χωριὸ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας.

Νὰ ἐπισκευαστοῦν καὶ νὰ ἀνακαινιστοῦν τὰ παλιὰ ἀποχωρητήρια τοῦ χωριοῦ.

Ἐκφράζοντας τὰ αἰσθήματα ὅλων τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ μας εὐχόμαστε στὸ νέο διοικητικὸ συμβούλιο νὰ ἐργαστεῖ μὲ ὅλη του τὴν ψυχὴ γιὰ νὰ ὁεῖ τὸ χωριὸ μας καλλίτερες μέρες.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΚΑΜΗΣ

★

ΝΕΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Ἡ Ὀικτωρία Ἀνθοπούλου, ἀπὸ τὸ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ, Καθηγήτρια Γαλλικῶν τῆς Ἑλληνογαλλικῆς Σχολῆς μοναχῶν οὐρσολινῶν Ψυχικοῦ, ἔλαβε τὸ πτυχίο τῆς ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀναχωρεῖ γιὰ μεταπτυχιακὲς σπουδὲς στὸ Παρίσι.

— Ἡ Θεία τῆς Χρυσάνθη Σπανάκη καὶ ἡ οἰκογένειὰ Γ. Ἀνθοπούλου τὴ συγχαίρουν καὶ τῆς εὐχονται σ' ἀνώτερα.

Κοινωνικά

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ.— Ἡ Ἐλενίτσα κόρη τῆς Βικτώριας καὶ τοῦ Παύλου Τσουμάνη, ἀρραβωνιάστηκε μὲ τὸν Σπύρο Καραγιάννη, δάσκαλο ἀπὸ τὴ Βίτσο.

Καλὰ στέφανα.

— Ἡ Μαίρη Καραβασίλη ἀρραβωνιάστηκε, μὲ τὸν ἐγκατεστημένο στὸν Καναδὰ κ. Τσούτση ἀπὸ τὴ Φούρκα.

Καλὰ στέφανα.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ.— Ὁ κ. Μιλτιάδης Η. Δόσης καὶ ἡ Θεοδώρα Λιόλιου ἀρραβωνιάστηκαν.

— Τοὺς εὐχόμαστε καλὰ στέφανα.

Οἰκ.: **Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ**

●

ΝΕΓΑΔΕΣ.— Ἀρραβωνιάστηκαν ἡ Εὐθυμία Νικ. Χαρισιάδου μὲ τὸν Γεωρ. Ἡλίαν Τόλιου ἀπὸ τὴν Ἀρίστη Ζαγορίου.

★

ΓΑΜΟΙ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ Παντρεύτηκαν τὸν Ἰούλιο ἡ Ὄλγα καὶ ἡ Εἰρήνη, κόρες τοῦ χωριανοῦ μας Μιχάλη Ράπτη. Κάθε εὐτυχία καὶ στὶς δυό.

ΒΙΚΟΣ.— Ἔγιναν στὴν Πάτρα, στὶς 26 Ἰουλίου, στὴν ἐκκλησία Ἁγίου Διονυσίου οἱ γάμοι τῆς συμπατριώτισσας Σταματίας Ζήση μὲ τὸν Κώστα Φουσκαρίνη.

Στὸ γλέντι ποὺ ἀκολούθησε ἀκούστηκαν καὶ χορεύτηκαν Ζαγορίσια τραγούδια, ποὺ ἐνθουσίασαν.

Τὸ γαμήλιο ταξείδι ἔγινε στὸ Βιτσικό.

ΒΡΑΔΕΤΟ.— Ὁ κ. Γεώργιος Μπανιὰς Δ)ντὴς ΔΕΗ ΒΔ Ἑλλάδος καὶ ἡ Ἀγνὴ Γκαλίτση ἔκαναν τοὺς γάμους των.

Τοὺς εὐχόμαστε νὰ ζήσουν εὐτυχισμένοι.

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ.— Ὁ συγχωριανός μας Γεώργιος Ἀρμένος καὶ ἡ Ἐριφίλη Μπα΄ιράμη ἀπὸ τοὺς Φραγκάδες στεφανώθηκαν στὶς 23 Αὐγούστου στὸν Ἅγιο Ἀθανάσιο τοῦ χωριοῦ μας.

Τοὺς εὐχόμαστε νὰ ζήσουν εὐτυχισμένοι.

Οἰκ.: **Μ. ΜΠΟΥΡΗ**

★

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΕΛΑΤΗ.— Πέθανε στὰ Γιάννενα καὶ θάφτηκε στὸ χωριὸ μας ὁ ἔμπορος Σταύρος Ἐξάρχου.

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ.— Σὲ ἡλικία 67 ἐτῶν πέθανε καὶ κηδεύτηκε στὸ χωριὸ μας ὁ Ἀσπραγγελιώτης Σπύρος Παπαναστασίου. Τὸν θρήνησε ὅλο τὸ χωριὸ καὶ πλήθος γνωστοὶ καὶ φίλοι. Ἂς εἶναι ἐλαφρὸ τὸ χῶμα τῆς πατρικῆς γῆς.

ΔΙΛΟΦΟ.— Πέθανε στὴ Θεσσαλονίκη ὁ ἐπιχειρηματίας Ἀρίστειπος Παληὸς ἀδελφὸς τοῦ τ. βουλευτὴ καὶ γιατροῦ Κων. Παληοῦ.

● **«Τὸ Ζαγόρι μας» συλλυπεῖται τοὺς συγγενεῖς των.**

ΔΩΡΕΑΙ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

● **Γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν σκοπῶν τῆς Ἐφημερίδας.**

★ Ἡ κ. ΘΑΛΕΙΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ πρόσφερε στὴ μνήμη τοῦ ἀδελφοῦ της Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου ΓΕΩΡΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ τὸ ποσὸν τῶν ΠΕΝΤΕ ΧΙΛΙΑΔΩΝ ΔΡΑΧΜΩΝ.

★ Ἡ κ. ΕΛΕΟΝΩΡΑ ΠΥΡΙΟΧΟΥ καὶ ἡ κ. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΜΑΚΡΥΓΙΩΡΓΟΥ προσέφεραν στὴ μνήμη τοῦ πατέρα τους ΑΡΙΣΤΙΠΟΥ ΠΑΛΗΟΥ, ἀπὸ τὸ Δίλοφο, ποὺ πέθανε στὶς 12 ΙΟΥΝΙΟΥ στὴ Θεσσαλονίκη, τὸ ποσὸν τῶν ΤΡΙΩΝ ΧΙΛΙΑΔΩΝ ΔΡΑΧΜΩΝ.

Ἡ Σ. Ἐπιτροπὴ τοὺς εὐχαριστεῖ.

Ο κ. ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ

Τὴν Πέμπτη 3 Σεπτεμβρίου ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Ε. Ἀβέρωφ καὶ ὁ Ὑπουργὸς Γεωργίας κ. Ἀθ. Κανελλόπουλος μοίρασαν στοὺς κατοίκους τῆς Ἀρίστης καὶ Παπίγκου τὶς ἐπιταγὲς ἐξισωτικῆς ἀποζημίωσης.

Τοὺς ἐπισήμους καλωσόρισε ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητας καὶ τοὺς εὐχαρίστησε γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον τους πρὸς τοὺς ὀρεινοὺς πληθυσμοὺς καὶ παρεκάλεσε νὰ ἐπανεξετασθεῖ τὸ «δυσβάστακτο φορτίο τῶν παραδοσιακῶν οἰκισμῶν».

Ὁ κ. Ε. Ἀβέρωφ ἀπαντώντας ἀνέφερε τὶς εὐεργετικὲς ἐπιπτώσεις ποὺ ἔχει καὶ θὰ ἔχει ἡ ἐνταξή μας στὴν Ε.Ο.Κ., τονίζοντας ὅτι «μέχρι τώρα, 160 χρόνια, ἀγωνιζόμαστε μονάχοι. Τώρα θὰ ἀγωνιζόμαστε μὲ τὴ μεγάλη οἰκογένεια τῆς Εὐρώπης». Καὶ ὅτι ἡ σημερινὴ διανομὴ εἶναι συμβολική, σὰν πρώτη ὑλοποίηση τῶν μέτρων, ποὺ θὰ ἀλλάξουν τὴ χώρα.

Ὁ Ζαγορίσιος ποὺ πῆρε τὴν πρώτη ἐπιταγὴ τῶν 75 χιλιάδων, ἦταν ὁ Γεώργιος Τσουμάνης καὶ ἀκολούθησαν ἄλλοι μὲ τὸ ἴδιο ποσὸ καὶ μετὰ λιγότερα.

Ὁ Ὑπουργὸς Γεωργίας ὑποσχέθηκε τὴ ρύθμιση χρεῶν Κτηνοτρόφων καὶ Πτηνοτρόφων.

Ἡ ἐκδήλωση ἔκλεισε μὲ Ζαγορίσια φιλοξενία καὶ προσφέρθηκαν οἱ μοναδικὲς Ζαγορίσιες πίττες καθὼς καὶ πέστροφες ἀπὸ τὸ Βο΄ιδομάτη.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΜΑΣ

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ.— Μὲ συμμετοχὴν, τῶν παραθεριστῶν καὶ πολλῶν ἐπισκεπτῶν ἀπὸ τὰ γύρω χωριὰ ἔγινε στὸν Ἐλαφότοπο τὸ καθιερωμένο ἐτήσιο πανηγύρι στὶς 6—8 Αὐγούστου. Ἡ ἐπιτυχία του ἦταν μεγάλη χάρις στὸν ὡραῖο καιρό, τὴν παρουσία τοῦ Γρηγόρη Καψάλη καὶ σῶν συντρόφων του (Τακούτσια).

— Ὁ δρόμος ἀπὸ διασταυρώσεως Κάτω Πεδινῶν μέχρις Ἐλαφοτόπου, μήκους 4 χιλιομέτρων ἀσφαλτοστρώθηκε καὶ ἔτσι ἔληξε τὸ ἄγχος τῶν ταξειδιωτῶν, γιατὶ ὁ δρόμος εἶχε καταστεῖ ἐπικίνδυνος γιὰ τὰ μικρὰ αὐτοκίνητα.

Γ.Σ.

★

ΕΝΩΣΗ ΑΡΙΣΤΗΣ - ΒΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑ: Γιὰ νὰ τιμήσουν τὴ μνήμη τῆς Ἁγίας - Παρασκευῆς καὶ νὰ ἀναβιώσουν παλιὲς - καλὲς μέρες, μὲ πρωτοβουλία τῆς Ἑνώσεώς τους, πολλοὶ ἀπόδημοι Ἀριστινοὶ τῆς Ἀθήνας καὶ τοῦ Πειραιὰ, πραγματοποίησαν στὶς 25)7)81 τὸ βράδυ, παραμονὴ τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς, συνεστίαση στ1ν ταβέρνα Μπουλιέρη (Ἀμφιθέα).

Η ἐπιτυχία τῆς βραδιᾶς ἦταν μεγάλη. Ἀπόλυτη τάξη, πηγαῖο κέφι, τραγούδι, μουσικὴ καὶ χορὸς ξαναζωντάνεψαν παλιὲς - καλὲς μέρες ἀπὸ τὰ πανηγύρια τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς στὸ χωριὸ τους.

Παραβρέθηκαν οἱ οἰκογένειες: Ἀλέκου Ζώη, Θωμὰ Βότση, Γιάννη καὶ Κώστα Ζαχαράκη, Ἀθανασίου Παπαχαρίση ἀφιχθέντος τὴν ἰδία μέρα ἀπὸ Νέα Ὑόρκη, οἱ ἀδελφὲς Παπαχαρίση Ἀγλα΄ϊ΄α, Δανάη, Ἀγγελική, τὰ ζεύγη Νίκου Χριστακοπούλου, Ἀντρέα Σκαμνέλου, Νίκου Φωτεῖνη, Δημ. Ἀγγελάκη, Κώστα Φωτεῖνη, Χρ. Γκούβη, Ἀρ. Μιχαήλ, ἡ Ἀσπασία Μπολλὲ μὲ τοὺς γαμπροὺς της Τάκη Τολίδη καὶ Χρ. Καπελὲ οἰκογενειακῶς, ὁ Σταύρος καὶ Παῦλος Γέπης, Μιχ. Τσαλαμάνης, Δάκης Σκαμνέλος, Ἠλέκτρα καὶ Κώστας Μαχαίρας, Λάζος Γκατζὲς, Χαρίσης Πέτσας καὶ ὁ Σταύρος καὶ Μάκης Συκιῶρης.

Σ.

★

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΗ

Διὰ τοῦ ἀπὸ 21-7-81 Π.Δ. δημοσιευθέντος εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 209)24-7-81 (τεῦχος Γ'), ΟΕΚ μονοδενδρίου - Ζαγορίου Συνταγματάρχης Πεζικοῦ Πανταζῆς Ἰωάννης τοῦ Ὀδυσσέως προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Ταξιάρχου.

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

2.000 ΔΡΑΧ.

Ἀντανασιώτης Α. Δημήτριος
Κώστας Ἀριστ. Σπύρος

1.000 ΔΡΑΧ.

Γκαστὴς Τάκης
Θεμελὴς Χρισόστ.
Μουτσοπούλου Ἑλένη
Οἰκονόμου Ν. Ἰοκάστη
Σαραλὴ Ι. Θεοδοσία
Πανταζῆς Ὀδ. Ἰωάννης
Παπαγιώτης Δαμιανός
Παπανικολάου Νικόλαος
Πίπας Στέλιος
Σιούρης Ἀντ. Στέργιος
Στύλος Γεώργιος
Τζιάσος Ἀριστοφάνης

700 ΔΡΑΧ.

Τάσιος Σωκ. Ἀναστάσιος

600 ΔΡΑΧ.

Δήμου Σοφία

500 ΔΡΑΧ.

Ἀλεξίου Χ. Ἀλέξιος
Ἀλεξιάδου - Καπέτση Μαρίκα
Γερονίκου - Δαρίτση Μαριάν.
Γιακουστίδου - Γκούρη Μαρ.
Γκράτζιου Κλ. Βασιλική
Δώδος Ἀπ. Γεώργιος
Καπέτσης Ἀθανάσιος
Καπέτσης Τριαντάφυλλος
Καπρίτσος Χ. Ἰωάννης
Καπρίτσου Δ. Ἀντιγόνη
Καρμπαδάκη Ἰ. Ἐλισάβετ
Καρπούζης Ἄλκης
Κομπάρος Φωκίων
Κούρας Δ. Χάρης
Κρεμύδας Ἀθ. Ματθαῖος
Μακρὴ Ἀθ. Εὐρίκλεια
Μασούρας Ἰωάννης
Μίσιος Χρήστος
Μουδόπουλος Ἀντώνιος
Μουδόπουλος Νεοκλῆς
Οἰκονομίδης Κ. Νικόλαος
Παπαθανασίου Ε. Ἐλευθέριος
Παπαχρήστος Ἰωάννης
Πατσούκας Π. Ἀχιλλέας
Πολύζος Κ. Ἀντώνιος
Πριμικύρης Κων)νος
Ράπτης Γ. Χρήστος
Σαφαρίκας Παν. Ἰωάννης
Σιούτης Π. Ἀριστοτέλης
Σουρανάκη - Λιόγκα Ἐριέττα
Σφάγγος Ἰωάννης
Τζαμπούρας Πανταζῆς
Τότσκας Θεόκριτος
Τραγούλιας Νικ. Ἀνδρέας
Τριανταφύλλης Γ. Κων.
Τριανταφύλλης Γ. Ἀνδρέας
Τσάτσος Ἁγ. Νικόλαος
Τσιατούρας Γεώργιος
Τσιλιμπάρης Ἀλ. Σπύρος
Τσερόνη - Ράπτη Ὄλγα
Τσέτση Μαριάνθη
Φαρμάκης Ἀνδρέας
Χαρίσης Ἀνδρ. Θεόδωρος